

ΜΠΑΜΠΗΣ ΔΕΡΜΙΤΖΑΚΗΣ

*Εύθυμες Κατωχωρίτικες
και άλλες ιστορίες*

ΙΕΡΑΠΕΤΡΑ 21ος ΑΙΩΝ

Εύθυμες Κατωχωρίτικες και άλλες ιστορίες

Τίτλος βιβλίου: Εύθυμες Κατωχωρίτικες και άλλες ιστορίες

Συγγραφέας: Μπάμπης Δερμιτζάκης

Φιλολογική επιμέλεια: Λένα Γαλυμητάκη

Γενική επιμέλεια: Μανόλης Κουφάκης

Συντονισμός έκδοσης: Κυριακή Αγγελάκη

Φωτογραφία εξωφύλλου: Λεωνίδα Κουδουμογιαννάκης

Σχεδιασμός εξωφύλλου: Μανόλης Κουφάκης

Σελιδοποίηση: Μαρία Σούλα

Εκτύπωση-Βιβλιοδεσία: Λύχνος Printhouse

Copyright: Μπάμπης Δερμιτζάκης

Copyright γι' αυτή την έκδοση: Ιεράπετρα 21ος Αιών

Έκδοση: Δεκέμβριος 2013

ISBN: 978-618-80121-6-5

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως άνευ αδείας η κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Ιεράπετρα 21ος Αιών

Μιχαήλ Κοθρή 45

72200 Ιεράπετρα

Τηλ: 28420 26356

Fax: 28420 26302

E-mail: ier21@otenet.gr

www.ier21.gr

ΜΠΑΜΠΗΣ ΔΕΡΜΙΤΖΑΚΗΣ

Εύθυμες Κατωχωρίτικες
και άλλες ιστορίες

ΙΕΡΑΠΕΤΡΑ 21ος ΑΙΩΝ

ΒΙΒΛΙΑ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ

1. Παραψυχολογία, μύθος ή πραγματικότητα, Αθήνα 1981, β' έκδοση 1991, Θυμάρι, σελ. 167.
2. Η αναγκαιότητα του μύθου, Αθήνα 1987, Θυμάρι, σελ. 151.
3. Περιβάλλον διατροφή και ποιότητα ζωής, Αθήνα 1988, β' έκδοση 1992, Θυμάρι, σελ. 255.
4. Οικολογία και δημοκρατία, Αθήνα 1989, Θυμάρι, σελ. 110.
5. Η Λαϊκότητα της Κρητικής Λογοτεχνίας, Αθήνα 1990, Δωρικός, σελ. 143.
6. Το Χωριό μου: Από την αυτοκατανάλωση στην αγορά, Αθήνα 1995, Θυμάρι, σελ. 139
7. Ο Χορός της βροχής, οικολογικά παραμύθια και διηγήματα. Αθήνα 1988, Τοπική Επικοινωνία, σελ. 96.
8. Αφηγηματικές Τεχνικές: Ελληνική πεζογραφία και δραματολογία. Αθήνα 2000, Gutenberg, σειρά: Το μυστικό και το Παράδειγμα, σελ. 400.
9. Εισαγωγή στο θέατρο της Ιαπωνίας και της Κίνας, Αθήνα 2010, ΑΛΔΕ, σελ. 167.
10. Το Φραγκιό, Αθήνα 2011, ΑΛΔΕ, σελ. 55
11. Πες της το με μια μαντινάδα, Αθήνα 2012, ΑΛΔΕ, σελ. 60

*Στους χωριανούς μου
και σε όλους όσους
μου αφηγήθηκαν τις ιστορίες*

Περιεχόμενα

	σελ.
1η ιστορία: Το αμπέλι.....	13
2η ιστορία: Η ψακή	14
3η ιστορία: Το ταξί.....	14
4η ιστορία: Η σφουρίχτρα	15
5η ιστορία: Η μπρόκα.....	16
6η ιστορία: Το πεντοχίλιαρο	16
7η ιστορία: Το λεωφορείο	17
8η ιστορία: Πατέρας και γιος	17
9η ιστορία: Το τρίξιμο της καρέκλας	18
10η ιστορία: Η μερσεντές	19
11η ιστορία: Ο τελάλης	21
12η ιστορία: Παντρολογήματα	22
13η ιστορία: Το κλειδί	24
14η ιστορία: Το κολατσιό.....	26
15η ιστορία: Η ώρα	26
16η ιστορία: Τα κουκιά.....	27
17η ιστορία: Ο χαλβάς.....	30
18η ιστορία: Οι χοχλιοί	31
19η ιστορία: Ο καφές.....	33
20η ιστορία: Τα γυαλιά	34
21η ιστορία: Η ρακή.....	35
22η ιστορία: Το δέσιμο	37
23η ιστορία: Το βιάγκρα	38
24η ιστορία: Τα αποτελέσματα	38
25η ιστορία: Η ρακή.....	39
26η ιστορία: Και πάλι η ρακή.....	40
27η ιστορία: Το κουμπί	40
28η ιστορία: Η ώρα	41
29η ιστορία: Οι αλίπαστοι ιχθύες	42

	σελ.
30η ιστορία: Το παγκάρι	44
31η ιστορία: Και πάλι οι ρακές	47
32η ιστορία: Οι τρεις φόννοι	48
33η ιστορία: Τα σκαλοπατάκια	51
34η ιστορία: Τα παπούτσια	53
35η ιστορία: Οι τρεις θρηνούσες αδελφές	55
36η ιστορία: Καλημέρα	56
37η ιστορία: Το αγκομαχητό	59
38η ιστορία: Το στοίχημα	62
39η ιστορία: Και άλλο στοίχημα	66
40η ιστορία: Το φέρετρο	69
41η ιστορία: Ο αδιάβαστος παπάς	71
42η ιστορία: Το ξενύχτισμα του νεκρού	73
43η ιστορία: Πάλι ξενυχτώντας τον νεκρό	77
44η ιστορία: Η ομπρέλα	80
45η ιστορία: Ο λάκκος	83
46η ιστορία: Η νεκροκεφαλή	85
47η ιστορία: Το φάντασμα	88
48η ιστορία: Η μάξι φούστα	91
49η ιστορία: Η φάρσα	94
50η ιστορία: Ο Ναστραντίνης Χότζας	96
51η ιστορία: Το άσπρο σώβρακο	100
52η ιστορία: Το φάντασμα του πατέρα μου	103
53η ιστορία: Το δώρο	108
54η ιστορία: Σκαλοπατάκια Νο 2	110
55η ιστορία: Το καπάκι	111
56η ιστορία: Το περβόλι	112
57η ιστορία: Από γενιά πάει το βασιλίκι	114
58η ιστορία: Το γατάκι	116
59η ιστορία: Η σιέστα	118
60η ιστορία: Προσδοκώ ανάσταση νεκρού	119
61η ιστορία: Ο φόβος των φαντασμάτων	120
62η ιστορία: Το σακάκι	123
63η ιστορία: Το παζάρι	126
64η ιστορία: Μεζέ δεν έχει μωρή;	128
65η ιστορία: Το στοίχημα	130

Εισαγωγή

Όταν οι εκδόσεις ΑΛΔΕ εξέδωσαν πρόπερσι στη σειρά «metroαναγνώσματα» το «Φραγκιό», μια συλλογή πέντε διηγημάτων, μου ήλθε η ιδέα να γράψω μια σειρά από σύντομες ιστορίες που ήξερα, και που οι περισσότερες είναι αληθινές. Το περασμένο καλοκαίρι, όταν σε διάφορες παρέες μιλούσα για αυτό μου το σχέδιο, σχεδόν πάντα υπήρχε κάποιος που είχε να μου πει τη δική του ιστορία. Όταν έφτασαν τις 16 αποφάσισα να τις αναρτήσω στο διαδίκτυο, στο blog μου.

Πριν λίγο καιρό διάβασα μια «Σύντομη ιστορία της κινέζικης πεζογραφίας» του πιο σημαντικού κινέζου πεζογράφου του 20ου αιώνα, του Lu Xun (προφέρεται Loo Shoon). Εκεί έμαθα ότι αυτό που στη δική μου περίπτωση προέκυψε τυχαία, στην αρχαία Κίνα γινόταν προγραμματικά. Οι συγγραφείς συναναστρέφονταν με κόσμο λαϊκό, άκουγαν ιστορίες και τις μετέγραφαν στη συνέχεια λογοτεχνικά. Αυτή ήταν η αρχή του xiao shuo (προφέρεται shiao shuo), του μυθιστορήματος.

Κάθε φορά που ερχόμουν στο χωριό μου, το Κάτω Χωριό Ιεράπετρας, πρόσθετα καινούριες ιστορίες που μου αφηγούνταν χωριανοί, κοντοχωριανοί και γενικά Γεραπετρίτες. Τώρα, χάρη στον εκδοτικό οίκο «Ιεράπετρα 21ος αιώνας» οι ιστορίες αυτές εκδίδονται σε βιβλίο.

Μπάμπης Δερμιτζάκης

1η Ιστορία: Το αμπέλι

ΑΜΜΟ ΚΛΕΨΙΑ και άλλο κλεψιά. Κλεψιά είναι η συστηματική κλεψιά, για το οικονομικό όφελος. Η κλεψιά αναφέρεται σε κάποιο φρούτο εποχής όπως πορτοκάλι, μανταρίνι, ρόδι, σταφύλι, κ.λπ. Όταν ήμασταν μικροί λέγαμε: πάμε στην κλεψιά; όπως θα λέγαμε αργότερα, πιο μεγάλοι: πάμε πλατεία;

Και πηγαίναμε. Για να κόψουμε κανένα πορτοκάλι ή κανένα μανταρίνι να φάμε, μέχρι που να χορτάσουμε. Ποτέ δεν παίρναμε τσάντες για να κουβαλήσουμε στο σπίτι, γιατί αυτό δεν θα ήταν «κλεψιά», θα ήταν «κλεψιά».

Ο χωριανός μου πάει στην κλεψιά. Μπαίνει μέσα σε ένα αμπέλι για να κόψει κανένα σταφύλι να το φάει. Ξαφνικά παίρνει το μάτι του τον αγροφύλακα που τον έχει πάρει χαμπάρι. «Την πάθαμε», σκέφτεται. Κατευθύνεται προς την έξοδο του αμπελιού ενώ ο ντραγάτης, όπως λέγαμε παλιά τον αγροφύλακα, σπεύδει προς συνάντησή του. Σκέφτεται τι δικαιολογία θα βρει, πώς βρέθηκε μέσα στο ξένο αμπέλι.

-Δε μου λες κουμπάρε, τι γύρευες μέσα στο ξένο αμπέλι;

-Πήγα να χέσω, για να μη με δούνε.

Ο αγροφύλακας δεν είναι αφελής, καταλαβαίνει ότι του λέει ψέματα.

-Πάμε να μου δείξεις εκεί που έχεσες.

«Την πατήσαμε», σκέφτεται ο χωριανός, «τώρα τι γίνεται;». Δεν του μένει άλλη επιλογή παρά να οδηγήσει τον αγροφύλακα στο μέρος που υποτίθεται ότι έχεσε. Επάνω που του ήλθε η φαεινή ιδέα να του πει ότι πήγε πράγματι σε μια κουρμούλα παραδίπλα να χέσει αλλά δεν τα κατάφερε γιατί είχε δυσκοιλιότητα, βλέπει μπροστά του σκατά. Όμως από μακριά έκαναν μπαμ πως δεν ήταν σκατά ανθρώπου αλλά σκατά σκύλου.

-Να, λέει στον αγροφύλακα, εδώ έχεσα.

-Εμένα θα κοροϊδέψεις; του λέει αυτός. Αυτά δεν είναι σκατά ανθρώπου, αυτά είναι σκατά σκύλου.

-Γιατί, με άφησες να τα κάνω ανθρωπινά;

2η Ιστορία: Η ψακή

ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ το δηλητήριο το λέμε ψακή. Ψακώνω σημαίνει δηλητηριάζω. Ψακώνομαι σημαίνει αυτοκτονώ με δηλητήριο. Όταν ήμουν μικρός και άταχτος και η μητέρα μου δεν με άντεχε άλλο, μου έλεγε, ή ότι θα πέσει στο πηγάδι να πνιγεί ή ότι θα ψακωθεί. Αν ψακωθεί θα τη δω, σκεφτόμουνα, αν όμως πέσει στο πηγάδι; Θυμάμαι που πολλές φορές, γυρνώντας από την αγία Τριάδα όπου παίζαμε και δεν την έβρισκα σπίτι, κοίταζα ανήσυχος μέσα στο πηγάδι μήπως είχε πέσει να πνιγεί. Μέχρι να γυρίσει σπίτι ήμουν ανήσυχος, γιατί μπορεί να είχε πέσει σε άλλο πηγάδι.

Το «ψακωμένος» όμως δεν σημαίνει υποχρεωτικά δηλητηριασμένος, ή μάλλον σπάνια. Πιο συχνά χρησιμοποιείται με μεταφορική σημασία: αυτός (αυτή για το θηλυκό) είναι πολύ κακός, κυρίως μοχθηρός άνθρωπος.

Τέτοια ήταν και η νονά του: ψακωμένη. Τουλάχιστον αυτή τη γνώμη είχε ο βαφτισμιός της. Δεν ξέρω πώς τα κατάφεραν και χάλασαν σε τέτοιο βαθμό οι σχέσεις τους, ο αδελφός του που μου διηγήθηκε την ιστορία δεν μου είπε. Πάντως δεν μιλιόντουσαν. Έλα όμως που η νονά τον είχε ανάγκη, λόγω επαγγέλματος.

Κάθετα ο βαφτισμιός στο καφενείο και βλέπει τη νονά του απέναντι να δίνει σε ένα χωριανό ένα μπουκάλι «ψακή», σίγουρα φυτοφάρμακο, κάτι να του λέει και τον στέλνει προς το μέρος του. Αμέσως καταλαβαίνει για τι πρόκειται: θέλει να μάθει σε τι αναλογία πρέπει να το ανακατέψει με νερό για να ψεκάσει κανένα μπουστάνι. Έρχεται ο χωριανός, αλλά πριν προλάβει να τον ρωτήσει του λέει αυτός. «Πήγαινε να της πεις, και όλο να το πει δεν πρόκειται να πεθάνει».

Οι ψακωμένοι έχουν ανοσία στην ψακή.

3η Ιστορία: Το ταξί

ΘΥΜΗΘΗΚΑ ΚΙ εγώ μια κατωχωρίτικη ιστορία. Μου την είπαν παλιά, και συνέβη πολύ πιο παλιά, όταν οι πρωταγωνιστές της ήσαν νεαροί. Δεν είμαι σίγουρος εκατό τα εκατό για το ποιος μου την είπε, είμαι όμως απόλυτα σίγουρος για τον πρόσωπο που είπε την ατάκα που θα σας κάνει να

γελάσετε. Δεν θα πω όμως το όνομά του, για ευνόητους λόγους. Όμως
ας πω το μικρό του όνομα: Μανώλης. Εμμανουήλ ο τρίτος.

Οι δυο φίλοι έρχονται στην Αθήνα από την Κρήτη με το πλοίο. Θα τους
φιλοξενήσει ο φίλος τους ο Μανώλης. Έχουν πολύ λίγα λεφτά πάνω τους.
Έρχονται για να βρουν δουλειά.

Κατεβαίνουν στο λιμάνι, πρώτη φορά έρχονται στην Αθήνα, δεν
υπήρχε περίπτωση να βρουν το σπίτι του φίλου τους παίρνοντας λεωφο-
ρεία, έτσι παίρνουν ταξί. Φτάνουν στο σπίτι του, ρωτάνε τον ταξιτζή πόσο
κάνει το αγώι, τόσο κάνει, μετράνε τα λεφτά τους, δεν τους φτάνουν. –
Περίμενε του λένε, να πάρουμε λεφτά από το φίλο μας να σε πληρώ-
σουμε.

Σε μονοκατοικία μένει ο φίλος, του κτυπάνε την πόρτα.

-Μανώλη κοιμάσαι;

-Τι θέλετε;

-Να μας δώσεις λεφτά να πληρώσουμε το ταξί.

-Θαρρώ πως κοιμούμαι.

4η Ιστορία: Η σφυρίχτρα

ΚΑΠΟΙΟΣ ΧΩΡΙΑΝΟΣ μου ετοιμάζεται να πάει στην Αθήνα. Το λέει στους
χωριανούς μας στο καφενείο.

Τι ήτανε να το πει!

Αρχίζουν οι παραγγελιές.

-Μου φέρνεις σε παρακαλώ ένα ζευγάρι γαλότσες, να τις φορώ στο
περβόλι όταν βρέχει;

-Μου φέρνεις σε παρακαλώ ένα σκούφο, γιατί στη Γεράπετρο τους
έχουν ακριβά;

-Μου φέρνεις και εμένα ένα τσεμπέρι για τη γυναίκα μου, γιατί θέλει
να λείι στις γειτόνισσες ότι το πήρε από την Αθήνα;

Και δόστου οι παραγγελιές.

Όμως κανείς τους δεν έβαλε το χέρι στην τσέπη να του πει «Δεν ξέρω
πόσο θα κάνει, όμως να, πάρε ένα δεκάρικο και μου γυρίζεις τα ρέστα».

-Μου φέρνεις και μένα μια σφυρίχτρα, γιατί το ρεβίθι που έχει μέσα
έχει φαγωθεί και δεν σφυρίζει καλά; Λέει τελευταίος και ο συγχωρεμένος
ο δάσκαλός μου ο Μανώλης ο Λασιθιωτάκης, συμμαθητής του πατέρα

μου. Και βγάζει και του δίνει ένα δεκάρικο.

-Δάσκαλε, του λέει, από όλους εδώ, μόνο εσύ θα σφουρίξεις.

5η Ιστορία: Η μπρόκα

Ο ΧΑΡΙΤΟΣ ποτίζει το περβόλι του. Μια πλαστική σωλήνα μεταφέρει το νερό από μια στέρνα. Ένα μικρό γειτονάκι προσπαθεί να την τρυπήσει με μια μπρόκα (καρφί).

-Ωρέ Γιωργιό, του λέει ο Χαρίτος, βλέποντας ότι είναι πάρα πολύ μικρό για να πιάσει να το δείρει, γιατί τρυπάς τη σωλήνα με την μπρόκα;

-Γιατί δεν την τρυπά η καρφίτσα.

6η Ιστορία: Το πεντοχίλιαρο

Ο ΓΙΩΡΓΗΣ ο Μ... είναι πάρα πολύ πλούσιος, έχει λάδια, έχει ξύδια, έχει πολλά λεφτά. Μια μέρα όμως είχε μια πολύ κακή ιδέα: να κάνει επίδειξη του πόσο πλούσιος είναι.

Μπαίνει στο καφενείο του Φαφούτη, βγάζει ένα πεντοχίλιαρο από την τσέπη του και ρωτάει τους θαμώνες.

-Έχει να μου χαλάσει κανείς αυτό το πεντοχίλιαρο;

Κανείς τους δεν είχε δει πεντοχίλιαρο στη ζωή του. Αλλά και να είχαν δει, ούτε χιλιάρικο δεν θα μπορούσαν να χαλάσουν. Καλοστεκούμενοι γεωργοί μεν, αλλά όχι πλούσιοι.

Πετάγεται κάποιος και του λέει.

-Δώσε μού το, έχω να σου το χαλάσω.

Του το δίνει ο Γιώργης, και μπροστά στα έκπληκτα μάτια του το σκίζει και το κάνει τέσσερα κομμάτια.

-Βρε, τι έκανες εκεί το πεντοχίλιαρό μου, ουρλιάζει αγανακτισμένος.

-Δεν είπες να σου το χαλάσουμε; Ε, σου το χάλασα, τι φωνάζεις;

Σίγουρα το πεντοχίλιαρο δεν πήγε χαμένο. Όλοι ξέρουμε ότι καμιά φορά σχίζονται τα χαρτονομίσματα, πάντα όμως σε δυο κομμάτια, και με

ένα σελοτέιπ τα κολλάει κανείς. Αν δεν έχει καταστραφεί ο αριθμός τους, σίγουρα περνάνε. Βέβαια όλοι οι μαγαζάτορες είναι απρόθυμοι να δεχτούν τέτοια χαρτονομίσματα, όμως σίγουρα κανείς δεν θα δεχόταν ένα πεντοχίλιαρο σκισμένο στα τέσσερα και κολλημένο με σελοτέιπ. Θα έπρεπε ο Γιώργης να κατέβει στην Ιεράπετρα, να πάει σε κάποια τράπεζα για να του το χαλάσουν. Πάντως αυτός που μου διηγήθηκε την ιστορία δεν μου είπε αν αυτό του έγινε μάθημα.

7η Ιστορία: Το λεωφορείο

ΠΑΝΕ ΧΡΟΝΙΑ που μου είπαν την ιστορία.

Το χωριό μας είχε έναν ιδιοκτήτη λεωφορείου. Τότε που ο δρόμος δεν ήταν ακόμη ασφαλτοστρωμένος. Το οδηγούσε ο ίδιος. Ήταν όμως πολύ παλιό, και συχνά χάλαγε.

Μια φορά πήγαινε στην Ιεράπετρα. Είχε σταματήσει και από το χωριό μας να πάρει επιβάτες. Στα μισά της διαδρομής χάλαει.

-Παιδιά, βάλτε ένα χεράκι.

Οι επιβάτες με το βοηθό κατέβηκαν να σπρώξουν. Δεν υπήρχαν τότε οδικές βοήθειες, δεν είχε νόημα καθώς τα κινητά τηλέφωνα εφευρέθηκαν κάποιες δεκαετίες αργότερα.

Παρά το σπρώξιμο το λεωφορείο δεν έπαιρνε μπροστά. Έτσι πήγαν μέχρι την Ιεράπετρα, σπρώχνοντας οι επιβάτες, οδηγώντας ο ιδιοκτήτης. Όταν έφτασαν, έβαλε τον βοηθό και έκοψε και τα υπόλοιπα εισιτήρια, γιατί δεν είχε προλάβει να τα κόψει όλα. Αν και κανονικά θα έπρεπε να κόψει μισό εισιτήριο, γιατί μόνο τη μισή διαδρομή είχαν κάνει. Αν είναι βέβαια αλήθεια αυτή η ιστορία.

8η Ιστορία: Πατέρας και γιός

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ έπινε στα όρια της ευπρέπειας, όχι όμως και ο γιος, που γινόταν αντικείμενο πειραγμάτων.

Θυμάμαι δυο επεισόδια, στο καφενείο του Μουδατσογιάννη.
 Είναι παρόντες και οι δυο. Τον γιο τον πειράζουν οι θαμώνες. Κάποια στιγμή λέει ο πατέρας αγανακτισμένος.
 -Τίνος διαόλου ήμοιασες, ο πατέρας σου δεν πίνει...
 Σείστηκε το καφενείο από τα γέλια.
 Καθώς και άλλη μια φορά.
 Ο γιος είναι ξεμέθυστος ενώ οι θαμώνες σπάνε πλάκα με... δεν θυμάμαι ποιον. Κάποια στιγμή επικρατεί ησυχία. Και ο γιος:
 -Πλάκα που σπάσαμε!!!
 -Κακομοίρη μου, έσπασες κι εσύ μια φορά πλάκα με κάποιον άλλο, σχολιάζει ο Γιώργης ο Τ... δίπλα μου όταν έπαψαν τα γέλια.
 Είχε άσχημο τέλος. Ή μήπως όχι;
 Ένα χειμωνιάτικο βράδυ, με χιονιά, φεύγει από το καφενείο μεθυσμένος. Στο δρόμο γλίστρησε και έπεσε. Ένας μεθυσμένος δεν θέλει και πολύ να σωριαστεί κάτω. Την επομένη τον βρήκαν ξυλιασμένο, νεκρό.
 Θα έχει πάει σίγουρα στον Παράδεισο, ενώ δεν είμαι καθόλου σίγουρος για αυτούς που τον πειράζανε. Εκεί θα έχει κάνει αναγκαστική αποτοξίνωση. Στον Παράδεισο δεν υπάρχουν ποτά. Ξέρω ότι στη μουσουλμανική πτέρυγα του Παραδείσου υπάρχουν μεν γυναίκες, αλλά καθόλου ποτά. Στην χριστιανική πτέρυγα πάλι δεν υπάρχουν ούτε ποτά ούτε γυναίκες· γυναίκες του καταστήματος εννοώ και όχι θαμώνες, γιατί φυσικά πηγαίνουν και γυναίκες στον Παράδεισο.

9η Ιστορία: Το τρίξιμο της καρέκλας

ΜΙΑ ΜΙΑ μου έρχονται στο μυαλό. Το παρακάτω είναι απόσπασμα από τη βιβλιοκριτική που έγραψα για το βιβλίο της Isabel Allende, Η ονειρεμένη πατρίδα μου.

«Την ιστορία μου την αφηγήθηκε ξάδελφος (ο Γιάννης ο Δερμιτζάκης, να προσθέσω τώρα), με τη μητέρα του πρωταγωνίστρια. Ήταν την παλιά εκείνη εποχή που οι γυναίκες στο χωριό μου κάνανε αποσπερίδα. Μαζεύονταν οι γειτόνισσες σε μian αυλή, ή στην είσοδο ενός σπιτιού στο σοκάκι, και έλεγαν τις δικές τους ιστορίες, τα δικά τους κουτσομπολιά. Κάποιες κάθονταν σε καρέκλες, κάποιες στο πεζούλι όταν οι καρέκλες

δεν έφταναν ή βαριόντουσαν να πάνε να φέρουν. Μικρός είχα συνοδεύσει τη μάνα μου σε πολλές τέτοιες αποσπερίδες, και μου άρεσαν. Μου άρεσαν γιατί άκουγα και πράγματα που κανονικά δεν θα έπρεπε να ακούω, λόγω της ηλικίας μου. Όμως εμένα με αγνοούσαν, σαν να μην υπήρχα. Και έτσι άφηναν τη γλώσσα τους να πηγαίνει ροδάνι.

Σε μια λοιπόν από αυτές τις αποσπερίδες μια γυναίκα έκλασε. Επειδή ντράπηκε, μεταξέσυρε την καρέκλα της, ώστε να φανεί ότι ο κρότος που ακούστηκε ήταν τάχα από το σύρσιμο της καρέκλας. Και η μητέρα του ξαδέλφου μου της λέγει: τον κρότο τον πέτυχες, αλλά το βρώμο;

Και διαβάζω στην Αλιέντε μια παρόμοια γερμανική ιστορία.

«Μια πολύ κομψή δεσποινίς αφήνει άθελά της μια κλανιά, και για να καλύψει τον ήχο, κάνει θόρυβο με τα παπούτσια της. Τότε ο δον Όττο της λέει (με γερμανική προφορά): Θα σκίσεις το ένα παπούτσι, θα σκίσεις και το άλλο, αλλά δεν θα κάνεις τον θόρυβο που έκανες με τον κώλο» (σελ. 144). Γράφοντάς το αυτό κλαίω από τα γέλια, συνεχίζει η Αλιέντε. Πιστεύω πως αν μάθαινε τη δική μου θα γέλαγε ακόμη περισσότερο».

10η Ιστορία: Η μερσεντές

Η ΣΕΡΒΙΤΟΡΑ ήταν πανέμορφη. Καθόμασταν παρέα, τρεις χωριανοί, στο τεζιάκι και δεν λέγαμε να ξεκολλήσουμε. Και βέβαια δεν γίνεται να κάθεται χωρίς να πίνεις, έτσι κατεβάζαμε αβέρτα τις ρακές. Και όσο πιο πολλές κατεβάζαμε, τόσο και πιο όμορφη μας φαινόταν η σερβιτόρα, και άλλο τόσο πιο απρόθυμοι γινόμασταν να φύγουμε. Όμως κάποια στιγμή εγώ ένοιωθα να ζαλιζομαι. Ρακή πίνω μόνο στην Κρήτη, και είχα να πιω από το προηγούμενο καλοκαίρι, και τώρα ήταν Πάσχα. Πριν τρία χρόνια νομίζω.

-Μανώλη, τι λες, πηγαίνουμε; Λέω κάποια στιγμή στο γείτονα.

-Κάτσε λίγο ακόμη και νωρίς είναι, μου λέει ο Μανώλης.

Όταν φύγαμε ήταν αργά. Όχι ως προς την ώρα, ακόμη δεν ήταν μεσάνυχτα, απλά εγώ είχα γίνει σταφίδα στο μεθύσι. Κατάφερα όμως και έφτασα σώως στο σπίτι.

Δεν την ξαναπατάω, λέω. Την επόμενη πηγαίνω στην πλατεία μεσημέρι. Βρίσκω πάλι μια παρέα, ανάμεσά τους και ο χθεσινός Μανώλης και

ένας άλλος Μανώλης από τον Παχύ Άμμο. Έπιναν καφέδες. Ωραία, σκέφτομαι, τη γλιτώσαμε. Μετά από λίγο όμως προτείνει κάποιος: -Δεν πίνουμε και καμιά ρακή; Ωχ, κάνω μέσα μου, την πατήσαμε.

Και όντως την πατήσαμε.

Όχι, δεν ήπια πολύ τότε, συγκρατήθηκα, όσο μπορείς βέβαια να συγκρατηθείς με μια τέτοια παρέα. Στο Μανώλη τον Παχυναμιώτη είχα τάξει ένα βιβλίο μου. -Θα έλθω να το πάρω. -Να μη σου το φέρω εγώ; προσπαθώ απεγνωσμένα να γλιτώσω. -Όχι, θα έλθω εγώ, να μη σε βάλω σε κόπο.

Δεν θα με έβαζε σε κόπο, ήξερα τη συνέχεια και αυτή τη συνέχεια ήθελα να αποφύγω.

Δεν τα κατάφερα.

Σε λίγο ήμασταν σπίτι μου οι δυο Μανώληδες κι εγώ.

-Δεν βάζεις και καμιά ρακή να την πιούμε;

Η «καμιά ρακή» έγινε, μετά από μια ώρα που έφυγαν, μια δίλιτρη μπουκάλα. Πάλι έπεσα για την *sagrada siesta* μου στουπί στο μεθύσι.

Ρώτησα τον Αντώνη τον Βογιατζή που μου είπε σήμερα το μεσημέρι την ιστορία στο καφενείο (θα αργήσω να τελειώσω το «Κόκκινο και το μαύρο» αλλά δεν πειράζει, μαθαίνω ιστορίες) αν ήταν η ίδια όμορφη σερβιτόρα και μου είπε όχι, ήταν καινούρια. Όμως επίσης πολύ όμορφη. Γιατί πώς αλλιώς ο Αντώνης...

Άλλος Αντώνης. Ο Αντώνης ο Χατζάκης. Ο πιο καλαμπουρτζής στο χωριό μου. Αγρότης, τρία χρόνια πιο μεγάλος από μένα αν δεν κάνω λάθος, είναι ο μόνος που δεν παρεξηγιέται αν τον φωνάξεις με το παρατσούκλι του: κερά Μαρία. Στο δημοτικό φορούσε γυαλιά σαν τη δασκάλα μας, την κυρία Μαρία. -Αφού να σκεφτείς, μας λέει ο Αντώνης, τον βλέπω προχθές στην Ιεράπετρα, του φωνάζω Αντώνη, Αντώνη, τίποτα αυτός. Δεν ξέρω πώς μου ήλθε και φωνάζω «κερά Μαρία», κι αμέσως γύρισε να δει ποιος τον φωνάζει. Ο ίδιος Αντώνης που διέπρεψε ως Κολλητήρι και ως Χατζηαβάτης στον Καραγκιόζη που έπαιζαν στο σπίτι του Κατεργιαννάκη, τότε που ήμασταν μαθητές στο δημοτικό. Αυτοί οι πιο μεγάλοι, καραγκιοζοπαίχτες, εμείς οι πιο μικροί, θεατές. Κουκιά, αμύγδαλα και σπάνια κανένα αυγό ήταν το εισιτήριο.

Ο Αντώνης δεν πιστεύω να έχει ασχοληθεί ποτέ με κομπιούτερ. Όμως ξέρει κάμποσα πράγματα, από συζητήσεις στο καφενείο. Έτσι όταν προημερών κάποιος τον ρώτησε πού θα τον βρει αν τον ζητήσει, του λέει. - Στο ίντερνετ, στη διεύθυνση www.keramaria.gr.

Ο Αντώνης λοιπόν αυτός, alias keramaria, κάθεσαι στο τεζιάκι, πίνει τις ρακές του και καμαρώνει την όμορφη γκαρσόνα, όπως εμείς καληώρα πριν δυο χρόνια. Κάποια στιγμή της λέει.

-Θα έλθεις να σε πάω μια βόλτα με το αγροτικό μου; Να καθίσεις στην καρότσα να σου ανεμίζει ο αέρας τα μαλλιά;

-Μωρέ τι μας λες, του λέει αυτή. Αν είχες μερσεντές.

-Άμα θες μερσεντές σώνει και καλά, τρέχα στου Χουλάκη.

Ο Χουλάκης έχει γραφείο κηδειών. Η νεκροφόρα του είναι μερσεντές.

11η Ιστορία: Ο τελάλης

ΕΔΩ ΚΑΙ αρκετά χρόνια υπάρχει μια προσπάθεια αναβίωσης της παράδοσης, την οποία αναλαμβάνουν τοπικοί πολιτιστικοί σύλλογοι, είτε δραστηριοποιούνται στην Κρήτη είτε δραστηριοποιούνται στην Αθήνα. Η ιστορία ξεκίνησε με την αναβίωση του εθίμου του κλήδονα, για να ακολουθήσουν στη συνέχεια τα καζανέματα, οι γιορτές μελιού και τα τελαλήματα, που γίνονται για έβδομη χρονιά φέτος στην Ανατολή.

Είχαμε και στο χωριό μας ένα τελάλη, που δεν θα πω το όνομά του. Αυτός αναλάμβανε να ειδοποιεί τους χωριανούς για κάθε τι που τους αφορούσε. Για παράδειγμα, ερχόταν ο ψαράς, γύριζε τις γειτονιές διαλαλώντας την άφιξή του και καλώντας τις νοικοκυρές να πάρουν τη λεκανίδα τους και να πάνε να αγοράσουν ψάρι.

Έκανε και φάρσες.

Μια φορά γύριζε τις γειτονιές φωνάζοντας «Ήλθε ο ψαράς, ελάτε να αγοράσετε ψάρι». Ψαράς δεν είχε έλθει, αλλά ήταν τόσο πειστικός, που ξεγέλασε και τον ίδιο τον εαυτό του. Περνώντας από το σπίτι του σταμάτησε και πήρε κι αυτός τη λεκανίδα του να πάει να αγοράσει ψάρι.

Ήταν και χιουμορίστας.

Μια φορά του ζήτησε ο Καραβέλας (όχι του Θεοτόκη, χωριανός μας αυτός), να του βρει αυγά. Γυρίζει λοιπόν τις γειτονιές φωνάζοντας: «Έχει καμιά σας αυγά να φάει ο Καραβέλας;» και πιο σιγανά, αρκετά δυνατά όμως ώστε να ακούγεται από το πιο κοντινό σπίτι «στο διάολο, πρῶι πρῶι αγκαριά».

Καθώς γύριζε τα στενά του χωριού γυρεύοντας αυγά για τον Καρα-

βέλα ακούει την Κουτσίνα που βγήκε να φωνάξει την κόρη της το Καλλιό (υποκοριστικό του Καλλιόπη). «Καλλιόοοοοοοοοοοο, έ Καλλιόοοοοοοοοοοο». Του ήλθε τότε να αστειευτεί μαζί της ριμάροντας: «Το μ@υν! σου 'ναι παλιό». Τον ακούει η Κουτσίνα, «Τον κακό σου τον καιρό κερατά, στάσου και θα σου πω εγώ». Και τον παίρνει από πίσω. Αυτός τρέχει να βρει καταφύγιο στην αυλή του Μουδάτσου, όμως αυτή τον προλαβαίνει πριν προφτάσει να κλειδώσει την πόρτα. Και τον αρχίζει στο ξύλο με την παντόφλα της. Και αυτός: «όι, όι ωρή, σταμάτα και καινούριό 'ναι».

Είτε παλιό είτε καινούριο, οι χωριανοί που τον άκουσαν θα αναρωτιόντουσαν: και πού το ξέρει αυτός; Αυτό σκέφτηκε και η Κουτσίνα ότι θα περνούσε από το μυαλό τους, και γι' αυτό συνέχισε τις παντοφλιές.

Να μην κάνω ξεχωριστή αναφορά και για την παρακάτω ιστορία, που είναι σύντομη. Ο δάσκαλος ζήτησε από τον πατέρα του χωριανού μου που μου αφηγήθηκε την παραπάνω ιστορία να του φέρει αυγά, να τα αγοράσει. Αυτός του πήγε δέκα. Και τι κάνει ο πονηρός ο δάσκαλος; Διαλέγει τα πιο μεγάλα, και δίνει τα υπόλοιπα στο μικρό: «πολλά είναι, αυτά πάρε τα πίσω».

12η Ιστορία: Παντρολογήματα

ΣΤΟ ΒΙΒΛΙΟ μου: «Το χωριό μου: από την αυτοκατανάλωση στην αγορά» (Θυμάρι 1995), στο κεφάλαιο «Γάμος, προίκα, προξενιό» γράφω αρκετά για το ζήτημα της παντρειάς. Εδώ θα παραθέσω κάποιες σύντομες ιστορίες που έχουν να κάνουν με το προξενιό, και που δείχνουν τι προβλήματα μπορούν να προκύψουν στη διαδικασία.

Στον χωριανό μου έκαναν μια προξενιά από το Κεντρί, το χωριό της μητέρας μου. Πηγαίνει να δει την υποψήφια νύφη. Μαζί της ήταν και κάποιες άλλες κοπέλες του χωριού. Μια ήταν μαμή, και εργαζόταν στο νοσοκομείο της Ιεράπετρας. Πολύ όμορφη κοπέλα. Αφού τέλειωσε η επιθεώρηση, τον ρωτούνε.

-Λοιπόν, πώς σου φάνηκε η κοπελιά;

-Τη μαμή την παίρνω με κλειστά μάτια, την άλλη όχι.

Τρόπος του λέγειν «με κλειστά μάτια», γιατί η μαντινιαδα άλλα λέει:

«Άλλος τη θέλει όμορφη, κι άλλος τη θέλει να 'χει

και άλλος κλειει τα μάτια του και παίρνει όποια του λάχει».

Το έχω γράψει αυτό στο βιβλίο μου: όταν εγκρινόταν η νύφη, ο γαμπρός μπορούσε να κοιμηθεί μαζί της τη νύχτα. Βέβαια, με δεδομένα τα αυστηρά ήθη της Κρήτης δεν υπήρχαν περιθώρια για υπαναχωρήσεις μετά. Έτσι συνήθως παρουσίαζαν τις υποψήφιες νύφες το βράδυ, στο φως της λάμπας ή του λύχνου, οπότε ο υποψήφιος γαμπρός δεν καλόβλεπε. Πολλοί τέτοιοι γαμπροί έτριβαν τα μάτια τους με έκπληξη στο φως της μέρας. Έτσι την έπαθε ένας συμμαθητής μου, συγχωρεμένος τώρα, που πήρε μ' αυτό τον τρόπο μια γυναίκα αρκετά μεγαλύτερή του, για την οποία συνήθιζε να λέει στις παρέες χαριτολογώντας ότι η μάνα του ήταν πολύ καλύτερή της.

Σε έναν κοντοχωριανό μου, που δεν θέλω να πω το όνομά του, του προξένευαν μια νύφη, πάλι από το Κεντρί. Το πρωί που ξύπνησε, την κοίταξε καλά καλά και της είπε: «Εσένα δεν σε είδα οψαργάς» (Χθες βράδυ).

Του φάνηκε αλλιώτικη στο φως της μέρας; ή μήπως ήταν μεθυσμένος και τον ξεγέλασαν, και άλλη του έδειξαν και με άλλη τον έβαλαν να κοιμηθεί; Όπως ακριβώς ξεγέλασαν και τον Ραο Υι στο κινέζικο μυθιστόρημα «Το όνειρο της κόκκινης κάμερας».

Αλλά βέβαια υπήρχε και το ζήτημα της προίκας. Για ένα χωριανό μου, που δεν θα πω το όνομά του, ήξερα ότι είχε παντρευτεί με τον παραπάνω τρόπο. Πήγε το βράδυ, είδε τη νύφη, κοιμήθηκαν μαζί και το πρωί ξύπνησε παντρεμένος. Σήμερα έμαθα και για την συζήτηση της προίκας, όπως την αφηγήθηκε ο ίδιος. –Μου έδιναν κι αυτό το χωράφι, μου έδιναν και εκείνο το χωράφι, μου έδιναν, μου έδιναν... και σκέφτηκα: μα γιατρός είμαι τέλος πάντων;

Και θυμήθηκα τώρα μια άλλη ιστορία που μου είπε ο συγχωρεμένος ο Κωστής, ο ξάδελφός μου, με αυτόν τον χωριανό πρωταγωνιστή.

Προξένευε σε κάποιον μια χωριανή μου. Είπε γι' αυτήν χίλια δυο παινέματα, όλα φουσκωμένα λόγια. Όμως αυτός πήρε και άλλες πληροφορίες, τη γνώρισε κιόλας... Δεν ήταν καθόλου όπως του την παρουσίαζε. Ήταν εξοργισμένος μαζί του, και κοίταζε να τον βρει να του τα ψάλλει.

Και κάποτε τον πετυχαίνει. Και αφηγείται στον Κωστή τη συνάντηση:

–Είπε μου, είπε μου, είπε μου, και πόσα δεν μου είπε. Μα πρέπανέ μου κιόλας, καταλήγει.

13η Ιστορία: Το κλειδί

Ο ΚΩΣΤΗΣ ο Παραουλάκης έχει πεθάνει εδώ και χρόνια. Με το όνομά του είναι συνδεδεμένες πολλές αστείες ιστορίες. Ευτυχώς άφησε διάδοχο τον Αντώνη το Χατζάκη, της 10ης ιστορίας «Η μερσεντές».

Δεν τις ξέρω τις ιστορίες. Ξέρω μόνο μια από παλιά. Σήμερα το μεσημέρι μου είπαν άλλη μια. Θα ξεκινήσω με την πρώτη.

Αλλά πιο πριν θα πω ένα ανέκδοτο.

Σε μια παρέα με γυναίκες, ρωτά κάποιος:

-Ξέρετε πού έχει κατσαρές τρίχες;

-Α να χαθείς, άνοστε, του λέει σουφρώνοντας το μούτρο της με αηδία μια γυναίκα.

-Α, κι όμως δεν ξέρετε. Στην Αιθιοπία.

Χα χα χα, όλη η παρέα.

Μετά από αρκετή ώρα ξαναρωτάει:

-Ξέρετε πού έχει κατσαρές τρίχες;

-Πώς δεν ξέρουμε, στην Αιθιοπία.

-Όχι, κατσαρές τρίχες έχει εκεί που σκεφτήκατε πιο πριν.

Ο Κωστής χορεύει στη Θριπτή με μια όμορφη κοπέλα. Ταγκό. Ξαφνικά του σηκώνεται. Ντρέπεται, και της λέει.

-Αν σε ενοχλεί κάτι, να ξέρεις ότι είναι το κλειδί του μαγατζέ.

Μαγατζέδες λέμε τα σπίτια που κτίζουμε στη Θριπτή, ένα ορεινό μέρος με πολλά αμπέλια και καταπληκτικό κλίμα, καθώς περιβάλλεται από πευκόδασος-παλιά δηλαδή, γιατί ένα μεγάλο μέρος έχει καεί σε πυρκαγιά. Στο μεσοπόλεμο πήγαιναν και έμεναν εκεί οι φυματικοί για να θεραπευτούν. Και τότε η φυματίωση ήταν σε έξαρση, παγκόσμια. Από φυματίωση δεν πήγε ο Τσέχωφ και ο Κάφκα; Από φυματίωση δεν ταλαιπωρήθηκε ο Αλμπέρ Καμύ; Για φυματικούς δεν ήταν το θέρετρο στο «Μαγικό βουνό» του Τόμας Μαν;

Οι κλειδαριές εκείνη την εποχή δεν ήταν οι μικρούλες κομψές που ξέρουμε σήμερα. Ήταν τεράστιες, και τα κλειδιά τους ήταν επίσης τεράστια. Έτσι ένα κλειδί μαγατζέ στην τσέπη δημιουργούσε πραγματικά εξόγκωμα.

Την επομένη, συναντώντας την κοπέλα στο καφενείο, της λέει.

-Ξέρεις, χθες στο χορό σου είπα ψέματα, δεν ήταν το κλειδί του μαγατζέ.

Το «ήταν αυτό που σκέφτηκες», ως ευκόλως εννοούμενο, δεν της το είπε.

Και η άλλη ιστορία, που άκουσα σήμερα.

Γίνεται γάμος στο χωριό. Γλέντι γερό. Όμως δεν τους κάλεσαν, αυτόν και την παρέα του. Αμαρτία να χάσουν τέτοιο γλέντι, πηγαίνουν ακάλεστοι. Διασκεδάζουν, κανείς δεν τους κάνει την παρατήρηση. Τελειώνει το γλέντι, αποχωρούν οι καλεσμένοι, αφού πρώτα εύχονται στους νεόνυμφους και στους γονείς τους.

Έρχεται και η σειρά τους.

Και λέει ο Κωστής στους γονείς των νεονύμφων, κατά την αφήγηση του φίλου μου του Θοδωρή του Σφακιανάκη, που ο πατέρας του ήταν στην παρέα.

- Να σας ζήσει το αντρόγυνο. Ξεχάσατε να μας καλέσετε, αλλά εμείς δεν κρατούμε ινάτι, ήλθαμε. Φέραμε και τα δώρα μας. Ένα κουβά, μια σκαλίδα... ε, δεν επήρετε δα και τον επιστήμονα!

Συμπληρώνω μετά από λίγες ώρες με μια ιστορία που μου την είπε ο Γιώργης ο Τριχάς. Ο Γιώργης είναι πατέρας της Κατερίνας και πεθερός του Σταυρή του Αρχαγγελίδη, των κολλητών μου. Πηγαίνοντας να τους επισκεφτώ πάνω την κουβέντα με τον Γιώργη που μένει από κάτω, και μου είπε την ιστορία: μια ιστορία που θα ταίριαζε περισσότερο στην προηγούμενη ανάρτηση, τα «Παντρολογήματα».

Ο Γιώργης είναι φίλος με τον Κωστή. Αλλά και με τον Νικολή (ας μη γράψουμε το επώνυμο).

Ο Κωστής λέει ένα βράδυ στο Γιώργη.

-Τι λες, παντρεύουμε τον Νικολή;

-Και δεν τον παντρεύουμε;

-Και με ποια να τον παντρέψουμε;

-Η τάδε από το Πάνω Χωριό δεν είναι καλή για νύφη; Μου φαίνεται πώς ταιριάζουν.

Πηγαίνουν και τον βρίσκουν.

-Νικολή, απόψε λέμε να σε παντρέψουμε, τι λες.

-Και δεν με παντρεύετε.

Πηγαίνουν στο Πάνω Χωριό, στο σπίτι της νύφης.

Μετά από δυο ώρες γυρνάνε στο Κάτω Χωριό.

Οι δυο τους.

Ο Νικολής έμεινε στο σπίτι της νύφης.

Κοιμήθηκαν μαζί.

Το πρωί ξύπνησε παντρεμένος.

14η Ιστορία: Το κολατσιό

ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ μού την είπε ο γιος του ο Νίκος ο Τριχάς, αδελφός του Γιώργη. Ο πατέρας του ο Μανός (θα τον συναντήσουμε και σε μια από τις επόμενες ιστορίες) είναι οικοδόμος. Χτίζει το σπίτι του Νικολή (πάλι θα παραλείψουμε το επίθετο, ο Γιάννης ο Καλούδης με έχει προειδοποιήσει). Πηγαίνει το πρωί με τους βοηθούς του να πιάσουν δουλειά. Αφού δούλεψαν κανένα δώρο ο Μανός τους λέει να σταματήσουν για κολατσιό. Ο Νικολής βιαζόταν να τελειώσει το σπίτι και δεν ήθελε χασομέρια.

-Εγώ ποτέ μου δεν τρώγω κολατσιό, τους λέει.

Τι να κάνει ο Μανός, αφεντικό ήτανε, όμως του το φύλαγε.

Και ήλθε η ώρα να τον ξεπληρώσει.

Ο Μανός έχει προσλάβει προσωπικό για να του σκάψουν το αμπέλι του. Ανάμεσά τους και ο Νικολής. Κάποια στιγμή σταματάει τη δουλειά και λέει του Νικολή.

-Νικολή, εμείς τώρα θα κολατσίσουμε, αλλά εσύ που δεν τρως ποτέ σου κολατσιό, συνέχιζε να σκάβεις.

Ο Νικολής ήταν ετοιμόλογος.

-Δεν κατάλαβες. Όταν μου δουλεύουν άλλοι δεν σταματάω για κολατσιό. Όταν δουλεύω σε άλλους κολατίζω κανονικά.

Τώρα που γράφω την ιστορία, σκέφτομαι ότι ξέχασα να ρωτήσω τον γιο του αν τον άφησε τελικά να κολατσίσει. Αν και πιστεύω πως θα τον άφησε.

15η Ιστορία: Η ώρα

ΚΑΙ ΑΥΤΗ η ιστορία θα ταίριαζε καλύτερα να ενσωματωθεί στα «Παντρολογήματα», αλλά να μην τη βάλω κι αυτή τσόντα όπως έκανα με την τελευταία ιστορία στο «Κλειδί».

Αλλά, όπως έκανα και στο «Κλειδί», θα ξεκινήσω με ένα ανέκδοτο.

Ή μάλλον με μια πραγματική ιστορία, κρητική, όμως όχι κατωχωρίτικη. Πάντως είναι σίγουρα από την επαρχία.

Ρωτάει μια γυναίκα μιαν άλλη.

-Ωρή συ, είναι ώρα 'ναι.

-Δέκα και δέκα.

-Και γιάντα δεν μου λες ντελόγο (αμέσως) είκοσι.

Το Αντωνιό είναι μόλις δεκαπέντε χρονών και παντρεύεται με τη διαδικασία που περιέγραψα στα «Παντρολογήματα» μια γριά. Πόσο γριά δεν ξέρω, αλλά και τριαντάρα να ήταν, σε σχέση με ένα δεκαπεντάχρονο παιδί είναι γριά.

Ο Αντώνης ξεπορτίζει κάθε βράδυ με τους φίλους του. Τουλάχιστον έτσι της λέει. Κάθε φορά που γυρνάει, αυτή ξεξυπνάει και τον ρωτάει τι ώρα είναι.

-Τι ώρα είναι αυτή που γυρίζεις;

-11 η ώρα.

-Αργά είναι, άλλη φορά να έρχεσαι πιο νωρίς.

Την άλλη μέρα.

-Τι ώρα είναι αυτή που γυρίζεις;

-12 η ώρα.

-Αργά είναι, άλλη φορά να ανεμαζώνεσαι πιο νωρίς.

Και την άλλη μέρα.

-Τι ώρα είναι αυτή που γυρίζεις;

-Μία η ώρα.

-Επί τέλους, γύρισες και μια φορά νωρίς.

16η Ιστορία: Τα κουκιά

ΘΑ ΞΕΚΙΝΗΣΩ με ένα απόσπασμα από τον «Χριστό Ξανασταυρώνεται» του Καζαντζάκη. Μιλάει ο παπα-Γρηγόρης, αναθέτοντας τους ρόλους που θα παίξουν στην αναπαράσταση των Παθών του Χριστού τη Μεγαλοβδομάδα κάποιοι χωριανοί.

«-Εσένα, Κωνσταντή, διαλέξαμε οι προεστοί να κάνεις τον Ιάκωβο, τον αυστηρό αδερφό του Ιησού. Μεγάλο βάρος, θεϊκό, και πρέπει να το σηκώσεις τιμημένα, να μην ντροπιώσεις τον απόστολο. Πρέπει να γίνεις, από σήμερα και πέρα, Κωνσταντή, καινούριος άνθρωπος· καλός είσαι, μα να γίνεις καλύτερος. Πιο τίμιος, πιο γλυκομίλητος, πιο ταχτικός στην εκκλησιά. Να βάνεις πια λιγότερο κριθάρι στον καφέ, να μην ανακατεύεις τ' αποπιπίδια με το κρασί που πουλάς, να μην κόβεις το λουκουμί στη μέση, να το πουλάς αλάκερο. Κι έχε το νου σου να μην ξαναδείρεις τη γυναίκα

σου, γιατί από σήμερα και πέρα δεν είσαι μονάχα ο Κωνσταντής, παρά κι ο Ιάκωβος, κατάλαβες; Κατάλαβα να λες.

-Κατάλαβα, αποκρίθηκε ο Κωνσταντής καταντροπιασμένος κι αποτραβήχτηκε στον τοίχο.

Έκανε να πει: Δε δέρνω εγώ τη γυναίκα μου, αυτή με δέρνει, μα ντράπηκε».

Με όλο το σεβασμό στον Καζαντζάκη θα διόρθωνα τη φράση με το λουκούμι ως εξής: «Να μη σερβίρεις μισό το λουκούμι, να το σερβίρεις αλάκερο».

Ο Κωνσταντής είναι καφετζής. Και για να μη βάλω όλους τους καφετζήδες στο ίδιο τσουβάλι, θα πω πως κάποιοι απ' αυτούς, κάποιες φορές, κλέβουν τον πελάτη. Από όσα λέει ο Καζαντζάκης παραπάνω, το μόνο για το οποίο έχω ακούσει εγώ να κατηγορούνε καφετζή του χωριού μου, τότε που ήμουν μικρός, είναι πως μάζευε τα αποπιπίδια και τα ξανασέρβιρε.

Όμως υπάρχουν και άλλοι τρόποι για να κλέψεις τον πελάτη. Θα τους αναφέρουμε.

Μια παρέα μπεκροπίνει. Καθώς όλοι οι κρητικοί είμαστε φιλότιμοι (οι περισσότεροι θέλω να πω), κάποιος πληρώνει το λογαριασμό. Όμως για να μην τον καταλάβουν οι φίλοι του, γιατί αν φωνάξει τον καφετζή στο τραπέζι να τον πληρώσει θα τσακωθεί με άλλους φίλους του που θα θέλουν να πληρώσουν αυτοί, πηγαίνει και τον πληρώνει κρυφά.

Όμως το ίδιο κάνει και κάποιος άλλος. Αν ο καφετζής είναι τίμιος, θα πει σ' αυτό τον δεύτερο ότι ο λογαριασμός είναι πληρωμένος. Αν όχι, θα τα πάρει και από αυτόν και θα διπλοπληρωθεί.

Καμιά φορά όμως ρεζίλευεται, γιατί αυτός που πλήρωσε, θα σηκωθεί να φύγει λέγοντας «πληρωμένος ο λογαριασμός», για να πεταχτεί και ο άλλος: «μα κι εγώ τον πλήρωσα». Τότε ξεμασκαρεύεται ο καφετζής.

Τώρα όλοι είναι πιο προσεκτικοί, και γι' αυτό τέτοιο πράγμα συμβαίνει σπάνια πια.

Πιο συνηθισμένοι είναι οι άλλοι δυο τρόποι. Ο πρώτος είναι να σερβιριστεί νοθευμένη ρακή. Όπως μου εξήγησε ο Γιώργης ο Τριχάσπου ο ίδιος καζανίζει και ξέρει τι θα πει καλή ρακή (απ' αυτόν την προμηθεύομαι κι εγώ), βάζουν μέσα καθαρό οινόπνευμα που είναι πιο φτηνό. Πίνοντας τέτοια ρακή, έστω και ελάχιστη, κάνεις άγριο μεθύσι, και το πρωί που θα ξυπνήσεις έχεις φοβερό πονοκέφαλο. Θυμάμαι μια φορά που ήταν ζήτημα να είχα πει δυο караφάκια, και καθώς σηκώθηκα να πάω στην τουαλέτα παραπατούσα. Είχα μεθύσι χωρίς να το καταλάβω.

Αυτός ο τρόπος όμως έχει και τα μειονεκτήματά του. Κάποια στιγμή καταλαβαίνεις ότι είσαι μεθυσμένος και σταματάς να πίνεις. Και καθώς αληθεύει το «εν τη καταναλώσει το κέρδος», κερδίζει από τη μια μεριά ο καφετζής αλλά χάνει από την άλλη. Τώρα προς τα πού γέρνει το ισοζύγιο είναι δύσκολο να πει κανείς.

Τον άλλο τρόπο θα τον δώσω με μια πραγματική ιστορία.

Συνέβη στην ΠαχειάΆμμο, ένα κοντινό χωριό. Ο πελάτης λέει στον καφετζή που κάθεται στο διπλανό τραπέζι με μια άλλη παρέα. «Ωρέ Γιώργη, η ρακή σου βγάζει νερουλιά». Και αυτός φωνάζει στη γυναίκα του, που είναι στο τεζιάκι. «Ωρή Μαρία, μήπως έβαλες κι εσύ νερό;» (τα ονόματα φανταστικά).

Ο τελευταίος τρόπος που θα αναφέρω, από αυτούς που ξέρω και που έχει σχέση με την ιστορία που θα αφηγηθούμε, είναι να πανωβγάλεις το λογαριασμό. Η παρέα είναι μεθυσμένη, και τα караφάκια για να μετρηθούν συνήθως δεν φτάνουν όχι μόνο τα δάχτυλα των χεριών αλλά και των ποδιών, και έτσι είναι εύκολο στον καφετζή να προσθέσει μερικά παραπάνω.

Ο Κωστής ο Παραουλάκης, για τον οποίο μιλήσαμε στη 13η κατωχωρίτικη ιστορία «Το κλειδί», «κάνει καφενείο», είναι δηλαδή καφετζής. Μια παρέα στη γωνιά μπεκροπίνει. Ένας απ' αυτούς είναι πονηρός. Σκέφτεται ότι ο καφετζής μπορεί να μας κλέψει, και πώς μπορούμε να είμαστε σίγουροι για τα караφάκια που ήπιαμε όταν το κεφάλι μας θα έχει γίνει κουδούνι, ας βάζω για κάθε караφάκι που μας φέρνει και ένα κουκί στην τσέπη μου. Το τηγανισμένο κουκί σερβιριζόταν εκείνα τα χρόνια σαν μεζές στη ρακή, όμως όχι πια. Άλλα χρόνια άλλα δόντια.

Ο Κωστής τον κόβει που σε κάθε караφάκι που τους σερβίρει βάζει και ένα κουκί στην τσέπη.

Και τι κάνει.

Κρυφά, καθώς τους σερβίρει κάποια στιγμή, ρίχνει στην τσέπη του μερικά κουκιά.

Τα πόπια η παρέα, θέλουν να πληρώσουν.

-Πόσο χρωστάμε;

-Πόσα караφάκια ήπιατε;

-Καλά, δεν τα έγγραψες;

-Τα έγγραφα, αλλά ό,τι μου πείτε εσείς, για να μην πείτε ότι σας γέλασα.

Βγάζει ο άλλος και μετράει τα κουκιά. Σαν πολλά τα βρίσκει σε σχέση

με τα καραφάκια που υπολογίζει πως ήπιαν, όμως τι να πει;

Τόσα.

Αφού σκάει στα γέλια ο Κωστής τους ζητάει τόσα λεφτά, όσα ήταν τα καραφάκια που ήπιαν πραγματικά.

17η Ιστορία: Ο χαλβάς

ΚΑΘΟΜΑΙ ΣΗΜΕΡΑ το μεσημέρι με τον Λάμπη τον Ελευθεράκη στο καφενείο και πίνουμε μπύρα. Πρωταγωνιστεί σε δυο από τις ιστορίες που έχω γράψει και μου τις έχουν αφηγηθεί άλλοι. Ζήτησα να μου τις επιβεβαιώσει και μου τις επιβεβαίωσε.

Μου είπε διάφορα. Μου είπε και δυο μαντινάδες αλλά παραείναι σόκιν για να τις γράψω. Μου είπε και μια παραμιά (έτσι λέμε την παροιμία στην Κρήτη): «Όξω από μανά κι αδελφή και άσκημη ξαδέλφη». Δεν ξέρω αν υπήρξε ποτέ πρώτος στίχος, πάντως μπορεί και να παραλειφθεί ως ευκόλως εννοούμενος.

Μου είπε και ένα ανέκδοτο.

Συζήτηση στο καφενείο.

-Δεν μου λες, η γυναίκα σου όταν κάνει έρωτα φωνάζει, φωνάζει;

-Αν φωνάζει λέει! Από το καφενείο που ήμουνα προχθές άκουγα τις φωνές της.

Πάνω στη συζήτηση ανέφερε το μπακαλικάκι της Κατερίνης της Παραουλάκη.

Κι θυμήθηκα μια ακόμη προσωπική ιστορία.

Ο χαλβάς πάντα μου άρεσε πάρα πολύ· σαν γλυκό. Όχι αυτός που σερβίρουν στη «Ροζαλία», την ταβέρνα στα Εξάρχεια, μετά το φαγητό, ούτε ο Φαρσάλων, που πουλάνε κάθε πέντε μέτρα στο πανηγύρι της αγίας Γλυκερίας στο Γαλάτσι, αλλά ο άλλος, ο αποκριάτικος. Με τα χρόνια, καθώς απόκτησα προβλήματα με το στομάχι μου, τον αποφεύγω, είναι αρκετά δύσπεπτος, ιδιαίτερα όταν φας πολύ. Επίσης γιατί έχει πολλές θερμίδες, και εδώ και δεκαετίες βρίσκομαι σε διαρκή δίαιτα, μια δίαιτα που διαρκώς παραβιάζω, και γι' αυτό εξάλλου δεν έχει τελειωμό. Να μπορούσα λέει να χάσω τα κιλά που θέλω να χάσω και να ουρλιάξω από χαρά: Ζήτωωωωωω, τέρμα πια η δίαιτα.

Και όταν ήμουν μικρός δεν αγόραζα συχνά χαλβά. Όχι γιατί έκανα δίαιτα, τότε δεν ήμουν παχύς, αντίθετα ήμουν αδύνατος καθώς οι πιτώδεις αμυγδαλές που είχα δεν με άφηναν να παχύνω, αλλά για έναν πολύ πιο απλό λόγο: δεν είχα λεφτά. Όχι γιατί ήταν τσιγκούνηδες οι γονείς μου και δεν μου έδιναν χαρτζιλίκι, αλλά γιατί και αυτοί δεν είχαν λεφτά. Οι δεκαετίες του πενήντα και του εξήντα για πάρα πολλές οικογένειες στην Ελλάδα ήταν πολύ δύσκολες.

Θα ήμουν δεν θα ήμουν πέντε χρονών. Βρέθηκα ξαφνικά να έχω πάνω μου ένα ολόκληρο πενηνταράκι. Δεν είχα κανένα ενδοιασμό για το πώς να το ξεδέψω: θα αγόραζα χαλβά. Πηγαίνω λοιπόν στο μπακαλικάκι της Κατερίνης της Παραουλάκη, της μητέρας του Κωστή για τον οποίο έχουμε αφηγηθεί κάποιες ιστορίες και πιθανότατα θα αφηγηθούμε κι άλλες, που βρισκόταν στα νοτιοανατολικά της πλατείας του χωριού.

-Κατερίνη, της λέω, δώσε μου ένα πενηνταράκι χαλουβά (έτσι τον λέμε στην Κρήτη, χαλουβά και όχι χαλβά).

Πηγαίνει και κόβει ένα βωλαράκι, τον βάζει πάνω σε ένα κομμάτι χαρτί περιτυλίγματος, τον φέρνει στη μούρη μου και μου λέει.

-Μύρισε.

Μυρίζομαι.

-Τώρα δώσε μου το πενηνταράκι.

Τι χαλβά μπορούσα να αγοράσω με ένα πενηνταράκι;

Αν ήμουν μεγάλος θα ήταν προσβολή. Με εμένα όμως ήθελε να κάνει πλάκα. Από εκείνη πήρε ο γιος της ο Κωστής.

Και φυσικά μου έδωσε το βωλαράκι τον χαλβά, που τον έκανα μια χαψιά.

18η Ιστορία: Οι χοχλιοί

ΠΡΩΤΑΓΩΝΙΣΤΗΣ ΚΑΙ αυτής της ιστορίας είναι ο Κωστής ο Παραουλάκης. Μου την είπε ο Ηρακλής ο Θαλασσινός.

Ο Κωστής βρέθηκε στο Τζερμιάδο. Για όσους δεν ξέρουν, το Τζερμιάδο είναι ένα κεφαλοχώρι στο οροπέδιο του Λασιθίου. Είναι η πρωτεύουσα της επαρχίας.

Ο Κωστής κάθεται στην αυλή του καφενείου. Ατενίζει τα λασιθιώτικα

βουνά και αναθυμάται την μαντινιάδα: «Μαδάρες μου χανιώτικες κορφή του Ψηλορίτη/ και λασιθιώτικα βουνά γεια σου παντέρμη Κρήτη». Τα λασιθιώτικα βουνά που τα βλέπει από το χωριό μας όλο το χειμώνα ολοχιόνιστα. Τώρα όμως είναι καλοκαίρι και δεν υπάρχει χιόνι.

Περιμένει να του σερβίρει η καφετζίνα.

Όλα τα καφενεία στην Κρήτη μπορούν να προσφέρουν φαγητό στον ξενομπάτη. Βέβαια το μενού είναι περιορισμένο. Το μεσημέρι που δεν έχει πολύ κόσμο θα είναι φαγητό για μεζέ: μπάμιες, φασόλια, φάβα, χοχλιοί. Το βράδυ που έχει περισσότερο κόσμο θα ψήσουν και μυζιθρόπιτες, τυροπιτάκια, χορτοπιτάκια, σουβλάκια, μπορεί και ομαθιές. Τώρα όμως είναι μεσημέρι. Το καφενείο δυστυχώς έχει πολύ λίγες μπάμιες και φάβα, έχει όμως πολλούς χοχλιούς. Χοχλιούς μπουμπουριστούς.

Οι μπουμπουριστοί χοχλιοί είναι σαλιγκάρια τηγανισμένα. Στο λάδι βάζουνε ξύδι και αρισμαρί, ή δενδρολίβανο, όπως το λένε στην άλλη Ελλάδα. Είναι οι χοχλιοί που μου αρέσουν περισσότερο. Η Κατερίνα, η γυναίκα του φίλου μου του Σταύρου, έχει ειδικότητα σ' αυτούς.

Φέρνει η καφετζίνα τους χοχλιούς στον Κωστή.

-Φέρε μου και ένα караφάκι, παραγγέλνει ο Κωστής, που θεώρησε ότι είναι κρίμα να πάνε οι χοχλιοί μόνο για γεύμα, αφού θα μπορούσαν να αποτελέσουν ταυτόχρονα και ένα θαυμάσιο μεζέ.

Πηγαίνει η καφετζίνα να φέρει το караφάκι. Γυρνάει, και τι βλέπει! Ο Κωστής μασουλούσε ένα χοχλιό με το σόφλι.

-Βρε δεν έχεις ξαναφάει χοχλιούς; Με τα σόφλια τους τρώνε;

-Κι αμέ πώς τους τρώνε;

-Τους βγάζουνε.

-Και πώς τους βγάζουνε;

-Να σου δείξω.

Του κάνει μια επίδειξη.

Δοκιμάζει και ο Κωστής, δεν τα κατάφερε. Όσο και να στριφογύριζε το πιρούνι, δεν έλεγε με τίποτα να ξεκολλήσει το σαλιγκάρι από το σόφλι.

Αφού τον είδε και πάλευε κάμποση ώρα χωρίς αποτέλεσμα, του λέει.

-Άσε, θα σου τους βγάλω εγώ. Και άρχισε να του βγάζει ένα ένα τους χοχλιούς.

Είναι δυνατόν κρητικός να μην ξέρει πώς να βγάζει τους χοχλιούς;

Φυσικά και ήξερε ο Κωστής. Όμως έκανε αυτό το κόλπο για να του τους βγάλει η καφετζίνα.

Οι χοχλιοί δεν βγαίνουν εύκολα, και είναι μεγάλος μπελάς το να τους βγάξεις ένα ένα. Ο Ηρακλής άφησε να υπονοηθεί ότι ο Κωστής επινόησε αυτό το κόλπο για να γλιτώσει τη φασαρία να τους βγάλει.

Δεν με έπεισε.

Εγώ άλλο πράγμα υποπτεύθηκα.

Η καφετζίνα ήταν πολύ όμορφη. Χάρμα ιδέσθαι. Γκομενάρα, για να το πούμε σε όλα τα υφολογικά επίπεδα. Ή σχεδόν (υπάρχει μια άλλη λέξη σε πολύ χαμηλό υφολογικό επίπεδο που τελειώνει σε ...άρα αλλά δεν τολμώ να τη γράψω). Ο Κωστής δεν χόρταινε να τη βλέπει. Αλλά πόσο να τη δει; Μια φορά που τον σέρβρισε, άλλη μια φορά που θα του έφερνε τη ρακή, άλλη μια φορά που θα της ζητούσε ένα παραπανήσιο νερό χωρίς να διψάει, και στο τέλος όταν θα του έφερνε το λογαριασμό. Όμως με το κόλπο που σκαρφίστηκε την είχε μπροστά του και την καμάρωνε. Την καμάρωνε για πάρα πολύ ώρα, γιατί όπως είπα, το βγάλσιμο των χοχλιών είναι χρονοβόρα υπόθεση.

Η ιστορία που μου αφηγήθηκε ο Ηρακλής τελειώνει εδώ. Τώρα αν η καφετζίνα ήταν παντρεμένη ή ανύπαντρη, αν ο Κωστής σκαρφίστηκε και άλλα κόλπα, δεν ξέρω. Αν και νομίζω ότι η ιστορία τελειώνει πραγματικά εδώ.

19η Ιστορία: Ο καφές

Ο ΓΙΑΝΝΗΣ είναι τυφλός. Δηλαδή στραβός. Γι' αυτό και τον λένε Στραβογιαννιό.

Το Στραβογιαννιό είναι οικογενειάρχης. Έχει γυναίκα και τρία παιδιά, μια κόρη και δυο γιους. Με το μικρότερό του γιο, τον συγχωρεμένο τον Νικολή, ήμασταν συμμαθητές και φίλοι.

Ο Περικλής (χρησιμοποιώ ψευδώνυμο) είναι καφετζής.

Μια μέρα το Στραβογιαννιό πηγαίνει στο καφενείο του και του παραγγέλνει καφέ. Ο Περικλής φέρνει τον καφέ, και τον ακουμπάει στο τραπέζι του. Αθόρυβα, γιατί το Στραβογιαννιό δεν παίρνει χαμπάρι. Περιμένει τον καφέ του, περιμένει, πού να φανταστεί πως ο καφές είναι μπροστά του. Αφού έχει περάσει αρκετή ώρα, και η υπομονή του επίσης έχει περάσει τα όριά της, φωνάζει στον Περικλή.

Έε, Περικλή, θα μου φέρεις καμιά φορά τον καφέ;

Και ο Περικλής:

-Στραβός είσαι; Δεν τον βλέπεις που είναι μπροστά σου;

Περικλή, μη προτρεχέτω η γλώττα της διανοίας.

20η Ιστορία: Τα γυαλιά

Ο ΓΙΩΡΓΗΣ βλέπει στο καφενείο της Επισκοπής το φίλο του το Γιάννη να παίρνει την εφημερίδα, να βγάζει τα γυαλιά του και να διαβάζει: τα παλιά χρόνια, τότε που κάθε καφενείο έπαιρνε την εφημερίδα του.

-Γιάννη, πότε τα πήρες τα γυαλιά;

-Προχθές πήγα στη Γεράπετρο και τα πήρα. Από του... (και να το ξέραμε από πού τα πήρε δεν θα το γράφαμε).

-Καλά, δεν έβλεπες;

-Γιάννη, μετά τα πενήντα όλοι έχουν πρεσβυωπία, άλλος λίγο άλλος πολλή. Καλό είναι να φοράμε γυαλιά για να μην κουραζόμαστε όταν διαβάζουμε.

-Και τα πήρες έτσι, δεν πήγες πρώτα σε γιατρό;

-Τι να τον κάνω το γιατρό; Για να μου γράψει συνταγή, να τα παραγγείλω και να μου στοιχίσουν ένα σωρό λεφτά; Εδώ με δέκα δραχμές παίρνεις έτοιμα. Στην Αθήνα άκουσα τα πουλάνε στα περίπτερα και στους πάγκους.

-Λες να πάρω κι εγώ;

-Κοίταξε να δεις, δε βάζω το χέρι μου και στη φωτιά, αλλά κάποια μικρή πρεσβυωπία θα την έχεις. Καλό είναι να φοράς γυαλιά όταν διαβάζεις την εφημερίδα.

Γιατί εκείνη την εποχή ο κόσμος διάβαζε την εφημερίδα. Τώρα οι άντρες δεν διαβάζουν, πίνουν μόνο ρακές. Όσο για τις γυναίκες, αυτές διαβάζουν τους υπότιτλους στα τούρκικα σήριαλ.

Ο πατέρας μου θυμάμαι πως την εφημερίδα την ξεκοκάλιζε κανονικά. Και κάθε Κυριακή ερχόταν και μου μιλούσε με ενθουσιασμό για το χρονογράφημα του Μάριου Πλωρίτη στο Βήμα. Και ας τέλειωσε μόνο τη δεύτερα γυμνασίου. Μετά έπαθε πλευρίτιδα, έχασε τη χρονιά στην τρίτη γυμνασίου, και ο παππούς είχε την ιδέα ότι αντί να ασχολείται με τα γράμματα ήταν καλύτερα να ασχολείται με τα χωράφια. Έτσι δεν τον άφησε

να συνεχίσει. Πάλι καλά δηλαδή, γιατί η αδελφή του η Σταυρούλα έμεινε εντελώς αγράμματη. Δεν πρόλαβε να πάει στο δημοτικό και την έστελναν να βόσκει τις κατσίκες μαζί με μια μεγαλύτερη χωριανή· για να την προσέχει, γιατί κάποιος ερωτιδέας τριγύριζε στα γύρω χωράφια. Να μη βρεθεί ξαφνικά γκαστρωμένη και μετά ποιος θα την παντρευτεί.

Η χωριανή αυτή δεν γκαστρώθηκε, αλλά και η θεια μου δεν έμαθε γράμματα. Και εγώ δεν έμαθα αν παντρεύτηκε εκείνο τον ερωτιδέα ή παντρεύτηκε άλλον. Ήμουν μικρός όταν μου είπαν την ιστορία, και δεν είχα την περιέργεια να μάθω. Και μετά από τόσα χρόνια έχω ξεχάσει και ποια ήταν αυτή η χωριανή.

Κάποια στιγμή ο Γιώργης το πήρε απόφαση, και πηγαίνει στη Γεράπετρο στον οπτικό.

-Θέλω να μου δώσεις γυαλιά της πρεσβυωπίας.

Του βγάζει αυτός μια σειρά γυαλιά, του δίνει ένα ζευγάρι, -Δοκίμασε, του λέει. Τα φοράει, -Μπα, σουφρώνει το μούτρο του αρνητικά. Δοκιμάζει και άλλο, έπειτα και άλλο, κάποια δεν τα έβλεπε καθόλου, κάποια τα έβλεπε αλλά όχι και τόσο καθαρά. Και δόστου να δοκιμάζει γυαλιά. Στο τέλος ο οπτικός απηύδησε, και του δίνει ένα ζευγάρι χωρίς φακούς, μόνο το σκελετό. Αυτός τα φοράει χωρίς να το αντιληφθεί, και λέει ενθουσιασμένος στον οπτικό.

-Αυτά τα βλέπω μια χαρά.

Δεν ξέρω αν του τα πούλησε τελικά, αν και νομίζω πως όχι. Πάντως τον ξεφορτώθηκε.

21η Ιστορία: Η ρακή

ΤΟ ΠΑΡΑΚΑΤΩ κείμενο είναι προϊόν μιας αλυσίδας συνειρμών.

Πριν λίγο έκανα την εξής ανάρτηση στο facebook στην οποία ανέφερα τον Διαλλινομιχάλη.

«Η μητέρα της φίλης μου της Ελένης Ροβυθάκη, βλέποντάς την για πολλοστή φορά να ξεκαρδίζεται στα γέλια διαβάζοντας κάτι στο διαδίκτυο, σχολιάζει για το λάπτοπ. “Αυτό παιδί μου το βγόδωμα φαίνεται ότι είναι καλύτερο κι από αυτό που έχει ο άντρας στο παντελόني του”.

Και θυμήθηκα τη μαντινιάδα που είπε ο Διαλλινομιχάλης (Καπετάν Καζάνης, Κριτσοποπούλα) σε μια έγκυο. “Να ζήσεις και να χαιρέσει την οικογένειά σου/μα πλειο πολύ το ’βγόδωμα πού ’πρηξε την κοιλιά σου!”».

Και γράφοντας τα παραπάνω θυμήθηκα επίσης κάποιους στίχους από το ποίημά του, «Η Κριτσοπούλα» (1912), όπου συγκρίνοντας την παλιά εποχή με την καινούρια έγραφε για τους νέους:

«Τότε διασκεδάζανε στους καθαρούς αέρες
και πίναν άδολα πιστά, σπανίως και καφέδες
και τώρα στο καφέ-σαντάν με κάτι μπιραριέρες,
πίνωμεν σπύρτα της Φραγκιάς, ψεύτικες μπουρδελέδες».

(Το ποίημα το είχα αγοράσει πολυγραφημένο από ένα βιβλιοπωλείο στην Νεάπολη, από όπου κατάγεται ο Μιχάλης Διαλλινάς, τότε που έγραφα το βιβλίο μου «Η λαϊκότητα της κρητικής λογοτεχνίας», το 1980. Το έδωσα πριν λίγα χρόνια στο φίλο μου τον Πάτροκλο τον Χατζηαλεξάνδρου, ο οποίος το πληκτρολόγησε και το ανάρτησε στο λογοτεχνικό του ιστολόγιο «Περι-γραφής». Από εκεί παίρνω τους στίχους).

Σημειώνω: «σπανίως καφέδες», και «μπιραριέρες», δηλαδή μπύρες. Όταν μιλάει για άδολα ποτά ο Διαλλινομιχάλης δεν αναφέρεται ρητά στη ρακή, αλλά αυτήν εννοεί, καθώς και το κρασί, το οποίο όμως ενδέχεται να μην είναι ντόπιο.

Το έχω πει σε φίλους, ας το γράψω και εδώ.

Γυρνώντας από την ξαδέλφη μου τη Μαρίκα που μου είχε κάνει το τραπέζι, σταματάω στην πλατεία, για πρώτη φορά μεσημεριάτικα αυτό το καλοκαίρι. Κάθομαι στο καφενείο και λέω «Δεν πίνω κανένα караφάκι ρακή;»

Και ήπια.

Κανένα πρόβλημα με το στομάχι μου, παρά τα πέντε επιπλέον πιατάκια με τους μεζέδες.

Την επομένη είπα να πιω μπύρα. Τα ίδια πιατάκια, χωρίς να έχω φάει για μεσημέρι. Το στομάχι μου το ένοιωθα βαρύ. Από τότε έπινα μόνο ρακή.

Λίγο πριν φύγω για την Αθήνα είπα να ξαναδοκιμάσω. Πίνω μπύρα, και νοιώθω πάλι βαρύ το στομάχι μου. Και επιβεβαίωσα αυτό που μου είχε πει ο πεθερός του φίλου μου του Σταύρου, ο Γιώργης ο Τριχάς: Η ρακή είναι πολύ χωνευτική.

Και θυμήθηκα μια ακόμη κατωχωρίτικη ιστορία. Μου την διηγήθηκε ο συγχωρεμένος ο ξαδελφός μου ο Κωστής, ο άντρας της Μαρίκας-έχω αναφερθεί σ' αυτόν και σε προηγούμενες ιστορίες.

Ένας Πισκοπιανός πηγαίνει στο νοσοκομείο γιατί δεν ένοιωθε καλά. Η διάγνωση ήταν ότι είχε κάποιο πρόβλημα με το συκώτι του. Ο γιατρός

του γράφει μια συνταγή με φάρμακα, και δίνοντάς του τις απαραίτητες οδηγίες καταλήγει: -Και κοίταξε, να πίνεις λίγη ρακή. Και αυτός: -Ναι γιατρέ, αλλά κι ολοένα, ε; (συχνά).

Είχε ακούσει για τα μικρά και συχνά γεύματα των διαβητικών, και νόμιζε ότι ήταν ίδια περίπτωση και η δική του.

22η Ιστορία: Το δέσιμο

ΔΙΑΒΑΖΟΝΤΑΣ ΤΟ παρακάτω απόσπασμα από τον «Καπετάν Μιχάλη» θυμήθηκα και μια κατωχωρίτικη ιστορία.

«Και πρώτη πρώτη η κυρά-Μαστραπάδαινα έλυσε τον άντρα της, τον άγιον άνθρωπο, τον κουδουνά, από το στύλο του κρεβατιού, όπου τον έδενε κάθε βράδυ, γιατί τον ζήλευε· μην πάει, λέει-ξέρει αυτή τους άντρες!-και κατεβεί κρυφά και βρει, κάτω στην κουζίνα, τη δούλα τη χοντρο-Ανεζίνα, με τ' αγελαδίσια μαστάρια. Τον έδενε λοιπόν κάθε βράδυ στο στύλο του κρεβατιού και τον έλυσε όταν αυτός κάποτε τη νύχτα την ξυπνούσε να πάει προς νερού του· μα πάλι το σκοινί έμεινε δεμένο στον αστράγαλό του, κι η Μαστραπάδαινα το κρατούσε σφιχτά από την άλλη άκρα, μην τύχει και της ξεφύγει ο λεγόμενος και πάρει τον κακό δρόμο» (σελ. 56).

Ο Μοναχογιός (δεν θυμάμαι το όνομά του) πέθανε όταν εγώ ήμουν πολύ μικρός. Ήταν πολύ γέρος. Συνήθιζαν να τον πειράζουν ρωτώντας τον: -Μοναχογιέ, τρως τα μακαρούνια; Και αυτός απαντούσε -Ούχι.

Ούχι, όχι «όχι». Για να ακούσουν αυτό το «Ούχι» τον πήραζαν οι χωριανοί.

Αυτός ο Μοναχογιός λοιπόν είχε μια πολύ όμορφη γυναίκα, και όπως έδενε η Μαστραπάδαινα τον άντρα της, έτσι την έδενε κι αυτός. Αυτό μόνο ξέρω. Αν κάποτε έλυσε το σκοινί, δεν μου είπαν. Αλλά μάλλον όχι, όπως και ο Μαστραπάς, γιατί θα ακουγόταν. Έτσι δεν είναι να απορεί κανείς που ένα από τα αντώνυμα του «παντρεμμένος-η» στην Κρήτη είναι και το «ελεύθερος-η». Όταν το πρωτοάκουσα έμεινα έκπληκτος. «Όταν ήμουνα ελεύθερη...», είπε μια γυναίκα σε κάποια αποσπερίδα στην οποία με είχε πάρει και εμένα η μάνα μου. Από τότε άκουσα πολλές φορές τη λέξη με αυτή τη σημασία, του ανύπαντρος-η.

Αυτό θα πει να είσαι κρητικός. Ακόμη και το γάμο τον νοιώθεις σαν μια μορφή σκλαβιάς.

23η Ιστορία: Το βιάγκρα

ΜΑΣ ΤΟ είπε σε μια παρέα ένας χωριανός μου, όνομα και μη χωριό (τι λέω τώρα, αφού το χωριό το είπαμε, είναι το Κάτω Χωριό, το όνομα όμως δεν θα το πω).

-Πηγαίνω που λέτε στο γιατρό και του λέω: Γιατρέ, θέλω να μου γράψεις ένα βιάγκρα. Όμως μη νομίσεις, δεν το θέλω για να πηδήξω, το θέλω για να μπορώ να τη βρίσκω όταν πηγαίνω για κατούρημα.

Γελάσαμε πολύ. Τόσο πολύ, που ξεχάσαμε να τον ρωτήσουμε αν του έγραψε τελικά το βιάγκρα ο γιατρός. Αν και πιστεύω ότι το είπε σαν ανέκδοτο, για να γελάσουμε. Δεν αποκλείεται όμως να το είπε και στο γιατρό, όχι για να του γράψει πραγματικά βιάγκρα, αλλά για να γελάσει.

24η Ιστορία: Τα αποτελέσματα

ΤΟ ΔΙΑΒΑΣΑ στα «Διάφορα» του Μιχάλη Χουρδάκη-Νίσιπτα, στο Β' τόμο. Αυτός γράφει το όνομα, όμως εγώ δεν το γράφω γιατί είναι χωριανή μου, και μάλιστα νονά ενός ξαδέλφου μου. Το μεταγράψω από το μεραμπελιώτικο ιδίωμα στην κοινή νεοελληνική.

«Παλιά δασκάλα η συγχωρεμένη η ..., ήθελε να 'ναι οι μαθητάδες της πρώτοι. Έτσι μια χρονιά έβαλε αυστηρή βαθμολογία στα παιδιά και δεν προβίβασε κανένα. Γυρνώντας σπίτι της συναντήθηκε στο δρόμο με τον Νταβραδοκωστή το δικολάβο.

-Ε κερά δασκάλα, πώς πήγανε φέτος τα παιδιά; Εβγήκανε τα αποτελέσματα;

-Ήβγαλά τα 'γω Κωσταντή μα δεν επροβιβάστηκε κανένα, φωτιά να τα κάψει για παιδιά, είπε αυτή.

-Το Θεό σου δεν έχεις κερά δασκάλα. Όταν το μάθει ο επιθεωρητής θα τα βάλει με σένα.

-Ε, τι λες κι εσύ, να γυρίσω να προβιβάσω πεντέξι εφτά;».

Είχα διατελέσει κι εγώ «επιθεωρητής», για την ακρίβεια «σχολικός σύμβουλος», όπως μετονομάστηκαν επί ΠΑΣΟΚ οι επιθεωρητές. Είχα πέσει σε μιαν ανάλογη περίπτωση. Με φωνάζει ένας γυμνασιάρχης σε ένα από τα

σχολεία που είχα υπό την εποπτεία μου για να πείσω μια καθηγήτρια να αλλάξει τους βαθμούς που είχε βάλει στον έλεγχο, που ήταν σχεδόν όλοι κάτω από τη βάση. Πηγαίνω πράγματι και συζητώ το ζήτημα μαζί της. Της έθεσα το ζήτημα ως εξής: «Για τη χαμηλή βαθμολογία που έβαλες στα παιδιά η Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης θα εξετάσει δύο εκδοχές: ή ότι όλα αυτά τα παιδιά έχουν πολύ χαμηλό IQ και δεν παίρνουν τα γράμματα, ή ότι εσύ δεν κάνεις καλά τη δουλειά σου. Με δεδομένο όμως ότι στα άλλα μαθήματα έχουν πολύ καλύτερους βαθμούς, μάλλον τη δεύτερη εκδοχή θα θεωρήσουν ως πιο πιθανή, θα σε καλέσουν σε απολογία και μπορεί να βρεις τον μπελά σου. Γι' αυτό σε συμβουλεύω φιλικά να αλλάξεις τη βαθμολογία σου προς το καλύτερο». Τα παραπάνω βέβαια τα είπα όσο πιο κομπιά μπορώ. Ήθελα να την πείσω χωρίς να την κάνω όμως να νοιώσει άσχημα.

Πείστηκε. Και πράγματι έβαλε στα περισσότερα παιδιά πάνω από τη βάση. Προς ανακούφιση όλων.

25η Ιστορία: Η ρακή

ΣΗΜΕΡΑ ΤΟ πρωί κατέβηκα στο χωριό από την Αθήνα. Το βράδυ πήγαμε στην εκκλησία, και μετά την εκκλησία στο καφενείο. Οι περισσότεροι στην παρέα πίναμε ρακή. Ανάμεσα στα διάφορα που ακούστηκαν ήταν και μια κατωχωρίτικη ιστορία. Δεν θα αναφέρω τα επίθετα, μόνο τα μικρά ονόματα.

Ο Γιάννης έχει ανοίξει ψησταριά. Είχε μάλλον, πριν χρόνια. Την έκλεισε όμως γρήγορα. Έχασε πελατεία. Εγώ θυμάμαι τις τσουχτερές τιμές. Ο Κωστής θυμάται κάτι άλλο, και μας το διηγείται.

Παραγγέλνει ρακή. Του έρχεται η ρακή. Τη δοκιμάζει, είναι πολύ νερούλη. Είναι γνωστό μυστικό ότι οι καφετζήδες νερώνουν τη ρακή. Φωνάζει το Γιάννη.

-Γιάννη, για δοκίμασέ τη.

Τη δοκιμάζει ο Γιάννης, ήταν αδιαμφισβήτητα πολύ νερωμένη. Και φωνάζει στη μητέρα του που ήταν μέσα και έψηνε:

-Ωρή μα(να), δεν σου είπα να βάζεις λιγότερο νερό στη ρακή;

Τώρα πώς έγινε και θυμήθηκε ο Κωστής αυτή την ιστορία, ας μην το πούμε καλύτερα.

Και μου ήλθε τώρα στο μυαλό μια άλλη ιστορία. Συνέβη σε ένα διπλανό χωριό, την Παχιά Άμμο.

Ψάχνοντας είδα ότι την αναφέρω στην 16 ιστορία, «Τα κουκιά», αλλά δεν πειράζει να την επαναλάβουμε.

Ο πελάτης στο καφετζή:

-Ωρέ Γιώργη, νερουλιά βγάζει η ρακή σου.

Και ο καφετζής στη γυναίκα του, που ήταν στο τεζιάκι:

-Ωρή Μαρία, μήπως έβαλες κι εσύ νερό;

Και για να τελειώσουμε με τις ρακάδικες ιστορίες, να πούμε ακόμη μια.

Ο γιατρός δίνει οδηγίες στον ασθενή, κάποιον από την Επισκοπή, και καταλήγει λέγοντας:

-Και κοίταξε, να πίνεις λίγο.

-Μα κι ολοένα γιατρέ, έ;

Λες και είχε ζάχαρο.

26η Ιστορία: Και πάλι η ρακή

ΣΤΗΝ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΗ ιστορία μας γράψαμε ότι οι καφετζήδες νερώνουν τη ρακή. Στις δυο ιστορίες που αφηγηθήκαμε οι καφετζήδες δεν έκαναν καμιά προσπάθεια να το κρύψουν, ή έστω να δικαιολογηθούν. Ο Δημήτρης όμως είχε την αίσθηση του χιούμορ. Την ιστορία την άκουσα σήμερα από το φίλο μου τον Νικολή τον Τριχά. Συνέβη πριν χρόνια. Καθόμασταν στο ίδιο καφενείο, αλλά τότε είχε άλλο καφετζή. Το όνομα το είπαμε, όμως επίθετο και μη χωριό.

Ο πελάτης, αφού έχει πιει κάμποσα ποτηράκια ρακή, ζητάει από τον καφετζή ένα ποτήρι νερό. Και ο καφετζής του λέει.

-Τι να το κάνεις το νερό; Αφού η ρακή έχει μπόλικο.

27η Ιστορία: Το κουμπί

ΣΤΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ μας βιβλίο, για την ακρίβεια βιβλιαράκι, το «Πες της το

με μια μαντινιάδα», αφηγηθήκαμε μια ιστορία με τίτλο «Το κουμπί». Τώρα θα παραθέσουμε μια ιστορία πολύ όμοια, που όμως δεν περιέχει μαντινιάδα.

Και αυτή την ιστορία μου την αφηγήθηκα φίλος μου ο Νικολής ο Τριχάς. Δεν θυμόταν το όνομα του πρωταγωνιστή της, θυμόταν μόνο ότι ήταν από την Επισκοπή, ένα από τα χωριά της πάλαι ποτέ κοινότητας Κάτω Χωρίου. Ο Πισκοπιανός αυτός, αφηρημένος, σκύβει και κουμπώνει το τελευταίο κουμπί του πουκαμίσου του σε μια κουμπότρυπα του παντελονιού. Πηγαίνει μετά να σηκωθεί, πού να σηκωθεί! Το κορμί του δεν μπορούσε με τίποτα να ισιώσει, καθώς το πουκάμισο τραβούσε το στήθος του προς τα κάτω, κάνοντάς τον να καμπουριάζει σαν εκατόχρονος γέρος. Δεν ήταν τόσο χρονών, ήταν όμως γέρος, ίσως και με κάποια άνοια, γι' αυτό δεν είχε πάρει χαμπάρι τι είχε συμβεί. Νόμιζε ότι του συνέβη αναπάντεχα κάτι σαν λουμπάγκο. Πηγαίνει στο καφενείο καμπουριασμένος.

-Βρε... (είπαμε, δεν ξέρουμε το όνομά του, αλλά και να το ξέραμε δεν θα το μαρτυρούσαμε), τι έπαθες και καμπουριάζεις έτσι; τον ρωτούν γεμάτοι περιέργεια.

-Είδατε τι έπαθα ο φουκαράς στα καλά καθούμενα; Έσκυψα λίγο να κουμπώσω το πουκάμισό μου και από εκείνη τη στιγμή δεν μπορώ να ισιώσω το κορμί μου. Λέτε να μείνω για όλη την υπόλοιπη ζωή μου έτσι; Δεν θα το αντέξω να ζήσω από δα κι ύστερα σαν καμπούρης.

Ένοιωσε άραγε ανακούφιση ή ντροπή όταν του εξήγησαν πώς την είχε πάθει; Λα άχαντα γιάλαμ, κανείς δεν ξέρει, θυμήθηκα τώρα το υπέροχο τραγούδι της παλαισιτίας Αμάλ Μουρκούς.

28η Ιστορία: Η ώρα

ΕΝΑΣ ΚΑΤΩΧΩΡΙΤΗΣ, αγρότης, πηγαίνει στην Ιεράπετρα με το γαϊδαρό του. Τον έχει φορτωμένο ξύλα, καυσόξυλα, από το κλάδεμα των ελιών. Όλο και κάποιον φούρνο θα βρει να τα πουλήσει. Παλιά ιστορία, εκείνη την εποχή οι φούρνοι θερμαίνονταν με ξύλα, γι' αυτό και τους έλεγαν φούρνους. Φουρνάκια λέγαμε τους μικρούς φούρνους που είχε κάθε οικογένεια στην αυλή του σπιτιού της για να ψήνει η νοικοκυρά το ψωμί, το

ψητό τις κυριακές και τα καλλισούνια το Πάσχα. Όταν ήλθε το ηλεκτρικό ρεύμα οι φούρνοι αυτοί μετονομάστηκαν σε αρτοποιεία.

Ενώ προχωρεί λοιπόν με το γαϊδαρό του προβαίνει μια Γεραπετρίτισσα από τα μπαλκόνι του σπιτιού της. Ήταν νέα, ωραία, καλλίγραμμη, με ωραία πόδια, για να το πούμε σε υψηλό υφολογικό επίπεδο. Και για να το πούμε και σε χαμηλό, γκομενάρα. Της είχε χαλάσει το ρολόι, το ένα ρολόι τραπεζιού που είχε κάθε σπίτι, και δεν ήξερε τι ώρα ήταν. Να είχε ραντεβού, να ήθελε να ξέρει τι ώρα ήταν για να υπολογίσει πότε να βάλει το ραδιόφωνο για να ακούσει τις περιπέτειες του Μικέ ή τον αμίμητο Φωτόπουλο με εκείνο το «Ταχυδρόμος... δρόμος!!!!»; Ποιος ξέρει. Πάντως δεν νομίζω να ήθελε να ακούσει τη «Φωνή της αλήθειας», αν και δεν είναι απίθανο.

Η ωραία λοιπόν αυτή Γεραπετρίτισσα σκύβει από το μπαλκόνι και φωνάζει στο χωριανό μου.

-Έ κουμπάρε, έχεις ώρα;

Σηκώνει αυτός ψηλά το κεφάλι του, θαυμάζει τα κάλλη της που από χαμηλά φαίνονταν ακόμη πιο πολύ, και απαντάει:

-Έχω ώρα, αλλά δεν έχω πού να δέσω το γαϊδαρο.

29η Ιστορία: Οι αλίπαστοι ιχθύες

Ο ΓΙΩΡΓΗΣ ο Παραουλάκης, δικηγόρος, είναι γιος του Κωστή του Παραουλάκη ο οποίος έχει πρωταγωνιστήσει σε αρκετές κατωχωρίτικες ιστορίες. Είμαι σίγουρος ότι μελλοντικά θα ανακαλύψω κι άλλες. Στην παρακάτω όμως δεν πρωταγωνιστεί ο ίδιος, αλλά την αφηγήθηκε στο γιο του. Έχει πολύ πλάκα, και γι' αυτό άλλωστε τη συγκράτησε στη μνήμη του. Μου την έστειλε με μήνυμα.

«Μπάμπη, καλησπέρα, Μια ακόμη κατωχωρίτικη ιστορία που διηγούνταν ο πατέρας μου, όπως τη φέρνω στη μνήμη από τα παιδικά μου χρόνια. Σημειώνω ότι ίσως κάνω λάθος στα ονόματα γιατί η αλήθεια είναι δεν ήξερα ποτέ καλά τους χωριανούς μου, και ειδικά τους συγκεκριμένους, που υποθέτω ότι θα ναι πεθαμένοι από δεκαετίες:

Λοιπόν η Μιχελινάκαινα, η οποία της άρεσε να μιλεί στην καθαρεύουσα, συναντά τη Ζέρβαινα, και μέσα στις άλλες κουβέντες που κά-

νουν συνήθως οι νοικοκυρές μεταξύ τους, τη ρωτάει η Ζέρβαινα τι θα τρώγανε το μεσημέρι. «Κυάμους και αλιπάστους ιχθείς», η απάντηση της Μιχελινάκαινας. Κι η Ζέρβαινα: «Ε, εσά φαγιά τρώτε εσείς οι πλούσοι!».

Χώρισαν οι γειτόνισσες αλλά τη Ζέρβαινα την έτρωγε η περιέργεια τι σόι φαγητό ήταν αυτό που της είπε η Μιχελινάκαινα. Περνάει λοιπόν ο Ταπιανός, ο οποίος είχε δουλέψει στα μεταλλεία του Λαυρίου με αποτέλεσμα να αποκτήσει την φήμη του κοσμογυρισμένου και παντογνώστη, και η Ζέρβαινα τον ρωτάει.

«Βρε αυτό μου 'πε η Μιχελινάκαινα. Ήντα φαϊ είναι κειονά;».

Ε, κακομοίρα μου! Κυάμοι μωρέ είναι τα κουκιά!» «Αλήθεια; Αλλά οι αλιπάστοι ιχθείς;»

«Ε, ιχθείς είναι τα ψάρια».

«Ναι, αλλά αλιπάστοι;»

Εκεί ο παντογνώστης κώλωσε αλλά δεν ήθελε να πει ότι δεν ξέρει για να μην χάσει την αίγλη του. Έξυσε την κεφαλή του, το σκέφτηκε, το ξανασκέφτηκε: «Αλίπαστα, αλίπαστα...λίπασμα...»

«Ψάρια μωρή χωρίς αγκουανό!» ήταν η απάντησή του.

Η Ζέρβαινα σταυροκοπήθηκε: «Ε, πρώτη φορά γροικώ ότι έχει και ψάρια με αγκουανό!»

«Ε, ήντα κατές εσύ κακομοίρα μου για να το ξέρεις κι αυτό!», ήταν η τελευταία κουβέντα του Ταπιανού, και έφυγε αμέσως».

Να συμπληρώσω για τα πρόσωπα.

Τον Ταπιανό τον θυμάμαι γέρο, πάντα με τις βράκες. Το «Ταπιανός» ήταν κάτι σαν παρατσούκλι, γιατί είχε έλθει στο χωριό μας από τις Τάπες, ένα χωριό βορειοδυτικά του νομού Λασιθίου. Η Ζέρβαινα θα πρέπει να ήταν μητέρα της Μαρίας και της Δέσποινας. Ο πατέρας τους ήταν ανάμεσα στους νεκρούς διαδηλωτές που είχαν ξεκινήσει από τα χωριά μας, με αίτημα την απελευθέρωση κάποιων αριστερών. Στην είσοδο της Ιεράπετρας τους περίμενε ισχυρή αστυνομική δύναμη και ο τότε διοικητής έδωσε την διαταγή να ανοίξουν πυρ. Όσο για τη Μιχελινάκαινα, ήταν μαία από την Ιεράπετρα, από πολύ καλή οικογένεια, εξ ου και η καθαρεύουσα, όπως με πληροφορεί ο Γιώργης.

30η Ιστορία: Το παγκάρι

ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ την ήξερα από παλιά, έχω μάλιστα την εντύπωση ότι κυκλοφορεί πανελλαδικά. Ο Γιώργης ο Τζανετάκης, φίλος και συγγάτοικός μου και στα τέσσερα φοιτητικά μου χρόνια, με διαβεβαίωσε ότι είναι αληθινή. Στις αντιρρήσεις μου επέμενε έντονα. Όπως και να έχει είναι πολύ αστεία, γι' αυτό, μετά από κάποιους δισταγμούς, αποφάσισα να τη γράψω στη δική του εκδοχή.

Ο συγχωρεμένος ο Λιανός ήταν αγροφύλακας στην Επισκοπή. Όπως και με τον δικό μας τον Κωστή τον Παραουλάκη κυκλοφορούν και με αυτόν πολλές αστείες ιστορίες. Ο παπάς τού παραπονέθηκε ότι κάποιος κλέβει το παγκάρι στην Παναγία την Ευαγγελίστρια (μεγάλη η χάρη της, έχω δεκαετίες να πάω, λέω να κάνω καμιά βόλτα, να ανάψω κανένα κεριά και να αφήσω τον οβολό μου).

-Μα αφού είναι εξωκλήσι, τι λεφτά να έχει; ρωτάει ο Λιανός

-Και όμως, πηγαίνουν χωριανοί, ανάβουν τα καντήλια και αφήνουν τον οβολό τους. Και επειδή δεν είναι σίγουροι αν βρίσκω τα λεφτά, μου το λένε για να ξέρω.

-Καλά λοιπόν, θα το ψάξω.

Στο εξής όταν περνούσε κοντά από την Ευαγγελίστρια έμπαινε μέσα και καθόταν κανένα μισάωρο στο ιερό, να ξεκουραστεί από την πεζοπορία. Δεν είναι μικρό πράγμα να γυρνάς στα χωράφια όλη μέρα. Ένας συγγενής μου, ο Αθάνατος, αγροφύλακας του Κεντριού, συνήθιζε να παίρνει ένα βολταρέν πριν ξεκινήσει για την καθημερινή του περιπολία.

Μια από τις πολλές φορές λοιπόν που σταμάτησε εκεί ακούει κάποιον να μπαίνει μέσα στην εκκλησία.

-Παναγία μου, να πάρω τα ψιλά από το παγκάρι για να αγοράσω τσιγάρα;

-Όχι, απαντάει μέσα από το ιερό ο Λιανός.

-Σκάσε εσύ μικρό, δεν ρωτώ εσένα, τη μάνα σου ρωτώ.

Και μια ακόμη αστεία ιστορία με τον Λιανό. Την ήξερα, αλλά την αφηγούμαι και αυτή όπως μου την είπε ο Γιώργης.

Πηγαίνει στο καφενείο. Σε μια γωνιά κάθονται τρεις χωριανοί και παίζουν πρέφα. Κάθεται στο διπλανό τραπέζι, με κατσουφιασμένο πρόσωπο και κατεβασμένο το κεφάλι. Κάποια στιγμή τον παίρνουν χαμπάρι. Βρε τι

έπαθε ο αγροφύλακάς τους και είναι τόσο άκεφος;

-Βρε συ, τι έπαθες και είσαι τόσο κατσούφης;

Αναστενάζοντας τους απαντάει ο Λιανός.

-Να δείτε μωρέ κοπέλια ειντά 'παθα. Επήγε ο κάτης, ήσυρε το μάνταλο της πόρτας και μπήκε μέσα στη κουζίνα και μού 'φαγε τη στάκα.

Δεν ξέρουμε αν γέλασαν ή αν πήγαν να τον δείρουν. Σε τέτοιες αστείες ιστορίες δεν έχει άλλωστε σημασία. Το παρατσούκλι του ενός ήταν κάτης (γάτος), του άλλου μάνταλος (χερούλι της πόρτας) και του άλλου στάκα (νοστιμότητα παραπροϊόν από το φτιάξιμο βουτύρου με το γάλα της κασίκας ή του προβάτου).

Τους πισκοπιανούς μόνο με τα παρατσούκλια τους μπορείς να τους βρεις. Μάλιστα για τον ταχυδρόμο η επίσκεψη στο χωριό ήταν αληθινός μπελάς, γιατί όταν ρωτούσε πού θα βρει τον τάδε, διαβάζοντας το όνομα που έγγραφε ο φάκελος, κανείς δεν τον ήξερε.

Το διαπιστώνω κι εγώ. Όταν μου μιλάνε για πισκοπιανό αναφέρονται σ' αυτόν πάντα με το παρατσούκλι του («παρανόμι» στα Πανωκατωχωρικά, δηλαδή στην τέως κοινότητα Κάτω Χωρίου), και πρέπει να ρωτήσω και το ονοματεπώνυμό του για να καταλάβω για ποιον μιλάνε, δηλαδή ποιο είναι το σόι του, και με την περιέργεια μήπως τυχόν πρόκειται για κανένα συμμαθητή μου. Και όταν θέλω εγώ να αναφερθώ σε πισκοπιανό πρέπει να πω και το παρατσούκλι του, γιατί αλλιώς δεν ξέρουν για ποιον τους μιλάω. Μου έχει συμβεί δυο τρεις φορές αυτό το Πάσχα που ξαναβρίσκομαι στην Κρήτη.

Όμως επειδή «κακολογήσαμε» τους πισκοπιανούς, να πούμε και κάτι κολακευτικό γι' αυτούς.

Την ιστορία την άκουσα από τον Κίμωνα Φράιερ σε μια εκδήλωση για τον Καζαντζάκη. Μου την επανέλαβε όταν κάποτε τον επισκέφτηκα σπίτι του, τότε που ήμουν φοιτητής.

Γυρνούσε την Κρήτη με τη βέσπα του την εποχή που μετάφραζε την «Οδύσσεια», αρχές της δεκαετίας του '50. Έκανε στάσεις σε διάφορα χωριά. Έκανε μια στάση και στην Επισκοπή. Μόλις κάθεται στο καφενείο τον πλησιάζουνε τρεις πισκοπιανοί, όπως το συνηθίζουν στα χωριά της Κρήτης, για να τον ρωτήσουν ποιος είναι, από πού είναι, και να τον κεράσουν. Αφού τέλειωσε αυτό το τελετουργικό, ο Φράιερ άρχισε να τους μιλάει για τον Καζαντζάκη.

-Ξαφνικά, μου λέει, ένας από αυτούς έφυγε. Γύρισε μετά από λίγο έχοντας μαζί του άλλους πέντε. Σε λίγο φεύγουν άλλοι δυο, για να επι-

στρέψουν και αυτοί μετά από λίγα λεπτά ακολουθούμενοι από άλλους δέκα. Τελικά αντιλήφθηκα ότι μιλούσα σε ένα ακροατήριο με πάνω από πενήντα άτομα.

Αυτός είναι ο Καζαντζάκης, αλλά αυτοί είναι και οι Πισκοπιανοί.

Υπάρχει και άλλο ανέκδοτο. Ο Φράιερ δεν πήγε να βγάλει εισιτήριο σε πρακτορείο, πιστεύοντας ότι θα εύρισκε στο πλοίο.

-Δυστυχώς δεν υπάρχει θέση για τη βέσπα σας, έπρεπε να είχατε βγάλει εισιτήριο πιο πριν, του λέει ο υπεύθυνος.

Βρε αμάν ο Φράιερ, τίποτα αυτός. Ξαφνικά του έρχεται μια ιδέα.

-Ξέρεις, πηγαίνω στην Κρήτη για να μιλήσω για τον Καζαντζάκη.

-Υπέρ ή κατά; ρωτάει εκείνος με έντονο τον τόνο της ανυπομονησίας για την απάντηση στη φωνή του.

-Υπέρ, απαντάει ο Φράιερ.

-Τακτοποίησε τη βέσπα του κυρίου, δίνει αμέσως την εντολή σε ένα ναύτη.

Και ένα τελευταίο, που μου το αφηγήθηκε ο ξάδελφός μου ο Κωστής ο Κοντοπόδης, που δίνει πολύ ανάγλυφα ένα χαρακτηριστικό του Κρητικού.

Ένας τουρίστας επισκέπτεται τα Ανώγεια. Ο ανωγειανός κάθεται στο πεζούλι του σπιτιού του. Ο τουρίστας ξέρει ελληνικά.

-Από πού είσαι; τον ρωτάει ο ανωγειανός.

-Από την Κίνα.

-Και από ποιο μέρος της Κίνας;

-Από τη Σαγκάη.

-Μέσα από τη Σαγκάη;

-Όχι, από ένα χωριό πιο έξω.

-Και από ποιο χωριό;

-Από το Suzhou (Στις ιστορίες μου θέλω να δίνω αληθοφάνεια. Έψαξα στο διαδίκτυο και βρήκα ότι υπάρχει ένα παραθαλάσσιο χωριό κοντά στη Σαγκάη με αυτό το όνομα).

Και η καταπληκτική τελευταία ερώτηση:

-Και τίνος είσαι από το Σου Τζόου;

-Και τίνος είσαι από το Κάτω Χωριό; Ερώτηση που είχα βαρεθεί να την ακούω.

-Του Μανώλη του Ντερμιτζή.

31η Ιστορία: Και πάλι οι ρακές

ΑΠΟΨΕ ΕΚΑΝΑ επίσκεψη στον ξάδελφό μου τον Κωστή τον Κοντοπόδη, στο Κεντρί. Η ξαδέλφη μου η Πόπη έφερε τη ρακή και τους μεζέδες, και εμείς λέγαμε ιστορίες πίνοντας. Όσο λέγαμε πίναμε και όσο πίναμε λέγαμε, σε μια διαδικασία που στη φυσική λέγεται θετική ανάδραση.

Κάποια στιγμή άρχισα να ανησυχώ. Κι αν στην επιστροφή στο Κάτω Χωριό με πιάσουν για αλκοτέστ, τι γίνεται; Ο Κωστής προθυμοποιήθηκε να μου υποδείξει μια διαδρομή από όπου δεν θα με έπιαναν: να πάω από το δρόμο του Καπιστριού και να στρίψω μετά στο δρόμο που διασχίζει τα θερμοκήπια και βγάζει στη σιδερένια καμάρα, δυο χιλιόμετρα από το χωριό. Εγώ όμως προτίμησα να το ρισκάρω. Μπορεί να ήταν Κυριακή, όμως δεν ήταν καμιά γιορτή για να τη στήσει η τροχαία στα περάσματα. Και πράγματι έφτασα χωρίς κανένα απρόοπτο στο χωριό. Μόνο κάτι σκυλιά με γάβγισαν στο μονοπάτι που στρίβω για το σπίτι (το αμάξι το αφήνω στο δρόμο, στο σπίτι πάω με τα πόδια), αλλά αυτά με γαβγίζουν πάντα, είτε έχω πει είτε όχι, είτε είναι μέρα είτε είναι νύχτα. Πρόκειται για δυο ηλίθια σκυλιά, σε αντίθεση με ένα τρίτο, που βρίσκεται και αυτό στο ίδιο περιβάλλον, που όμως έχει καταλάβει πως είμαι γείτονας, ακίνδυνος δηλαδή, και δεν με γαβγίζει ποτέ.

Είπα τις ιστορίες στον Κωστή, μου είπε κι αυτός κάμποσες δικές του. Ανάμεσα στις ιστορίες που μου είπε, δυο είχαν να κάνουν με ρακές. Δεν είναι ακριβώς κατωχωρίτικες, είναι κεντριανές, αλλά είπα να τις ενσωματώσω κι αυτές στις κατωχωρίτικες, για δυο λόγους: πρώτον γιατί έχω ήδη γράψει μερικές ιστορίες με ρακές και αξίζει να κάνω μια μεγάλη υποενοότητα με θέμα τη ρακή, και δεύτερον επειδή το Κεντρί είναι το χωριό της μητέρας μου. Βέβαια θα μπορούσα να τοποθετήσω αυτές τις ιστορίες στο Κάτω Χωριό, όμως δεν μου αρέσει να λέω ψέματα. Είμαι τόσο φιλαλήθης που ακόμη και το αλκοτέστ για μένα θα ήταν περιττό: Ναι, ήπια, ψέματα θα πω;

Ο Ηλίας ο Χατζάκης είναι καφετζής. Αγοράζει ρακή από τον αδελφό του. Μια μέρα ο αδελφός του τού κουβαλάει δυο νταμιτζάνες, τις πληρώνεται και φεύγει.

Όμως κάτι ξέχασαν και οι δυο. Δεν έχει προλάβει να κατέβει την κατηφόρα ο αδελφός του και γυρνάει πίσω, ενώ ο Ηλίας τρέχει να τον προ-

λάβει. Τον προλαβαίνει όμως ο αδελφός του:

-Κοίτα, μη βάλεις νερό στη ρακή, έχω βάλει εγώ.

Αυτό ακριβώς ήθελε να τον ρωτήσει ο Ηλίας, αν έβαλε νερό στη ρακή για να μη βάλει κι εκείνος, γιατί θα γίνει πολύ νερουλή και άντε μετά να κάνεις καλά τους πελάτες.

Και η δεύτερη ιστορία.

Στα καζανίσματα ο κανανάρης έχει συνήθως επισκέπτες. Δοκιμάζουν τη ρακή, τρώνε τα μεζεδάκια τους, και ανάλογα με το βαθμό της ευθυμίας εν τη οποία διατελούν τραγουδάνε, χορεύουν, ή απλώς λένε αστείες ιστορίες.

Ο Κωστής είναι καζανάρης, αλλά αυτό συνέβη σε άλλο καζανάρη. Έχει επισκέπτες δυο κινέζους. Δοκιμάζουν τη ρακή, δυνατή η ρακή, φαίνονται ευχαριστημένοι, όμως γιατί στο καλό ρωτάει ο ένας απ' αυτούς «για τσει τσα»;

Εγώ που ξέρω κινέζικα κατάλαβα τι είπαν: 魁台竣, α! βάλε νερό στο τσάι, όμως ο καζανάρης άλλο κατάλαβε, γιάντα τσει ετσά, γιατί τσούζει έτσι. Μα αφού είναι πρωτόρακη, είναι δυνατό να μην τσούζει; Και δίνει αμέσως την απάντηση: -Ετσά τσει παέ (έτσι τσούζει εδώ).

32η Ιστορία: Οι τρεις φόνοι

Η ΙΣΤΟΡΙΑ δεν είναι εντελώς κατωχωρίτικη, αλλά την άκουσα στο Κάτω Χωριό, στην πλατεία. Μου την είπε ένας κεντριανός, ο Γιώργης ο Χατζάκης. Για την ακρίβεια πρόκειται για τρεις σύντομες ιστορίες που έχουν να κάνουν με τον παππού του, του οποίου μάλιστα πήρε και το όνομα. Υπάρχει ένα κοινό νήμα σ' αυτές τις ιστορίες. Ο φόνος. Ναι, ο παππούς του σκότωσε τρεις ανθρώπους.

Σας φαντάζομαι να ανατριχιάζετε. Όμως επίσης φαντάζομαι να σας μειώνεται η ανατριχίλα όταν ακούσετε ποιους σκότωσε.

Σκότωσε τρεις τούρκους.

Καλά, και γιατί τους σκότωσε;

Ο λόγος που γράφω αυτές τις τρεις μικρούλες ιστορίες είναι για να μην ξεχάσουμε τι σημαίνει να είσαι υπόδουλος σε κατακτητή, και πόσο μεγάλο δώρο είναι η λευτεριά που έχουμε σήμερα, και την οποία βέβαια

πλήρωσαν οι προπάπποι μας με το αίμα τους.

Ο πρώτος φόνος:

Πηγαίνει ο Γιώργης στη βρύση να γεμίσει το σταμνί του. Ένας τούρκος έρχεται να γεμίσει κι αυτός το δικό του. Δεν μπορεί να περιμένει, δίνει μια κλωτσιά στο σταμνί του Γιώργη και το σπάζει, και βάζει στη θέση του το δικό του.

Το Κεντρί είναι τουρκοχώρι, με διπλάσιους μουσουλμάνους από τους χριστιανούς, και ο τούρκος αυτός έχει επί πλέον τον αέρα του κατακτητή. Όμως λογάριασε χωρίς τον ξενοδόχο. Ο Γιώργης τον αρπάζει από το κεφάλι και του στρουφίζει το λαιμό. Ο τούρκος έπεσε κάτω άψυχος.

Ο δεύτερος φόνος:

Ο Γιώργης πηγαίνει να βγάλει νερό από κάποιο πηγάδι για να πιει με το γεράνι. Βυθίζει τον κουβά στον πάτο του πηγαδιού και τον γεμίζει νερό. Τον σέρνει σιγά σιγά προς την επιφάνεια, όμως ένας τούρκος έχει πλησιάσει στο μεταξύ. Όχι, δεν θέλει νερό όπως ο προηγούμενος, απλά θέλει να πειράξει τον χριστιανό. Τραβάει το μαχαίρι του και πριν προλάβει ο Γιώργης να τον εμποδίσει κόβει το σκοινί. Ο κουβάς πέφτει με πάταγο στο βάθος του πηγαδιού. Μετά τον κουβά όμως έρχεται η σειρά του τούρκου να πέσει στο πηγάδι.

Για τον τρίτο φόνο έχω κάποιες αντιρρήσεις.

Ο Γιώργης είναι φτωχός, η γυναίκα του λεχώνα, και σκέφτηκε να την ταΐσει με καμιά πέρδικα. Δεν είναι εποχή του κυνηγιού, αλλά δεν είναι δα ούτε ο πρώτος ούτε ο τελευταίος που θα παραβιάσει τον απαγόρευση. Τον τσακώνει όμως ο αγροφύλακας. Του εξηγεί το λόγο που βγήκε να κυνηγήσει, και όπως ήταν φυσικό δεν τον έπεισε, όπως δεν πείσθηκα κι εγώ, ούτε φαντάζομαι και ο Γιώργης όταν του είπαν την ιστορία. Του ζήτησε λοιπόν να τον ακολουθήσει για να τον πάει αυτόφωρο.

Πάει κι αυτός.

Ο λόγος που τον σκότωσε είναι πιο πειστικός από το λόγο που βγήκε να κυνηγήσει: του χρωστούσε κουκιά. Ο αγροφύλακας αυτός παλιά εκτελούσε χρέη μουλτεζιμη, δηλαδή φοροεισπράκτορα. Οι μουλτεζιμηδες αυτοί συχνά αυθαιρετούσαν, και ο συγκεκριμένος κάποτε είχε εισπράξει πολύ περισσότερο φόρο από ότι έπρεπε, προφανώς για να κατακρατήσει το πλεόνασμα για τον εαυτό του. Το πλήρωσε με τη ζωή του.

Πριν λίγους μήνες είδα ένα ντοκιμαντέρ για τους οικονομικούς δολοφόνους, βασισμένο σε ένα βιβλίο. Σ' αυτό μιλούσε ο συγγραφέας του. Οι αμερικανοί έστελναν απεσταλμένους στους αρχηγούς κρατών, κυρίως

της Λατινικής Αμερικής, με τις προτάσεις τους για το πώς να χειριστούν κάποια θέματα. Αν αρνιόντουσαν, σειρά είχαν οι δολοφόνοι. Τρεις πρόεδροι λατινοαμερικάνικων χωρών σκοτώθηκαν από πτώση αεροπλάνου, τα αίτια της οποίας και στις τρεις περιπτώσεις έμειναν αδιευκρίνιστα. Θυμάμαι πολύ χαρακτηριστικά την αφήγηση του οικονομικού αυτού δολοφόνου στη χήρα του ενός, πόσο στενοχωρήθηκε που δεν κατάφερε να τον πείσει, γιατί ήξερε ότι μετά από αυτόν θα ακολουθούσαν οι δολοφόνοι.

Οι τούρκοι, μου είπε ο πατέρας μου, έκαναν κάτι ανάλογο. Αν σε κάποιον τούρκο άρεσε το χωράφι σου, σου έστειλε έναν απεσταλμένο που κρατούσε ένα φάκελο. Στον φάκελο μέσα υπήρχε ένα γράμμα με την προσφορά του και μια σφαίρα. Είχες να επιλέξεις ή να δεχθείς την προσφορά ή να ρισκάρεις τη ζωή σου.

Δεν ήταν όλοι οι τούρκοι καθάρματα ούτε και όλοι οι χριστιανοί άγγελοι.

Την ιστορία την άκουσα από την ξαδέλφη μου τη Μαρίκα.

«Η γιαγιά μου η Ψαρουδάκαινα ήταν αρχοντομαθημένη. Στην Επισκοπή δεν υπήρχε βρύση, οι γυναίκες ανέστυραν νερό από ένα πηγάδι. Αυτό δεν της άρεσε καθόλου και άρχισε να μουρμουράει τον παππού μου τον Χαραλάμπε να πάνε να καθίσουνε στο Κάτω Χωριό που είχε βρύση. Κάποια στιγμή ο παππούς μου δεν άντεξε τη μουρμούρα της και υποχώρησε. Αγόρασε ένα σπίτι που το είχε ένας τούρκος, ο Μπιλάλης· ο οποίος, όπως έμαθα, κατά την ανταλλαγή των πληθυσμών αρρώστησε από τη στενοχώρια του και πέθανε στο πλοίο που τον μετέφερε στη Μικρά Ασία».

Και τώρα η ιστορία που μου είπε η ξαδέλφη μου.

Κάποιοι κατωχωρίτες τρύπησαν το δώμα του σπιτιού του Μπιλάλη (ήταν χωματοταράτσα, στο βιβλίο μου «Το χωριό μου: από την αυτοκατανάλωση στην αγορά» γράφω σχετικά για τον τρόπο κατασκευής της) και του έκλειψαν όλο το λάδι που είχε στα πιθάρια. Ήταν τόση η αγανάκτησή του, που όταν αποφάσισε να πουλήσει το σπίτι, είπε «Δεν το πουλώ σε κανένα κερατά κατωχωρίτη». Το πούλησε στον παππού μου που ήταν από την Επισκοπή.

Το Κάτω Χωριό δεν ήταν τουρκοχώρι, οι μουσουλμάνοι ήταν ελάχιστοι, και είμαι σχεδόν σίγουρος ότι τη δουλειά την έκαναν οι χριστιανοί. Και δεν το έκαναν, είμαι γι' αυτό πιο σίγουρος, για να εκδικηθούν στο πρόσωπο του Μπιλάλη την τουρκιά, αλλά για να καρπωθούν το λάδι.

33η Ιστορία: Τα σκαλοπατάκια

ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ αυτή την άκουσα από τον ξάδελφό μου τον Γιάννη τον Δερμιτζάκη. Την έχω αφηγηθεί πολλές φορές από τότε.

Ένας κοντοχωριανός μου, από την Επισκοπή, ήθελε να φτιάξει έναν οικογενειακό τάφο. Πηγαίνει λοιπόν και βρίσκει έναν οικοδόμο για να κανονίσει την δουλειά. -Εν τάξει, του λέει αυτός, να σου τον φτιάξω, αλλά δεν θα έρχεσαι κάθε τρεις και λίγο να με ρωτάς και να μου τα πρήζεις, πότε θα είναι έτοιμος ο τάφος και πότε θα είναι έτοιμος ο τάφος. Όταν τελειώσει ο τάφος θα έλθω να σου το πω.

Πράγματι, σαν πέρασαν κάμποσοι μήνες, έρχεται και τον βρίσκει. - Έτοιμος ο τάφος σου, του λέει, πάμε να τον δεις.

Πηγαίνουνε, τον βλέπει, άστραφταν τα μάρμαρα απέξω, ενθουσιάστηκε. Κατεβαίνει και τα σκαλοπάτια να δει μέσα στις κρύπτες, έμεινε απόλυτα ικανοποιημένος. Ανεβαίνει πάνω και λέει κατευχαριστημένος στον οικοδόμο. -Γεια στα χέρια σου μάστορα, ο τάφος που μου έφτιαξες είναι καταπληκτικός. Μόνο μωρέ που τα σκαλοπατάκια τα έκανες στενά, δεν μπορούσες να τα κάνεις λίγο πιο πλατιά; Και ο μάστορας του απαντάει: - Γιατί, τι έχεις σκοπό, να μπαινοβγαίνεις;

Όταν πέθανε η μητέρα μου, το 1979 (το διήγημά μου Requiem από τη συλλογή «Το Φραγκικό» αναφέρεται στον θάνατό της) ο πατέρας μου αποφάσισε να κάνει οικογενειακό τάφο. Τον έκανε λοιπόν, αλλά έμεινε στα μπετά. Ούτε αυτός είχε λεφτά για να τον τελειώσει αλλά ούτε κι εγώ, που ακόμη ήμουν αδιόριστος καθηγητής. Βγάλαμε τα κόκκαλα τις μητέρας μου από την άρκλα, τα βάλουμε σε ένα κασελάκι και το τοποθετήσαμε σε μια γωνιά στην κάτω κρύπτη. Ο τάφος έμεινε για χρόνια σ' αυτή την κατάσταση. Προείχε να στεγάσουμε τους ζωντανούς (ετοιμαζόμασταν να κτίσουμε το δικό μας σπίτι) και όχι τους πεθαμένους. Όταν όμως πέθανε και ο πατέρας μου, το 1997, το πράγμα δεν έπαιρνε άλλη αναβολή, έπρεπε μέσα στα τρία χρόνια που ο νεκρός θα έμενε μέσα στην άρκλα να τον αποπερατώσω, ώστε όταν θα τοποθετούσα και το δικό του κασελάκι με τα κόκκαλά του η τελευταία αυτή κατοικία των γονιών μου να έχει αποπερατωθεί. Στο μεταξύ φιλοξενούσε, εκτός από τα οστά της μητέρας μου, και τα οστά ενός θείου και μιας θείας μου.

Πράγματι βρήκα έναν μαρμαρά και τέλειωσε τον οικογενειακό μας

τάφο. Βρήκα και έναν αλουμινά και έφτιαξε το πορτάκι. Έτσι, όταν πέρασαν τα τρία χρόνια και έπρεπε να γίνει η εκταφή, η τελευταία κατοικία ήταν έτοιμη να υποδεχτεί τα οστά του πατέρα μου.

Κάθε φορά που κατεβαίνω στην Κρήτη επισκέπτομαι και τον τάφο των γονιών μου, να ανάψω το καντήλι και να κάνω τον σταυρό μου κοιτάζοντας τη φωτογραφία τους. Κάποιες φορές συναντώ και τον νεκροθάφτη, και τον φιλεύω με ένα μικρό πουρμπουάρ γιατί σκουπίζει τους τάφους από τα σκουπίδια που μαζεύονται γύρω. Μια φορά λοιπόν που τον πέτυχα στο νεκροταφείο και πιάσαμε την κουβέντα, είχα τη φαινή ιδέα να του διηγηθώ την παραπάνω ιστορία. Μόλις την τελειώνω, με πιάνει από το χέρι, και μου λέει –Έλα μαζί μου. Τον ακολούθησα περίεργος. Με πηγαίνει σε έναν τάφο. –Τον βλέπεις, μου λέει; Ένα ολόκληρο χειμώνα μου τα έπρηζε με τα στενά σκαλοπατάκια που του 'φτιαξε ο μάστορας. Είδα τίνος ήταν ο τάφος, ενός μακρινού μου θείου, και ο νεκροθάφτης μου είπε το όνομα του μάστορα που έδωσε εκείνη την αμίμητη απάντηση. Ήταν από την Ιεράπετρα. Του είπα ότι θα ερχόμουν μια άλλη μέρα να φωτογραφίσω τον τάφο. –Καλά, μου λέει, και φεύγει.

Είχε απομακρυνθεί αρκετά, όμως ξαναγύρισε για να μου πει μετανιωμένος. –Σε παρακαλώ, μη γράψεις το όνομα αυτού που έφτιαξε τον τάφο, μη βρω κανένα μπελά. –Εν τάξει, του υποσχέθηκα.

Τώρα που είμαι πια συνταξιούχος αποφάσισα να γράψω αυτή την ιστορία.

Το όνομα του μάστορα δεν το θυμάμαι πια. Το όνομα του θείου λέω να μην το γράψω. Και αφού δεν θα γράψω τα δικά τους ονόματα, δεν έχει νόημα να γράψω και το όνομα του νεκροθάφτη. Οι χωριανοί μου φυσικά θα το μαντέψουν.

Στο γιο μου άρεσε πολύ αυτή η ιστορία, με τη μεταφυσική της μακαβριότητα. Πολλές φορές κάναμε πλάκα με τα σκαλοπατάκια του οικογενειακού μας τάφου. Είναι άραγε κανονικά, ή μήπως είναι κι αυτά στενά; Τις λίγες φορές που τα κατέβηκα για να εναποθέσω τις κούτες με τα κόκκαλα των γονιών μου και των θείων μου δεν πρόσεξα. Και, καθώς γράφω αυτές τις γραμμές, κάνω τις παρακάτω σκέψεις.

Η ιστορία που γράφω τώρα έχει λέει εκδοθεί, και κάποιοι χωριανοί μου την έχουν διαβάσει. Εγώ, καλώς εχόντων των πραγμάτων, βρίσκομαι-τα κόκαλά μου δηλαδή-μέσα σε ένα κασελάκι, ανάμεσα στα άλλα κασελάκια στον οικογενειακό μας τάφο. Γίνονται κηδείες, και οι χωριανοί μου συνοδεύουν τον αποβιώσαντα στην τελευταία του κατοικία. Προ-

σπερνούν τον οικογενειακό μας τάφο λοξοκοιτάζοντας το πορτάκι. Η πόρτα είναι βέβαια κλειδωμένη, αλλά μπορεί να κάνουν τη σκέψη: λες να έκρυψε ο Μπάμπης, τότε που ήταν ακόμη στη ζωή, κανένα δεύτερο κλειδί μέσα στον τάφο, για να μπορεί να μπαينوβγαίνει; Μπα, αποκλείεται, θα πουν οι περισσότεροι. Όμως ίσως υπάρξει κάποιος που να είναι ολότελα δύσπιστος. Πώς θα μπορούσε να το διαπιστώσει; Πώς αλλιώς, παρά παραφυλάγοντας. Όμως ο φουκαράς δεν θα έχει το θάρρος να κάνει αυτό που έκανα εγώ (το έχω γράψει στο Requiem, τη μέρα που θάψαμε τη μητέρα μου επισκέφτηκα τον τάφο της την ίδια νύχτα), να έλθει μέσα στα μαύρα σκοτάδια στο νεκροταφείο και να παραφυλάξει. Θα μείνει με την απορία. Όσο για μένα, δεν έχω αποφασίσει ακόμη τι θα κάνω όταν έλθει εκείνη η ώρα. Αν και, ίσως, δεν θα 'ταν άσχημη ιδέα, να μπαينوβγαίνω εννοώ. Εξάλλου δεν ξέρεις καμιά φορά τι γίνεται.

34η Ιστορία: Τα παπούτσια

ΤΗΝ ΠΑΡΑΚΑΤΩ ιστορία μου την αφηγήθηκε ο φίλος μου ο Χριστόφορος Χαραλαμπίδης, καθηγητής γλωσσολογίας στο πανεπιστήμιο Αθηνών. Την επέλεξα για συνέχεια γιατί έχει μεγάλη ομοιότητα με την προηγούμενη.

Η μητέρα είναι πολύ γριά. Τόσο γριά, που αρχίζει να σκέφτεται το τελευταίο της μεγάλο ταξίδι. Και σ' αυτό το ταξίδι θέλει να είναι όσο πιο καλοντυμένη γίνεται. Έχει ένα ωραίο φόρεμα, πάρα πολύ ωραίο. Όμως από τα παπούτσια της, κανένα ζευγάρι δεν την ικανοποιεί.

Το πρωί, πηγαίνοντας στην εκκλησία, συνάντησε την Ξαδέλφη της την Αναστασία. Φορούσε ένα πανέμορφο ζευγάρι παπούτσια που την εντυπωσίασαν.

-Από πού τα αγόρασες Αναστασία;

-Εμένα μου τα πήρε ο γιος μου από το Κολωνάκι. Εκεί έχουν τα καλύτερα παπούτσια.

-Μαρία, λέει στην κόρη της μόλις γύρισε σπίτι, οι μέρες μου λιγοστεύουν και πρέπει να είμαι έτοιμη. Μέσα στο φέρετρο θέλω να είμαι καλοντυμένη. Φόρεμα έχω, παπούτσια δεν έχω. Θέλω λοιπόν να πας να μου πάρεις ένα ζευγάρι παπούτσια, αλλά να μου τα πάρεις από το Κολωνάκι.

-Ρε μάνα, γιατί από το Κολωνάκι, δεν έχουμε κι εδώ στη Θήβα καλά παπούτσια; Να τρέχω τώρα στην Αθήνα για ένα ζευγάρι παπούτσια, αμαρτία δεν είναι;

-Κοίτα να δεις κόρη μου, δεν πρόκειται να αγοράσω άλλα, αυτά θα είναι τα τελευταία μου, και θέλω να είναι πολύ καλά. Και η Αναστασία μου είπε πως τα καλύτερα παπούτσια μόνο στο Κολωνάκι θα τα βρεις.

-Κοίτα μάνα, δεν είναι βιάση να τρέξω τώρα να σου τα αγοράσω. Κάποια στιγμή που θα κατεβώ να δω τον προκομμένο τον εγγονό σου θα περάσω και από το Κολωνάκι να σου τα πάρω.

Αναστέναξε η γριά, το καταλάβαινε και η ίδια πως είναι άδικο να βάλει την κόρη της να τρέχει στην Αθήνα για ένα ζευγάρι παπούτσια. -Τι να πω κόρη μου, ελπίζω μόνο να προλάβεις πριν προλάβει ο χάρος. Οι μανάδες είναι σατανικές στο να επινοούν τρόπους να κάνουν τα παιδιά τους να νοιώθουν ενοχές.

-Μάνα, εφτάγερη είσαι, αρρώστια καμιά δεν έχεις, μην το γρουσουζεύεις. Μέσα στο μήνα θα κατέβω να δω τον κανακάρη μου, να του ξεμαγαρίσω το σπίτι και να του μαγειρέψω κανένα φαί της προκοπής, να μην τη βγάζει μόνο με σουβλάκια. Να περάσω και από τη σχολή να δω πώς πήγε στην εξεταστική, πέρασε κανένα μάθημα, θα το πάρει καμιά φορά αυτό το αναθεματισμένο το πτυχίο;

Κατεβαίνει η κόρη στην Αθήνα, καθαρίζει το σπίτι του γιου της, του φτιάχνει και ένα μουσακά, και μετά πηγαίνει στο Κολωνάκι. Πέρασε μπροστά από διάφορες βιτρίνες, είδε τις τιμές και ανατρίχιασε, έλα όμως που όλα τα παπούτσια ήταν πανέμορφα. Πολύ θα ήθελε να πάρει ένα ζευγάρι και για τον εαυτό της, όμως ο κανακάρης έχει έξοδα, νοίκια, κοινόχρηστα, χαρτζιλίκι, και καινούριο κινητό κάθε έξι μήνες.

Σε μια βιτρίνα σταμάτησε λίγο περισσότερο. Τη ματιά της τράβηξε ένα όμορφο ζευγάρι, που όμως δεν ήταν τόσο ακριβό. «Αυτό θα της πάρω», σκέφτηκε.

Και της το πήρε.

Το κοιτάζει η μάνα από εδώ, το κοιτάζει από εκεί, ήταν πράγματι πολύ όμορφο. -Είναι πολύ όμορφα τα παπούτσια που μου πήρες κόρη μου, ο Θεός να σ' έχει καλά. Μόνο μωρέ που οι σόλες τους δεν είναι από δέρμα, είναι από πλαστικό και θα γλιστράνε.

Και η κόρη: -Γιατί, πού νομίζεις πως θα πας και φοβάσαι μη γλιστρήσεις;

Δεν έχει δίκιο η κόρη. Αν σκεφτούμε πως παλιά οι νεκροί πήγαιναν

στον τάφο τους με πολύτιμα κτερίσματα, τόσο περισσότερα και πολυτιμότερα όσο ανώτερη ήταν η κοινωνική τους θέση και ο πλούτος τους, δεν μπορούμε παρά να κατανοήσουμε τη γριά μητέρα που θέλει να έχει καλά παπούτσια, που να μη γλιστράνε, για το τελευταίο της ταξίδι. Ακόμη περισσότερο, αν σκεφτούμε ότι οι κινέζοι αυτοκράτορες θάβονταν όχι μόνο με πολύτιμους θησαυρούς αλλά και με το υπηρετικό προσωπικό που τους συνόδευε στην τελευταία τους κατοικία. Τους οποίους δεν σκότωναν, αλλά παγίδευαν τις εξόδους από τους τάφους ώστε να πεθάνουν από ασφυξία. Όχι μόνο γιατί το σώμα τους έπρεπε να μείνει άθικτο, αλλά και για να μη μαρτυρήσουν πού είχαν τοποθετηθεί οι πολύτιμοι θησαυροί. Ο Κίτρινος Αυτοκράτορας μάλιστα, ο Qin Shi Huang Di (259-210 π.Χ.) που ενοποίησε την Κίνα, είχε επινοήσει μια τρομερή κατασκευή, ώστε οι επίδοξοι τυμβωρύχοι που θα αναζητούσαν τους θησαυρούς με τους οποίους θα θαβόταν να μη βγουν ζωντανοί. Απομόνωναν διαδοχικά τα διαμερίσματα του τάφου του, και τα οποία βρίσκονταν σε διάφορα επίπεδα. Όταν λοιπόν οι τυμβωρύχοι έσκαβαν τα τοιχώματα ενός διαμερίσματος για να περάσουν στον επόμενο, αυτό το διαμέρισμα που βρισκόταν μισό επίπεδο πιο πάνω ήταν γεμάτο με υδράργυρο που τους πλημύριζε, και αν δεν τους έπνιγε, τους δηλητηρίαζε θανάσιμα. Υπήρχαν ακόμη και τόξα, που με το άνοιγμα μιας θύρας τινάζονταν τα βέλη και σκότωναν αυτούς που την άνοιγαν.

Η εγκατάλειψη των κτερισμάτων στη θρησκεία μας οφείλεται στην πίστη ότι ο νεκρός μεταβαίνει γυμνός στον άλλο κόσμο. Αν και μπαίνει το ερώτημα: έχουν μήπως οι ψυχές τη μορφή του σώματος στο οποίο κατοικούσαν; Και αν είναι εντελώς γυμνές, μήπως ο παράδεισος και η κόλαση είναι ένας απέραντος χώρος γυμνιστών; Ή μήπως φοράνε τελικά τα ρούχα με τα οποία τους θάβουν; Καλού κακού λοιπόν, ας πάμε καλοντυμένοι.

35η Ιστορία: Οι τρεις θρηνούσες αδελφές

ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ αυτή μου τη διηγήθηκε πριν χρόνια ο φίλος μου ο Μιχάλης Κωστάκης, από την Παχειά Άμμο.

Ο πατέρας πεθαίνει, και οι περισσότεροι χωριανοί, όπως συμβαίνει

στα χωριά, συνοδεύουν το ξόδι στην τελευταία κατοικία. Οι τρεις κόρες τον μοιρολογούν. Το μοιρολόι ως είθισται είναι στη μορφή της μαντινάδας. Και η μητέρα μου με μαντινάδες θρήνησε τη γιαγιά μου όταν πέθανε. Μια θεια μου μάλιστα, μετά από πενήντα χρόνια, θυμόταν δυο τρεις και μου τις είπε πέρυσι, και κάπου τις έχω γραμμένες.

Λέει λοιπόν η πρώτη αδελφή, μέσα από τους λυγμούς της:

«Στον κάτω κόσμο που θα πας κράτα και μια ντομάτα
να κάσσετε όλοι μαζί να κάμετε σαλάτα».

Ακολουθεί η δεύτερη αδελφή με τη δική της μαντινάδα

«Στον κάτω κόσμο που θα πας κράτα και ένα αγγούρι
και βάλε και λίγη ρακί μέσα σ' ένα παγούρι»

Η τρίτη όμως αδελφή δεν είχε το στιχουργικό τάλαντο των αδελφών της. Ίσως να προσπάθησε για κάποια δευτερόλεπτα, δεν της βγήκε, και έτσι φώναξε σπαραχτικά. –Κράτα πατέρα και κιοντανέ (πράσο). Οι χωριανοί, όπως ήταν φυσικό, ξέσπασαν σε τρανταχτά γέλια.

Και επιβεβαιώθηκε για μια ακόμη φορά το ρηθέν πως δεν υπάρχει γάμος άκλαυτος και κηδεία αγέλαστη. Και βέβαια η πιο γνωστή περίπτωση «γελαστής» κηδείας είναι αυτή που αφηγείται ο Ιωάννης Κονδυλάκης στο περίφημο διήγημά του «Ο επικήδειος».

Ο Μιχάλης σταμάτησε σ' αυτό το σημείο την αφήγησή του. Όμως εγώ, γράφοντας αυτές τις γραμμές, αναρωτιέμαι: ένοιωσαν καθόλου ντροπιασμένοι οι χωριανοί που έσκασαν στα γέλια με τον κιοντανέ; Και, το σοβαρότερο, πώς να ένοιωσε άραγε η καημένη η τρίτη θυγατέρα, που όχι μόνο δεν μπόρεσε να θρηνήσει τον πατέρα της με τρόπο ανάλογο, όπως οι αδελφές της, αλλά προκάλεσε και τη θυμηδία των συγχωριανών της; Δεν θα ένοιωσε σαν να ήθελε να ανοίξει η γη να την καταπιεί;

Μου θυμίζει την Κορντέλια στο «Βασιλιά Ληρ». Όπως και εκείνη, φάνηκε να υστερεί σε λόγια σε σχέση με τις αδελφές της, αλλά, δεν ξέρω γιατί, θέλω να πιστεύω ότι, όπως και η Κορντέλια, αγαπούσε περισσότερο τον πατέρα της.

36η Ιστορία: Καλημέρα

Ο ΧΤΙΣΤΗΣ δεν ήταν ο ίδιος με αυτόν της πρώτης ιστορίας, και η ιστορία

που θα αφηγηθούμε τώρα δεν έγινε στην Επισκοπή με την οποία το χωριό μου έχει κοινό νεκροταφείο, αλλά σε κάποιο πιο μακρινό χωριό, τις Μάλες. Μου τη διηγήθηκε ο Κωστής ο Κοντοπόδης, από τους Μεσελέρους.

Με τον Κωστή γνωριστήκαμε στο στρατό και γίναμε φίλοι. Πριν απολυθώ μαθαίνω ότι παντρεύτηκε την ξαδέλφη μου την Πόπη τη Βενετσανάκη, από το Κεντρί. Έτσι η φιλία έγινε και συγγένεια. Ένα βράδυ στη βεράντα του σπιτιού του, με καλή παρέα και πολύ ρακή, άκουσα μερικές από τις ιστορίες που θα αφηγηθώ.

Ο χτίστης λοιπόν αυτός ήταν ειδικός να φτιάχνει τάφους, και έτσι συχνά δούλευε στο νεκροταφείο του χωριού. Είχε όμως ένα συνήθειο: κάθε φορά που πήγαινε στο νεκροταφείο καλημέριζε τους νεκρούς. Με το που άνοιγε την πόρτα έλεγε «καλημέρα». Δεν περίμενε βέβαια να πάρει απάντηση, οι νεκροί δεν μιλούν.

Γιατί το έκανε αυτό;

Αυτοί που αφηγούνται προφορικά τέτοιου είδους ιστορίες δεν λεπτολογούν καταστάσεις, μένουν στα γεγονότα. Μόνο ένας συγγραφέας, στην γραπτή επαναδιήγηση, μπορεί να κάνει διάφορες εικασίες.

Αποκλείω να το έκανε για να ειρωνευτεί τους νεκρούς. Τους νεκρούς παλιά τους λάτρευαν, και στην Κίνα και στην Ιαπωνία υπάρχει ακόμη η λατρεία των προγόνων. Και εμείς έχουμε μια γιορτή «Των ψυχών», το λεγόμενο «Ψυχοσάββατο», που τιμούμε τη μνήμη τους. Μάλιστα στη Ρωσία, στους ομογενείς, ρωσοπόντιους και πολιτικούς πρόσφυγες, υπάρχει η συνήθεια, νομίζω μετά την μεγαλοβδομάδα, να επισκέπτονται τα νεκροταφεία και να τρώνε και να πίνουνε πάνω στις ταφόπλακες, για να δείξουν στους πεθαμένους ότι δεν τους έχουν ξεχάσει. Το έζησα αυτό ένα Πάσχα στο χωριό μου, από κάποιους επαναπατρισθέντες και μετανάστες. Δεν ξέρω όμως αν επαναλήφθηκε και πόσες φορές.

(Διαβάζω και στο βιβλίο του Μαξίμ Γκόρκι «Στα ξένα χέρια»: «Τα βράδια, τις γιορτές, όλη η γειτονιά έβγαινε στο δρόμο, τα παλικάρια και οι κοπέλες τραβάγανε στο νεκροταφείο και στήναν το χορό...». Δεν ξέρω πια ψυχολογική ανάγκη τους οδηγεί να στήνουν γλέντι εκεί που εμείς οι έλληνες ούτε που θα το διανοούμασταν).

Να συνάντησε άραγε κάποιον χωριανό στο νεκροταφείο την πρώτη μέρα που πήγε, να τον χαιρέτησε, και από τότε να του έμεινε η συνήθεια να λέει «καλημέρα»; Δεν το θεωρώ πολύ πιθανό.

Η πιο λογική εξήγηση που μπορώ να δώσω είναι ότι με αυτό τον χαι-

ρετισμό εκφραζόταν ένα υποσυνείδητο αίσθημα χαράς: να, εγώ εξακολουθώ να είμαι ζωντανός, δεν είχα την ατυχία τη δικιά σας να εγκαταλείψω τον μάταιο τούτο κόσμο που, εδώ που τα λέμε, δεν είναι και τόσο μάταιος. Εγώ σας χαιρετώ, όμως εσείς κακόμοιροι δεν μπορείτε να μου ανταποδώσετε τον χαιρετισμό.

Εκείνη τη μοιραία μέρα ανοίγει την πόρτα του νεκροταφείου, μπαίνει μέσα, και κατά το συνήθειό του καλημερίζει τους πεθαμένους.

-Καλημέρα.

-Καλημέρα παιδί μου, του απιλογάται μια γυναικεία φωνή.

Αυτός, με το που ακούει το «καλημέρα», παγώνει. Ήταν κάτι που δεν το περίμενε. Παρατάει έντρομος τα εργαλεία και ο που φύγει φύγει.

Φτάνει στο καφενείο του χωριού κατάχλωμος. -Βρε Γιώργη, τι σου συμβαίνει...

Το και το, τους εξιστορεί τι έγινε.

-Βρε Γιώργη, σίγουρα φαντάχτηκες, του λέει ο Γιάννης ο Καλούδης. Είναι δυνατόν να μιλούν οι πεθαμένοι;

-Αυτό σκέφτηκα κι εγώ, δεν μπορούν να μιλούν οι πεθαμένοι. Φαίνεται όμως ότι κάποιος από αυτούς μπορεί, και μου ανταπόδωσε την καλημέρα. Λέτε να είναι η Μαρία η κουτσή, που την θάψαμε πριν ένα μήνα; Από τότε είναι η πρώτη φορά που πηγαίνω στο νεκροταφείο.

-Άσε τις βλακείες Γιώργη, εγώ λέω πώς φαντάχτηκες, επιμένει αυτός. Αν ήταν νύχτα, θα 'λεγα πώς ήσουν πιωμένος, αλλά πρωί πρωί...

-Εγώ πάλι λέω να πάμε να δούμε τι συμβαίνει. Είμαστε καμπόσοι, έναν πεθαμένο θα φοβηθούμε; προτείνει ένας άλλος.

Μια και δυο πηγαίνουν στο νεκροταφείο. Δεν χρειάστηκε να ανοίξουν την πόρτα, ο Γιώργης στο φευγιό του την είχε αφήσει ορθάνοιχτη. Μπαίνουν μέσα, και οι άλλοι του κάνουν νόημα να πει «καλημέρα». Τώρα που είχε όλη την παρέα για συμπάρσταση, ένιωθε να φοβάται λιγότερο.

-Καλημέρα, λέει πάλι με φωνή που προσπαθούσε να την κάνει όσο γίνεται πιο σταθερή.

-Καλημέρα παιδί μου, του απαντάει η ίδια φωνή που τον καλημέρισε και πριν.

Όχι, αυτή δεν ήταν φωνή πεθαμένου, ήταν φωνή ζωντανού. Και δεν βγήκε μέσα από το νεκροταφείο, αλλά πίσω από τον απέναντι μαντρότοιχο. Προχωρούν όλοι μαζί, φτάνουν στο μαντρότοιχο, ανασηκώνονται στις μύτες των ποδιών τους και κοιτάζουν.

Πίσω ήταν ένα λιοχώραφο που είχε μείνει αζευγάριστο. Ήταν γεμάτο

χόρτα, και η Κατίνα η Δαμανάκη, θεία του Γιώργη, είχε φέρει την κατσίκά της να την βοσκήσει. Άκουσε τη φωνή του ανιψιού της να την καλημερίζει, και τον καλημέρισε κι αυτή.

Μπορούμε να βγάλουμε ένα δίδαγμα από αυτή την ιστορία;

Αυτή τη φορά ήταν η θεία η Κατίνα, όμως την άλλη φορά μπορεί να είναι κάποιος πεθαμένος. Καλό είναι λοιπόν να μην τα βάζουμε με τους νεκρούς, να μην τους προκαλούμε. Κάτι ήξεραν οι παλιοί, οι πολύ παλιοί, που τους φοβόντουσαν, και γι' αυτό πάντα τους κοντοκρατούσαν με προσφορές. Εμείς βέβαια δεν τους φοβόμαστε, με τις προσφορές και τα μνημόσυνα θέλουμε να τιμήσουμε τη μνήμη τους. Όμως καλού κακού... δεν ξέρεις καμιά φορά τι γίνεται.

37η Ιστορία: Το αγχομαχητό

ΣΤΟ ΚΑΦΕΝΕΙΟ είχα ραντεβού με τον Τέλη τον Ράπτη, ομότιμο καθηγητή πληροφορικής του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Αθηνών. Θα είμαι ένας από τους τρεις παρουσιαστές του αυτοβιογραφικού βιβλίου του «Στην κόψη του σπαθιού και του λογισμού» που θα γίνει τέλη Αυγούστου στην Ιεράπετρα. Ενώ τον περίμενα, έφυγε από το διπλανό τραπέζι και κάθισε στο δικό μου ο Γιώργης ο Τριχάς, γείτονας, πατέρας της Κατερίνας και πεθερός του Σταύρου, που είναι οι κολλητοί μου φίλοι στο χωριό. Έπινα ρακή, και είπα να φέρουν ακόμη ένα ποτηράκι. Αρνήθηκε με πείσμα. –Δεν πίνω ποτέ ρακή στο καφενείο, μου λέει.

Το συζητήσαμε, αλλά εγώ ήδη ήξερα το λόγο. Ο Γιώργης βγάζει πολύ καλή ρακή, και από αυτόν την προμηθεύομαι. Και ξέρει πολύ καλά ότι στο καφενείο η ρακή μπορεί να είναι νοθευμένη, μπορεί να είναι νερωμένη, και σίγουρα δεν είναι τόσο καλή όσο η δική του. Έτσι παραγγέλνει πάντα καφέ ή αναψυκτικό.

Ο Γιώργης είναι τώρα 85 χρονών. Μας χωρίζουν 23 χρόνια. Είμαστε φίλοι. Είχα παραβρεθεί σε κάποια καζανίσματά του, πριν διοριστώ, γιατί μετά έπρεπε κάθε 1η του Σεπτεμβρη να βρίσκομαι στο σχολείο μου. Πρόπερσι επίσης που είχα ξεμαγαρίσει τον «μαγατζέ» μου, το σπιτάκι μου στη Θριππή, που καθώς ήταν κλεισμένος επί χρόνια είχαν σαπίσει τα

πάντα, με το αγροτικό του κουβαλήσαμε τα άχρηστα μέχρι τους κάδους σκουπιδιών στο Πάνω Χωριό.

Όμως η πρώτη «στενή» γνωριμία που έκανα μαζί του δεν ήταν καθόλου ευχάριστη.

Ο Γιώργης δεν είχε ακόμη παντρευτεί, τότε έφτιαχνε το σπίτι του. Ήταν απέναντι από το σπίτι του ξαδέλφου μου του Γιάννη. Εμείς θα ήμασταν τότε κάπου πέντε έξι χρονών. Κάποια μέρα βρήκαμε ένα ωραίο παιχίδι να παίξουμε: πετάγαμε πέτρες στα παραθυρόφυλλα, που ήταν ακόμη άβαφα. Ξαφνικά πετάγεται ο Γιώργης και μας παίρνει από πίσω. Το βάλουμε στα πόδια. Δεν μας πρόλαβε, και επέστρεψε στο περβόλι του, πίσω από το σπίτι του. Εμείς μετά από λίγο ξεθαρρέψαμε, ξαναγυρίσαμε και αρχίσαμε πάλι να πετάμε πέτρες. Αυτή τη φορά πλησίασε αθόρυβα, χωρίς να τον πάρουμε χαμπάρι. Όταν τον αντιληφθήκαμε το βάλουμε πάλι στα πόδια, αλλά ήταν ήδη αργά. Οι ελπίδες να γλιτώσουμε ήταν πολύ λίγες. Ο Γιάννης πρόλαβε και κρύφτηκε κάτω από το φουστάνι της μάνας του, που εκείνη την ώρα πότιζε κάτι λαχανικά. Εγώ διέσχισα όσο πιο γρήγορα μπορούσα το περβόλι τους και ήμουν έτοιμος να πηδήξω τον τράφο να κατεβώ στο δικό μας περβόλι, όταν με πρόφτασε ο Γιώργης. Με έβαλε κάτω και άρχισε να με βαραίει με τη χερούκλα του στον πισινό. Άρχισα να σκληρίζω. Ο πατέρας μου που έτυχε να είναι εκείνη την ώρα στο περβόλι, με το να δει τον Γιώργη να με δέρνει του φωνάζει: «Δόστου εκείά του κερατά!». Τότε με άφησε ο Γιώργης. Ο πατέρας μου καταλάβαινε ότι ο άνθρωπος για να πιάσει να με δείρει κάτι θα του είχα κάνει.

Υπήρχε μια διαφορά αντίληψης για την ανατροφή των παιδιών εκείνα τα χρόνια σε σχέση με σήμερα. Πριν λίγες μέρες ξαναείδα στο facebook μια γελοιογραφία με δυο σκίτσα. Το πρώτο, με χρονολογική ένδειξη 1969, παρουσιάζει τον πατέρα, τη μητέρα και το γιο να στέκονται μπροστά στην έδρα του δασκάλου. Ο πατέρας δείχνει τον έλεγχο αγριεμένος στο γιο του λέγοντας: «Τι βαθμοί είναι αυτοί;». Στο δεύτερο σκίτσο, με χρονολογική ένδειξη 2009, βλέπουμε τον πατέρα να δείχνει πάλι τον έλεγχο εξοργισμένος, αλλά στο δάσκαλο αυτή τη φορά, και να λέει «Τι βαθμοί είναι αυτοί;» ενώ ο γιος δίπλα γλείφει μακάρια ένα παγωτό.

Σε λίγο έρχεται και ο Τέλης, ο μεγάλης ανεκδοτάς. Η φιλία μας θεμελιώθηκε πάνω στην αγάπη μας για τα ανέκδοτα. Με τροφοδοτεί συνεχώς με καινούρια μέσω e-mail, όπως κι εγώ βέβαια αυτόν. Τους λέω την ιστορία μου. Μας λέει και ο Τέλης τη δική του, που όμως την ήξερα. Μας λέει και ο Γιώργης τη δική του στην οποία είχε πρωταγωνιστικό ρόλο, και την

οποία άκουγα για πρώτη φορά.

Ο Γιώργης ήταν αγρότης, όπως όλοι σχεδόν οι κάτοικοι του χωριού εκείνα τα χρόνια. Δεν ασχολιόταν όμως μόνο με τα αγροκτήματά του, έκανε και μεταφορές με ένα τρίκυκλο που είχε. Μια φορά λοιπόν μετέφερε κάποια οικοδομικά υλικά στο νεκροταφείο. Στο τρίκυκλο καθόταν και ο μάστορας που θα τα χρησιμοποιούσε, ο Δημήτρης ο Γρ... Τα κατεβάζουν από το τρίκυκλο, τα μεταφέρουν στο σημείο όπου επρόκειτο να χρησιμοποιηθούν, και κάθονται σε ένα διπλανό τάφο να ξεκουραστούν. Σε λίγο, να σου δυο γυναίκες που ήλθαν να ανάψουν τα καντήλια σε ένα τάφο εκεί κοντά. Προφανώς κάποιος δικός τους είχε πεθάνει πρόσφατα.

Ο Γιώργης θέλησε να τους κάνει πλάκα. Λέει λοιπόν στο μάστορα που καθόταν δίπλα του. -Ωρέ Δημήτρη, ακούς; -Είντα να ακούσω Γιώργη; -Στήσε αυτή. Δεν ακούς ένα αγκομαχητό που βγαίνει μέσα από τον τάφο;

Φυσούσε αέρας εκείνη την ώρα, τα ψηλά κυπαρίσσια κουιόντουσαν πέρα δώθε αφήνοντας ένα θόρυβο που στη φαντασία δυο τρομοκρατημένων γυναικών εύκολα θα μπορούσε να περάσει για αγκομαχητό. Η μια είχε πάρει κιόλας τη λάμπα (τα καντήλια εδώ και χρόνια έχουν αντικατασταθεί με λάμπες, αλλά συμβατικά εξακολουθούμε να λέμε «ν' ανάψω τα καντήλια»), είχε βγάλει το λαμπόγυαλο, ενώ η άλλη άναβε ένα σπίρτο για να βάλει φωτιά στο φυτίλι. Με το που ακούνε για το αγκομαχητό τις πιάνει τρόμος. Παρατάει η μια το λαμπόγυαλο που πέφτει πάνω στο μάρμαρο και γίνεται χίλια κομμάτια, παρατάει η άλλη το αναμμένο σπίρτο που ευτυχώς δεν έπεσε πάνω σε ξερόχορτα και έσβησε αμέσως, και το βάζουν και οι δυο στα πόδια. Ποιος ξέρει τι αγωνία περνάει ο πεθαμένος μέσα στο μνήμα του, πάμε να φύγουμε πριν σηκώσει την ταφόπλακα και βγει όξω.

Και η σύμπτωση:

Στην ιστορία που είχα αναρτήσει εκείνο το απόγευμα αυτός που φοβήθηκε τους πεθαμένους ήταν άντρας. Για να είμαι δίκαιος θα έπρεπε να γράψω και μια ανάλογη ιστορία με γυναίκα. Όμως δεν ήξερα καμιά. Και να σου την ίδια μέρα, σαν από μηχανής θεός, ο Γιώργης, που μου είπε ακριβώς την ιστορία που χρειαζόμουν.

Την ιστορία δεν μας την είπε ακριβώς έτσι ο Γιώργης. Εγώ την έκανα πιο ενδιαφέρουσα, πιο «λογοτεχνική», προσθέτοντας κάποιες λεπτομέρειες εντελώς φανταστικές. Η μια από τις δυο γυναίκες μπορεί να μην είχε προλάβει καν να πάρει τη λάμπα. Ή και αν την είχε πάρει, μπορεί να μην είχε προλάβει να βγάλει το λαμπόγυαλο. Ή και αν το είχε βγάλει και

της έπεσε, μπορεί να μην είχε σπάσει. Όμως με το να γράψω ότι έσπασε, η ιστορία γίνεται πιο συναρπαστική.

Όμως έγινε πράγματι έτσι η ιστορία; Χθες βράδυ που πέρασα από το σπίτι τους και συζητήσαμε γι' αυτήν, η γυναίκα του η Νίτσα είχε άλλη άποψη. Όχι, δεν τρόμαξαν οι γυναίκες, απλά θύμωσαν μαζί τους που τις κορόιδευαν και σηκώθηκαν και έφυγαν.

Ποιος από τους δυο έχει δίκιο; Ο Γιώργης σκαρφίζεται μια φάρσα, και ανεξάρτητα αν πέτυχε ή όχι έχει κάθε λόγο να την παρουσιάσει σαν πετυχημένη. Η Νίτσα πάλι, σαν γυναίκα, θέλει να υπερασπιστεί τις γυναίκες και προτείνει τη δική της εκδοχή. Ποιον από τους δυο να πιστέψουμε;

Ή μάλλον ποιον από τους τρεις; Μήπως όλη την παραπάνω ιστορία την έχω επινοήσει εγώ, αλλά με τέτοιο τρόπο ώστε να είναι αληθοφανής;

Αγαπητή αναγνώστρια, αγαπητέ αναγνώστη, *de omnibus dubitandum est*, για όλα πρέπει να αμφιβάλλετε, και όχι μόνο για το αν σας αγαπά πραγματικά. Γιατί, καλά το ξέρετε, ούτε η μαργαρίτα με το «μ' αγαπά δεν μ' αγαπά» μπορεί να σας πει την αλήθεια.

38η Ιστορία: Το στοίχημα

ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ μού την πρωτοαφηγήθηκε ο συγχωρεμένος ο ξάδελφός μου ο Κωστής, και ξανά ο ανιψιός μου ο Μανώλης.

Το αφεντικό, ένας Χατζημαρκάκης από την Επισκοπή, πηγαίνει μαζί με τον εργάτη του στο εστιατόριο. Δεν θα αναφέρω το όνομα του εργάτη γιατί δεν μου το είπαν, μου είπαν μόνο το παρατσούκλι του, που και αυτό, καλού κακού, λέω να μην το πω. Ως γνωστόν τοις πάσι στα Πανωκατωχωρίτικα, δηλαδή την τέως κοινότητα Κάτω Χωρίου στην οποία περιλαμβάνεται και η Επισκοπή (έδρα λατίνου επισκόπου την εποχή της ενετοκρατίας, γι' αυτό και βρίθει το όνομα Μάρκος), οι περισσότεροι Πισκοπιανοί είναι γνωστοί μόνο με τα παρατσούκλια τους. Παλιά ο ταχυδρόμος έβρισκε το διάβολό του μέχρι να βρει ποιος είναι ποιος, γιατί τα γράμματα έγραφαν πάνω το όνομα και το επώνυμο του παραλήπτη το οποίο όμως δεν γνώριζε κανείς, καθώς όλοι ήξεραν ο ένας τον άλλο μόνο με τα παρατσούκλια τους.

—Θα σου έλθει το μεσημέρι για φαΐ, λέει ο Χατζημαρκάκης στον εστιατόρα. Ο λογαριασμός δικός μου, θα έλθω αύριο να σε πληρώσω.

Το μεσημέρι πηγαίνει ο εργάτης στην κουζίνα, βλέπει τα φαγητά, του χτύπησε στο μάτι ένα ταψί με αρνί ψητό.

–Το ψητό σου φαίνεται περίφημο, λέει στον εστιάτορα. Να μπορούσα, θα το έτρωγα όλο.

–Σοβαρά, του λέει αυτός, μπορείς να φας ένα ολόκληρο ταψί;

–Πάμε στοίχημα;

–Και δεν πάμε. Αν το φας όλο, χάρισμά σου. Αν δεν το φας, θα μου το πληρώσεις.

–Έγινε, του λέει ο εργάτης. Αλλά θα μου φέρεις και ένα κιλό κρασί.

–Εν τάξει, του λέει ο εστιάτορας.

Τον παρακολουθεί στην αρχή με περιέργεια, μετά με ανησυχία, στο τέλος με τρόμο, καθώς τον βλέπει να καταβροχθίζει το ένα κομμάτι κρέας μετά το άλλο, τη μια πατάτα μετά την άλλη, και για να κατεβαίνει πιο γρήγορα το φαγητό στο λαιμό του έπινε συχνά πυκνά και μερικές γουλιές κρασί. Στο τέλος δεν μπορούσε να πιστέψει στα μάτια του: όλο το ταψί είχε αδειάσει.

Όχι εντελώς.

–Μου φέρνεις και μια φρατζόλα ψωμί και άλλο ένα κιλό κρασί;

Η παραγγελία του εκτελέστηκε.

Μπροστά στα έκπληκτα μάτια του εστιάτορα μάζεψε όλη τη σάλτσα του ταψιού με το ψωμί και την έφαγε, και ήπιε όλο το κρασί.

Την επομένη πηγαίνει ο Χατζημαρκάκης στο εστιατόριο.

–Τι σου χρωστάω; ρωτάει στον εστιάτορα.

–Τίποτα δεν μου χρωστάς, του απαντάει αυτός.

–Καλά, δεν έφαγε τίποτα;

– Έφαγε, που να φάει τη μουρνια, αλλά να μη μου τον ξαστείλεις για φαΐ.

Ήμαστε ένας λαός που του αρέσουν τα στοιχήματα. Στοιχηματίζουμε αν θα νικήσουμε την Ρωσία, μετά αν θα νικήσουμε τη Γερμανία, στοιχηματίζουμε αν θα πτωχεύσουμε ή όχι, στοιχηματίζουμε ποιος θα πάρει το κύπελλο, και παίζουμε και «στοίχημα».

Πάμε στοίχημα ότι τώρα σκεφτόσαστε «μα τι σχέση έχει η παραπάνω ιστορία» με τις ιστορίες «Του τάφου»;

Δεν έχει καμιά σχέση, έχει όμως σχέση με την παρακάτω ιστορία που είναι «Του τάφου». Και αυτό γιατί και εκείνη έχει να κάνει με στοίχημα.

Είναι η ιστορία που μου είπε ο Τέλης όπως έγραψα στην προηγούμενη ανάρτηση, που την ήξερα ήδη.

Ο Μιχάλης κορδώνεται στους φίλους του ότι δεν φοβάται τίποτα.

–Ούτε την πεθερά σου;

–Ούτε την πεθερά μου.

–Ούτε τα φαντάσματα;

–Ούτε τα φαντάσματα.

–Ούτε τους πεθαμένους;

–Αφού δεν τους φοβόμουν όταν ήσαν ζωντανοί, τώρα που είναι πεθαμένοι θα τους φοβηθώ;

–Να μας το αποδείξεις.

–Πώς;

–Να πας το βράδυ τα μεσάνυχτα στο νεκροταφείο και να καρφώσεις ένα καρφί πάνω στον τάφο του Δημήτρη. Δεν χωνευόσασταν, πέρυσι δεν ήταν που τσακωθήκατε για τα σύνορα των χωραφιών σας; Τον έκανες μαύρο στο ξύλο, πού ξέρεις όμως, μπορεί τώρα πεθαμένος να θέλει να βγάλει το άχτι του και να σε δείρει αυτός. Λοιπόν τι λες, θα πας;

Τον Δημήτρη δεν τον φοβότανε ζωντανό. Στο ζήτημα με τα σύνορα ήταν σίγουρος πως αυτός είχε δίκιο, γι' αυτό και τον ξυλοκόπησε τόσο άγρια. Στα χωριά, οι μισοί τσακωμοί γίνονται για τα σύνορα των χωραφιών.

–Σιγά το πράμα, και βέβαια θα πάω.

Το ίδιο βράδυ η παρέα κάθισε μέχρι αργά στο καφενείο. Έπιναν τις ρακές τους και συζητούσαν για άλλα πράγματα και όχι για το στοίχημα. Ο Μιχάλης, πριν στρωθούν στη ρέουλα, τους είχε δείξει το καρφί και το σφυρί που κρατούσε.

Έκανε κρύο, αλλά ευτυχώς δεν έβρεχε, γιατί ο Μιχάλης τους είχε δηλώσει ότι δεν είχε καμιά διάθεση να γίνει μούσκεμα για να τους αποδείξει ότι δεν φοβάται.

Λίγο πριν τα μεσάνυχτα, αφού άδειασαν και το τελευταίο караφάκι, έφυγαν οι άλλοι για τα σπίτια τους και ο Μιχάλης για το νεκροταφείο. Το καρφί οι φίλοι του θα το έβλεπαν την επομένη, στο φως της μέρας. Μπορεί ο Μιχάλης να μη φοβόταν τους νεκρούς αλλά αυτοί τους φοβόντουσαν, και δεν είχαν καμιά διάθεση να πάνε άγρια μεσάνυχτα στο νεκροταφείο για να δουν αν κέρδισαν ή όχι το στοίχημα.

Την επομένη το πρωί είχαν κανονίσει να μαζευτούν στο καφενείο. Μπορεί να ήταν μέρα, αλλά είπαν, καλού κακού, να πάνε όλοι μαζί στο νεκροταφείο. Μαζεύτηκε όλη η παρέα, εκτός από τον Μιχάλη. «Και μας έκανε τον παλληκαρά! Φοβήθηκε, έχασε το στοίχημα, και τώρα ντρέπεται

να εμφανιστεί», σκέφτηκαν.

Φτάνουν στο νεκροταφείο, πάνε στον τάφο του Δημήτρη, και πάνω στην ταφόπλακα βλέπουν ολόρθο το καρφί.

–Το μπαγάσα, δεν έκανε την εμφάνισή του για να μας παραπλανήσει, για να νομίσουμε ότι δειλίασε την τελευταία στιγμή και έχασε το στοίχημα. Τώρα θα γελάει μαζί μας.

Για μια ολόκληρη βδομάδα θα έπρεπε να πληρώνουν τις ρακές του στο καφενείο.

–Μπράβο, τα κατάφερες, του λένε, άντε, στην υγεία σου και στην αντρεία σου, τσουγκρίσαν τα ποτηράκια της ρακής όταν επί τέλους πήγε για τους βρήκε το ίδιο βράδυ στο καφενείο. Δεν φοβήθηκε καθόλου;

–Καθόλου μα καθόλου. Μόνο ένα προβληματάκι αντιμετώπισα. Αφού κάρφωσα το καρφί και πήγα να σηκωθώ, ένοιωθα να τραβιέται προς τα κάτω η καπαρντίνα μου. Ούτε στιγμή δεν σκέφτηκε ότι την τραβούσαν φαντάσματα, καταχανάδες, βρικολακιασμένοι νεκροί. Αναρωτήθηκα μόνο πού να έχει σκαλώσει. Ξανακάθομαι ανακούρκουδα, ψαχουλεύω, και βλέπω ότι η άκρη της είχε πιαστεί στο καρφί. Την είχα καρφώσει κατά λάθος πάνω στην ταφόπλακα. Έβγαλα το καρφί, τράβηξα την καπαρντίνα, και πάλι το ξανακάρφωσα. Έπειτα έκανα το σταυρό μου και έφυγα. Αυτή είναι όλη η ιστορία.

Βάζω στοίχημα ότι πολλοί από εσάς θα λέτε: «Μα δεν τελειώνει έτσι η ιστορία». Ναι, ξέρω πώς τελειώνει η κυρίαρχη εκδοχή της. Καθώς πήγαινε να καρφώσει το καρφί, μέσα στα μαύρα σκοτάδια, δεν πρόσεξε και κάρφωσε κατά λάθος και την καπαρντίνα του. Όταν λοιπόν πήγε να σηκωθεί και δεν μπορούσε, νόμισε ότι τον τράβαγε ο νεκρός και πέθανε από το φόβο του. Όμως αυτό το τέλος δεν κολλάει καθόλου με τις χιουμοριστικές ιστορίες «Του τάφου».

Εγώ τι λέτε, φοβάμαι τους νεκρούς;

Ναι, πολύ τους φοβάμαι. Όταν μάλιστα πέθανε η μητέρα μου και ήθελα να της κάνω νυχτιάτικα έναν τελευταίο αποχαιρετισμό και πήγα στο νεκροταφείο, τα έκανα πάνω μου από το φόβο μου. Μια κουκουβάγια που έκραξε μόλις έφτασα μπροστά στον τάφο της ήταν αρκετή για να με κάνει να το βάλω στα πόδια.

39η Ιστορία: Και άλλο στοίχημα

ΑΥΤΗ ΕΙΝΑΙ η πρώτη ιστορία που πρωτάκουσα. Μου την είχαν αφηγηθεί πολλές φορές τόσο η μητέρα μου, όσο και η γιαγιά μου.

Η γιαγιά μου η παρσωτοπούλα παντρεύτηκε στα δεκαπέντε της τον παππού μου, τον Γιάννη τον Ζωγραφάκη, ο οποίος καταγόταν από μια πολύ πλούσια οικογένεια. Οικογένεια λόρδων.

Λόρδοι ήταν το παρατσούκλι τους. Ήταν σαν τους Κολοκοτρωνάιους: «Καβάλα παν στην εκκλησιά, καβάλα προσκυνάνε...». Δεν θα τους έβλεπες ποτέ πεζούς, μόνο πάνω στα άλογά τους. Μέχρι που ο προκομμένος ο προπάππους μου ξεπούλησε όλη του την περιουσία, «για τα κομματικά», όπως μου έλεγε η μάνα μου, και τα παιδιά του έμειναν πάμφτωχα. Ο παππούς μου ο Γιάννης, αφού γέννησε η γιαγιά μου την μητέρα μου και τον αδελφό της τον Μανώλη, ξενιτεύτηκε για την Αργεντινή, την πιο πλούσια χώρα της Λατινικής Αμερικής στις αρχές του 20ου αιώνα. Πήγε στο «Βουένος Άερ», όπως το έλεγε η γιαγιά μου. Στην αρχή έστειλε χρήματα, μετά έπαψε να στέλνει. Ή έκανε άλλη οικογένεια εκεί ή πέθανε. Όσο κι αν τον ψάξαμε δεν βρήκαμε ίχνη του.

Η γιαγιά μου γεννήθηκε στην Παρσά, ένα χωριό δίπλα στον Χριστό, βορειοδυτικά της Ιεράπετρας, και από εκεί πήρε το προσωνύμιο «παρσωτοπούλα». Τώρα το χωριό έχει μετονομαστεί σε Μεταξοχώρι, προς τιμήν του διαπρεπούς τέκνου του, του Μελέτιου Μεταξάκη, που διετέλεσε οικουμενικός πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως και αργότερα, αφού παραιτήθηκε από τον οικουμενικό θρόνο μετά την άνοδο του Κεμάλ, πατριάρχης Αλεξανδρείας. Μια βιογραφία του έχει γράψει ο Θεοχάρης Προβατάκης.

Ο Μελέτιος Μεταξάκης ήταν ή θείος ή ξάδελφος της γιαγιάς μου της παρσωτοπούλας. Η γιαγιά μου ήταν κάπου είκοσι χρόνια μικρότερή του, αλλά αυτό δεν αποκλείει να ήταν ξαδέλφια. Ο Γιώργης ο Τζανετάκης που τον λέω ξάδελφο, είναι πέντε χρόνια μεγαλύτερός μου και όμως είναι ανιψιός μου, καθώς η γιαγιά του και ο πατέρας μου ήταν αδέρφια.

Ο θείος λοιπόν ή ξάδελφος της γιαγιάς μου Μελέτιος Μεταξάκης, όταν ήταν στην Αλεξάνδρεια πατριάρχης, κάλεσε τον γιο της να πάει κοντά του, όπου του ετοίμαζε εκκλησιαστική καριέρα. Ο θείος μου, γεννημένος το 1912, θα ήταν τότε εικοσάρης.

Αυτός αρνήθηκε; Ή η γιαγιά μου που δεν ήθελε να στερηθεί τον κανακάρη της; Κανείς δεν ξέρει. Ούτε καν ο ξάδελφός μου ο Γιάννης, που είναι γιος του. Μπορεί και ο ίδιος με τα χρόνια να είχε ξεχάσει. Τώρα πια είναι αργά για να τον ρωτήσουμε, εδώ και κάποια χρόνια είναι πεθαμένος.

Δεν πήγε λοιπόν ο θεός μου στην Αλεξάνδρεια. Προτίμησε να μείνει στο χωριό, στο Κεντρί Ιεράπετρας, όπου φαίνεται πως είχε καλή παρέα. Εκ των υστέρων θα αποδειχθεί πως δεν ήταν και τόσο καλή.

Όπως ο ήρωας της προηγούμενης ιστορίας μας, ο θεός μου το έπαιζε ατρόμητος. Δεν φοβόταν κανένα, ούτε καν τους πεθαμένους. Η παρέα του που τους φοβόταν δεν τον πίστευαν. Ήθελαν αποδείξεις. Και έτσι έβαλαν το στοίχημα.

Το στοίχημα ήταν διαφορετικό από το στοίχημα της προηγούμενης ιστορίας. Θα πήγαιναν όλοι μαζί στο νεκροταφείο, όχι νύχτα αλλά μέρα, και ο θεός μου θα κατέβαινε μέσα σε ένα τάφο και θα έβγαζε έξω μια νεκροκεφαλή.

Οι τάφοι στα χωριά μας δεν είναι όπως στην Αθήνα, όπου τους πεθαμένους τους σκεπάζουν με χώμα. Οι τάφοι λέγονται άρκλες, και είναι ορθογώνια παραλληλεπίπεδα σκαμμένα μέσα στο χώμα, με τιμεντένια τοιχώματα. Κάπου στη μέση βρίσκονται δυο δοκάρια. Εκεί επάνω ακουμπάνε το φέρετρο του νεκρού. Μετά από τρία χρόνια γίνεται η ανακομιδή των οστών. Ο νεκροθάφτης κατεβαίνει, μαζεύει από την κάσα τα περισσότερα κόκκαλα, και τα ανεβάζει πάνω. Οι συγγενείς τα πλένουν με κρασί, έπειτα τα βάζουν μέσα σε ένα κασελάκι, και κατόπιν το κασελάκι αυτό το τοποθετούν στο οστεοφυλάκιο. Τα κασελάκια των γονιών μου, μαζί με κάποιων θείων και θειάδων μου, τοποθετήθηκαν στον οικογενειακό μας τάφο.

Έχω ακόμη ζωντανή την εικόνα μιας ηλικιωμένης γυναίκας που έκλαιγε γοερά καθώς έπλενε το κρανίο της μητέρας της. Θα ήμουν τότε πολύ μικρός, και γι' αυτό μου εντυπώθηκε ανεξίτηλα στη μνήμη μου.

Πολλές φορές η κάσα σαπίζει και σπάει, και τα συντρίμμια της μαζί με τα κόκκαλα του νεκρού πέφτουν στον πάτο της άρκλας. Ο νεκροθάφτης τότε είναι αναγκασμένος να τα μαζέψει από εκεί. Υπάρχουν υπολείμματα οστών από προηγούμενους νεκρούς καθώς και απομεινάρια από τις κάσες τους.

Φτάνει λοιπόν η παρέα στο νεκροταφείο, ανοίγουν μια ταφόπλακα, και με ένα σκοινί κατεβάζουν τον θείο μου κάτω. Αυτός, ατρόμητος, αρπάζει μια νεκροκεφαλή και τους τη δείχνει θριαμβευτικά. Το στοίχημα το

κέρδισε. Αλλά οι αφιλότιμοι οι φίλοι του, βλέποντας ότι έχασαν το στοίχημα, τον παράτησαν μέσαστην άρκλα, δεν τον έβγαλαν έξω. Την κοπάνισαν κανονικά. Τους φώναξε κάμποσες φορές ο θεός μου, κάποια στιγμή κατάλαβε ότι είχαν φύγει, και έτσι προσπάθησε να βγει μόνος του έξω. Άρχισε λοιπόν να βάζει κομμάτια από κάσες το ένα πάνω στο άλλο για να σκαρφαλώσει έξω, αλλά αυτά, καθώς ήταν σάπια, έσπαγαν. Με τα πολλά όμως κατάφερε και βγήκε.

Έφτασε στο σπίτι και βρωμούσε πεθαμενίλα, χειρότερα και από τον «νεκρό αδελφό» στο γνωστό δημοτικό τραγούδι, που αυτός έβγαζε μόνο λιβανιά και χωματιά. Τον έπλυναν με ζεστό νερό και σαπούνι, όμως η μυρωδιά δεν έλεγε να φύγει. Και η επωδός της γιαγιάς μου κάθε φορά που διηγούνταν την ιστορία ήταν: «Ξόδεψα μισή νταμιτζάνα ρακή για να τον ξεβρομίσω».

Τι απόκαμε με τους φίλους του, τι στοίχημα είχαν βάλει και αν το πλήρωσαν, δεν ξέρω, και δεν θέλω «ποιητική αδεία» να το επινοήσω. Κι αυτό γιατί μου άρεσε πολύ το τέλος της αφήγησης της γιαγιάς, «Ξόδεψα μισή νταμιτζάνα ρακή για να τον ξεβρομίσω».

Θαύμαζα πάντα το θείο μου γι' αυτή την επίδειξη αφοβίας. Πρέπει να έχουμε πάρει ίδια γονίδια, γιατί κι εγώ δεν φοβάμαι τους πεθαμένους.

Αλλά μόνο τους πεθαμένους. Γιατί έναν επίδοξο διαρρήκτη που πιθανόν να σπλοφορεί, έναν εχθρό που μου την έχει στήσει χωρίς να τον φαντάζομαι (ένα αναρχικό σύνθημα που έβαλα σαν μότο στο blog μου είναι το «Μας την έχουν στημένη από παντού», χωρίς να φαντάζομαι τότε ότι μου την είχαν ήδη στήσει), έναν πυροβολημένο που έχει διάθεση να τσακωθεί μαζί μου στα φανάρια (ένας φίλος μου παρά λίγο να χάσει το μάτι του σε έναν καβγά με κάποιον, γιατί λέει του κορνάρισε πολύ έντονα), ναι όλους αυτούς τους φοβάμαι. Τους πεθαμένους όμως καθόλου.

Ούτε τους πρεζάκηδες που συναντάμε με τον Αλέξανδρο κάθε Σάββατο που πηγαίνουμε στην «Μπούκα» για φαγητό τους φοβάμαι, απλά τους λυπάμαι. Ούτε και τους μαύρους που συναντώ στην πλατεία Αμερικής πηγαίνοντας στη φίλη μου την Ελένη τη Στασινού τους φοβάμαι, απλά τους συμπονώ, και πιο πολύ όταν τους βλέπω να προσπαθούν να βγάλουν κάποιο σιδερένιο αντικείμενο ή κάποιο κουτί αναψυκτικών από τους κάδους απορριμμάτων για να εξοικονομήσουν τον άρτο τον επιούσιο, αν το καταφέρουν και αυτό. Και φυσικά δεν φοβάμαι τα φαντάσματα.

40η Ιστορία: Το φέρετρο

ΚΑΙ ΑΥΤΗ την ιστορία την ξέρω από παλιά. Είναι γνωστή σε όλους τους Γεραπετρίτες. Μάλιστα, όπως μου είπαν, δημοσιεύτηκε και σε μια γεραπετρίτικη εφημερίδα. Τώρα τελευταία έμαθα και το όνομα του ήρωά της. Όμως δεν θα το γράψω. Δεν θέλω να έχω μπλεξίματα με τίποτα συγγενείς. Ίσως να το έγραφα, αν δεν με προειδοποιούσε ένας φίλος μου που διαβάζει αυτές τις ιστορίες με ένα μήνυμα στο facebook. Το αντιγράφω: «Ένας πολιτιστικός σύλλογος από κάποιο χωριό εξέδιδε μια διηγησιαία εφημερίδα με τοπικά νέα, δραστηριότητες του συλλόγου και διάφορα άλλα. Πριν από δέκα δώδεκα περίπου χρόνια δημοσίευσε ένα ευθυμογράφημα για ένα ελαφρύ υποτίθεται πρόσωπο του χωριού, με λεπτομερείς περιγραφές, που στηριζόντουσαν είτε σε διηγήσεις συγχωριανών είτε σε βιώματα του ίδιου που τα έγραφε, δεν θυμάμαι ακριβώς. Μετά την κυκλοφορία της εφημερίδας έρχονται τα παιδιά και τα εγγόνια του και μνηύουν την εφημερίδα, η οποία είδε και έπαθε να ξεπλέξει. Συμπέρασμα : να έχεις το νου σου όταν αναφέρεσαι σε πρόσωπα που ζουν ή ζούσαν, γιατί ποτέ δεν ξέρεις την αντίδρασή τους ή την αντίδραση των παιδιών ή των κληρονόμων τους γενικά, αν λάβεις υπόψη σου ότι είναι πιθανόν να γνωστοποιήσεις στα εγγόνια λ.χ. κάτι δυσάρεστο για τον παππού ή τη γιαγιά, το οποίο οι γονείς επιμελώς έκρυβαν για όλη τους τη ζωή».

Κατ' αρχάς να επισημάνουμε ότι διάφορες περιοχές διεκδικούν την προέλευση ιστοριών που άρεσαν ιδιαίτερα. Την ιστορία με τις τρεις αδελφές τη διεκδικεί και το Μύρτος, ενώ η προηγούμενη ιστορία με το καρφί φαίνεται ότι διεκδικείται πανελλαδικά. Την ιστορία που θα αφηγηθώ σήμερα την ήξερα γεραπετρίτικη, αλλά φαίνεται πως την διεκδικούν και οι Αγιονικολιώτες. Πάντως ο ήρωας της ιστορίας, είτε αυτή έγινε στον Άγιο Νικόλαο είτε στην Ιεράπετρα, είναι Γεραπετρίτης. Πολλοί ξέρουν και το επώνυμό του. Όμως εμείς θα του δώσουμε το alias Διονύσης (στην αρχή έβαλα Γιώργος, αλλά έπειτα είπα να αποφύγω καμιά διαβολική σύμπτωση, μια και το όνομα «Γιώργος» είναι πολύ διαδεδομένο στην Κρήτη και εγώ ξέρω μόνο το επώνυμο).

Θα ακολουθήσω την Αγιονικολιώτικη εκδοχή της ιστορίας, που μου την είπαν με πιο πολλές λεπτομέρειες.

Η ιστορία όπως είπαμε έγινε πολύ παλιά. Τότε υπήρχαν και στις συγκοινωνίες της ξηράς άγονες γραμμές, όπου δεν έμπαιναν κανονικά λεωφορεία. Μια τέτοια άγονη γραμμή ήταν η γραμμή Άγιος Νικόλαος-Λασίθι. Κακός δρόμος, γεμάτος στροφές, λίγοι επιβάτες, δεν υπήρχε λόγος να βάλουν λεωφορείο σ' αυτή τη γραμμή, και έτσι έβαλαν ένα φορτηγό που είχε κάποιες λίγες θέσεις μπροστά στο κουβούκλιο. Αν υπήρχαν παραπάνω επιβάτες, αυτοί ανέβαιναν στην καρότσα.

Σε μια τέτοια διαδρομή γέμισε το κουβούκλιο. Για τον Διονύση που έφτασε τελευταίος και καταϊδρωμένος δεν υπήρχε άλλη θέση, και έτσι υποχρεωτικά, αν ήθελε να ταξιδέψει, θα έπρεπε να ανέβει στην καρότσα. Έτσι και έκανε.

Ο οδηγός όμως τον ενημέρωσε: πάνω στην καρότσα υπάρχει ένα φέρετρο. Αλλά να μη φοβηθεί, το φέρετρο είναι άδειο. Κάποιος είχε πεθάνει στα Λασιθιώτικα, και έφερνε το φέρετρο για να τον θάψουν. Τον πειράζει;

Τον Διονύση να πειράξει; Και νεκρός να υπήρχε μέσα δεν θα φοβόταν, και βρικόλακας να υπήρχε μέσα πάλι δεν θα φοβόταν, τόσα χρόνια αιμοδότης, τι, θα φοβόταν μήπως του πει το αίμα;

Ανεβαίνει λοιπόν στην καρότσα.

Δεν είχαν ξεμακρύνει από τον Άγιο Νικόλαο και άρχισε να ψιχαλίζει. Ο Διονύσης δεν κρατούσε ομπρέλα, αλλά και να κρατούσε, ο αέρας θα του την πετούσε μακριά. Ούτε καπαρντίνα με κουκούλα φορούσε, ήταν φθινόπωρο, πρωτοβρόχια, ποιος σκέφτεται ότι μπορεί να είναι τόσο άτυχος ώστε να τον πιάσει η βροχή.

Έπρεπε όμως να προφυλαχτεί, να μην πάει μουσκεμένος στο Λασίθι και αρπάξει καμιά πούντα. Οι άλλοι μέσα στο κουβούκλιο καλά την είχαν.

Δεν χρειαζόταν ιδιαίτερη ευφυΐα για να λύσει το πρόβλημα, πώς να μη βραχεί. Ανοίγει το καπάκι της κάσας και ξαπλώνει μέσα. Λίγο στενάχωρα βέβαια, αλλά οι νεκροί δεν αισθάνονται, γι' αυτό τα φέρετρα τα κάνουν στενά, ίσα ίσα να χωράνε. Δεν παραπονέθηκε, εξάλλου πόσο θα κρατούσε η διαδρομή; Προκειμένου να γίνει μούσκεμα, καλλιά στριμωγμένος στο φέρετρο.

Στο δρόμο το φορτηγό έκανε στάσεις για να πάρει και άλλους επιβάτες. Όλοι τους καροτσάδα, όλοι τους ψιλομουσκεμένοι από το φθινοπωρινό πρωτοβρόχι.

Είπαμε ότι ο δρόμος για το Λασίθι είναι κακοτράχαλος, γεμάτος στροφές. Ο Διονύσης ζαλίστηκε, και σε λίγο τον πήρε ο ύπνος. Κάποια στιγμή όμως που το φορτηγό πήρε μια πολύ απότομη στροφή, ξύπνησε. Ένοι-

ωθε όλο του το σώμα πιασμένο από αυτή την άβολη στάση. Να σταμάτησε άραγε η βροχή;

Σήκωσε σιγά σιγά το καπάκι και έβγαλε έξω το χέρι του να δει αν βρέχει. Δεν έβρεχε. Όμως οι άλλοι επιβάτες, με το να δουν ένα χέρι να προβάλλει κάτω από το καπάκι, ο που φύγει φύγει. Πήδηξαν έντρομοι από την καρότσα.

Το φορτηγό δεν έτρεχε, καθώς ο δρόμος ήταν στενός και γεμάτος στροφές. Κουτρουβαλιάστηκαν όλοι κάτω χωρίς να πάθουν σοβαρές ζημιές, μόνο κάποιους μώλωπες που γρήγορα θα γιαιτρεύονταν. Κάποια χέρια και πόδια βέβαια θα πονούσαν για λίγες μέρες. Παρ' ολ' αυτά ένας από τους κακόμοιρους αυτούς επιβάτες έσπασε το χέρι του. Και έκανε μήνυση στον οδηγό του φορτηγού. Έπρεπε να τους είχε ενημερώσει για το φέρετρο, ότι ήταν άδειο. Ο φουκαράς ο οδηγός νόμιζε ότι θα τους εξηγούσε ο Διονύσης, όμως πού να φανταστεί ότι αυτός θα έμπαινε μέσα στο φέρετρο για να γλιτώσει τη βροχή.

Ποιος να κέρδισε άραγε τη δίκη; Δεν ξέρω. Αν κάποιος δικηγόρος διαβάσει αυτή την ιστορία (Θοδωρή, εσένα λέω) με βάση αυτά τα δεδομένα μας πει ποιος είχε τις περισσότερες πιθανότητες να την κερδίσει. Έχω μια περιέργεια να μάθω.

41η Ιστορία: Ο αδιάβαστος παπάς

ΔΕΝ ΞΕΡΩ κατά πόσο συνηθίζεται ακόμη στα χωριά, πάντως παλιά, την παραμονή της κηδείας ενός νεκρού, όταν συγγενείς και φίλοι ξενοχτούσαν δίπλα στο φέρετρο, πήγαινε και ο παπάς και έλεγε πάνω από τον νεκρό κάποια λόγια της εκκλησίας.

Όχι όμως και ο συγκεκριμένος παπάς, που δεν ξέρουμε το όνομά του, ούτε σε ποιο χωριό έγινε η ιστορία που θα διηγηθούμε. Αυτός απαιτούσε από τους οικείους του νεκρού να μεταφέρουν το φέρετρο στην εκκλησία και, κάτω από τα βλέμματα του Θεού, του Χριστού, της Παναγίας και των αγίων θα έλεγε τα εκκλησιαστικά εκείνα λόγια που λέγονται σ' αυτή την περίπτωση. Οι συγγενείς είχαν βέβαια τις αντιρρήσεις τους, αλλά μπροστά στην επιμονή του παπά και τον κίνδυνο να μεταβεί στον άλλο κόσμο ο νεκρός τους μισοδιαβασμένος, τι να κάνουν, υποχωρούσαν.

Μια παρέα νεαρών του χωριού άρχισαν να υποψιάζονται πως κάτι δεν πάει καλά με αυτή την ιστορία. Έπρεπε να ανακαλύψουν τι έτρεχε πίσω από την απαίτηση αυτή του παπά. Και στο τέλος τους ήλθε μια φαινή ιδέα.

Ένας από την παρέα θα έκανε τον νεκρό. Θα τον έβαζαν στο φέρετρο και θα τον πήγαιναν στην εκκλησία. Μέσα από το φέρετρο θα άκουγε τι λόγια έλεγε ο παπάς, και θα λυνόταν επί τέλους το αίνιγμα.

Να σου τον λοιπόν και πεθαίνει. Και, κατά τα συμφωνημένα, τον πηγαίνουν στην εκκλησία.

Το βράδυ ο δΐθθεν νεκρός ακούει τα βήματα του παπά να πλησιάζουν το φέρετρο. Ήταν γεμάτος περιέργεια να ακούσει τι θα έλεγε ο παπάς.

Και να τι άκουσε.

Ο παπάς έλεγε: «Ότι είναι να πάει από εδώ (και κτυπούσε με το χέρι του το κάτω μέρος της κάσας, στα πόδια του νεκρού) μέχρι εκεί (και κτυπούσε τώρα το πάνω μέρος της κάσας, στο κεφάλι του νεκρού), είναι και από εκεί (ξανακτυπούσε πάλι στο ίδιο μέρος) να γυρίσει (και κτυπούσε πάλι την άκρη της κάσας στα πόδια του νεκρού). Για την ακρίβεια δεν το έλεγε έτσι, το έλεγε στα κρητικά, «Ότι 'ναι α πάει από επαέ μέχρι εκεί, είναι και από εκεί α γιαγείρει», αλλά εγώ το μετέφρασα για να γίνει κατανοητό και από τους μη κρητικούς αναγνώστες. Αυτό που ήθελε να πει ο παπάς είναι ότι αν μετρήσεις το φέρετρο από το κάτω μέρος προς το πάνω, θα βρεις να έχει το ίδιο μήκος και αν το μετρήσεις ανάποδα, από το πάνω μέρος προς τα κάτω.

Αυτό το βιολί κράτησε για αρκετή ώρα, ο παπάς έλεγε τα ίδια και τα ίδια συνεχώς. Ο νεαρός μέσα στο φέρετρο κατάλαβε ότι ο παπάς ήταν εντελώς αγράμματος, δεν ήξερε τα άγια λόγια που έπρεπε να πει, και για να έχει ήσυχη τη συνείδησή του επαναλάμβανε συνεχώς αυτό το τροπάρι. Στο τέλος όμως δεν κρατήθηκε, έβαλε τα γέλια και σήκωσε το καπάκι της κάσας για να βγει έξω. Ο παπάς, με το να δει τον νεκρό να σηκώνεται από το φέρετρο, κατατρόμαξε. Τον αρπάζει από το λαιμό, και το γέλιο κόπηκε μονομιάς στο λαρύγγι του άτυχου νεαρού. Τον έσφιγγε, τον έσφιγγε, μέχρι που τον έπνιξε.

Την επομένη το πρωί η παρέα τού κάκου περίμεναν να φανεί ο φίλος τους να τους πει τα καθέκαστα. Πέρασε αρκετή ώρα, άρχισαν να ανησυχούν. Μια και δυο λοιπόν κινούν και πηγαίνουν στο σπίτι του παπά.

-Παπά, τι έγινε με τον νεκρό, τον έψαλες χθες βράδυ;

-Για ακούστε, άλλη φορά να μου τους φέρνετε καλά πεθαμένους, γιατί ο τελευταίος μ' έσκασε.

Δεν νομίζω να είναι πραγματική ιστορία, σαν ανέκδοτο μου φαίνεται. Γιατί αν είναι πραγματική, παραείναι μακάβρια.

Θυμήθηκα και την ατάκα του Κώστα Βουτσά, αλλά δεν θυμήθηκα σε ποια ταινία ήταν: πέθανε πολύ;

Βρήκα και ένα σχετικό απόσπασμα από τον «Καπετάν Μιχάλη» του Καζαντζάκη. «ήταν καλά σκοτωμένος, δεν μπορούσε να βγει από το μνήμα του» (σελ. 282).

42η Ιστορία: Το ξενύχτισμα του νεκρού

ΟΙ ΤΡΕΙΣ φίλοι ξενυχτούσαν τον νεκρό. Έκλαιγαν, έκλαιγαν απαρηγόρητα. Όμως κάποια στιγμή χόρτασαν το κλάμα. Στέκονταν τώρα κι οι τρεις όρθιοι μπροστά από το νεκρό και τον κοίταζαν. Το κλάψιμο τους είχε αλαφρώσει· ένιωθαν κι οι τρεις, δροσερή μέσα τους, ανανιωμένη με τη ρακή, με το μεζέ, με το κλάμα, τη δύναμή τους. Ο Φανούριος έφτυσε στις απαλάμες του:

-Βρε παιδιά, είπε δείχνοντας με το μάτι του το νεκρό· πηδούμε τον;

-Αμ δεν τον πηδούμε; Ανάκραξαν με μια φωνή ο Στρατής κι ο Πατασμός.

Ανασήκωσαν τις φουφούλες να μην μπερδεύονται στα πόδια τους, έμπηξαν την άκρα στα ζωνάρια τους, έπιασαν τα στρίποδα και μετατόπισαν το λείψανο στην πόρτα της αυλής, για να 'χουν τόπο να πάρουν φόρα.

-Εγώ πρώτος! Είπε ο Φανούριος· γιατί 'μαι αδελφός του.

Στάθηκε στην οξώπορτα, χτύπησε τα παλαμάκια, πήρε απήδρομο και χύθηκε· έσυρε ένα σάλτο φοβερό ως έφτασε στο νεκρό, η κεφάλια του σκούνητρηξε με δύναμη στο πανωπόρτι· μα ο Φανούριος δεν το κατάλαβε, κι αντιστοιβάζε όρθιος στη μέση της κάμαρας.

-Τον πήδηξα! είπε καμαρώνοντας· η σειρά σου, Στρατή!

Πήρε απήδρομο κι ο Στρατής, στριφογυριζόμενο και λιγνό το κορμί του, πήδηξε χυτά, χωρίς ν' αγγίξει το λείψανο και στάθηκε αλαφροζυγιασμένος στ' ακράνυχά του.

-Η σειρά σου, Πατασμέ, είπε.

Μα ο Πατασμός λιγοκάρδισε· κοίταξε τα στρίποδα· πού διάολο τα βρήκαν τόσο αφηλά;

-Δεν πηδῶ, εἶπε κιότεμένος.

-Δεν ντρέπεσαι, μωρέ καπετάν Ζωνόσβουρε; τον αποπήρε ο Φανούριος; Κρητικός εἶσαι εσύ για Σκαρπαθιώτης; Πήδα!

-Δεν πηδῶ σου λέω· εγώ 'μαι λυράρης.

-Δε σέβεσαι, αθεόφοβε, το νεκρό; προσβολή 'ναι μαθές. Αυτή 'ναι η φιλιά πού 'χες του Μανούσακα; Πήδηξε, κι ας σκοτωθείς!

Ο Πατασμός ἐξυσε το κουτρούλικο κεφάλι του· θυμήθηκε πόσο τον αγαπούσε αλήθεια το Μανούσακα· ἤρθε στο φιλότιμο.

-Θα πηδήξω το λοιπόν! εἶπε-κι ἄρχισε να φωνάζει χοπ! χοπ! γιανα κάμει κουράγιο.

Πήρε φόρα, χίμηξε· μα ως ἔφτανε το νεκρό, τα στρίποδα του φάνηκε πως εἶχαν φτάσει ως το ταβάνι, και κόπηκαν τα γόνάτά του· μπερδεύτηκαν και τα δυο του πόδια στα στρίποδα, αναποδογυρίστηκε το λειψανο, κύλησε χάμω, κύλησε κι αυτός μαζί του, μαλλιά κουβάρια.

-Μας ντρόπιασες, ἔκαμε ο Φανούριος, ἄε να κουρεύεσαι!

Του 'δωκε μια και τον πέταξε στην ἄκρα της αυλής.

-Έλα εσύ, Στρατή, βόηθα!

Αναμάζωξαν από χάμω το νεκρό, τον τύλιξαν πάλι στο λαζάρι του, τον στρίμωξαν στην κάσα και του σφήνωσαν ξανά το κόνισμα στα χέρια του.

-Αιντε, ἀδέρφι, και πεθαμένος εἶσαι, δεν πειράζει, δεν πόνεσες, εἶπε ο Φανούριος και χάδεψε τα μαλλιά και τα γένια του νεκρού.

Έσκυψε, πήρε την νταμιτζάνα, την ἔστυψε, εἶχε ἀκόμα ο πάτος λίγη ρακή, ἤπιαν. Κάθισαν πάλι γύρω από το νεκρό και τον κοίταζαν· τον κοίταζαν, και σιγά σιγά ἐκλείσαν τα μάτια, ἐγειραν το κεφάλι ἀπάνω στα στήθια και τους πήρε ο ὕπνος.

Εδώ να κάνουμε μια παύση.

Πάω στοίχημα πως πολλοί από εσάς, αγαπητοί μου αναγνώστες, θα με ἔχετε ἤδη κατηγορήσει για λογοκλοπή.

Όχι, δεν εἶχα καμιά πρόθεση να λογοκλέψω. Απλά ἤθελα να παίξω με τη διακειμενικότητα, δίνοντας στον επαρκή αναγνώστη την ευκαιρία να αναγνωρίσει στο παραπάνω κείμενο – ὅλο μετά το «χόρτασαν το κλάμα», από τη δεύτερη γραμμὴ και μετά – ἓνα από τα πιο χαρακτηριστικά ἐπεισόδια από τον «Καπετάν Μιχάλη» του Καζαντζάκη.

Και ὄχι μόνο. ἤθελα να δείξω με αυτό το κείμενο πως εμεῖς οι κρητικοί ἔχουμε μπόλικη κουζουλάδα μέσα μας, που αυξάνεται εκθετικά με τη ρακή. Αυτό που ἔκαναν οι τρεις φίλοι, ο Φανούρης, ο Στρατής και ο Πατασμός μπορεί να φαίνεται ιερόσυλο, ἀλλά εκφράζει τέλεια αὐτή την κου-

ζουλάδα, και που δεν σημαίνει καθόλου ότι δεν αγαπούσαν το φίλο τους, κάθε άλλο. Συνεπικουρούσης της ρακής έδειξαν και με αυτό τον ανορθόδοξο τρόπο, και όχι μόνο με το κλάμα, πόσο αγαπούσαν τον Μανούσακα.

Η ιστορία που θα διηγηθώ εγώ πρέπει να έγινε την περίοδο που τοποθετεί και ο Καζαντζάκης τη δική του ιστορία, τέλη του 19ου αιώνα. Μου την αφηγήθηκε ο ανιψιός μου ο Γιώργης. Πρωταγωνιστής σ' αυτήν ήταν ο παπούς του άντρα μιας θείας του. Δεν ξέρω το όνομά του, ξέρω το παρατσούκλι του, αλλά προτιμώ να μην το γράψω. Μάλιστα λέω να κρατήσω τα ονόματα των τριών φίλων της ιστορίας που αφηγείται ο Καζαντζάκης, που έχω κάθε λόγο να πιστεύω ότι είναι αληθινή, και να παρουσιάσω τη δική μου σαν συνέχειά της. Όμως πρέπει να ξεκινήσω από λίγο πιο πριν.

Όχι, οι τρεις φίλοι δεν κοιμήθηκαν. Μάλιστα όταν είδαν πως η νταμιτζάνα είχε αδειάσει, ένας από αυτούς πήγε και έφερε μιαν άλλη, γεμάτη. Συνέχισαν να πίνουν, «εβίβα μωρέ παιδιά, που να πεθάνει ο χάρος», «εβίβα των καλών αντρών», και, πιο συχνά, «εβίβα το πρώτο», εννοώντας διαδοχικά το εικοστό πρώτο, το τριακοστό πρώτο, το τριακοσιοστό πρώτο, και πάει λέγοντας.

Στους κρητικούς σπάνια η πολλή ρακή θα προκαλέσει μεθύσι. Όλοι είναι συνηθισμένοι. Πιο σίγουρο είναι ότι θα προκαλέσει κίρρωση του ήπατος, μετά από μακροχρόνιο εθισμό εννοείται. Όμως πολλές φορές προκαλεί περιέργες αλλαγές στη διάθεση.

Ο Πατασμός άρχισε ξαφνικά να κλαίει. Εν τάξει μωρέ, τον κλάψαμε πιο πριν, ας μην κάνουμε σαν τις γυναικούλες.

Όμως ο Πατασμός δεν έκλαιγε τώρα για τον νεκρό. Έκλαιγε γιατί θυμήθηκε την αγαπημένη του, την Ανθούλα, που ο πατέρας της δεν ήθελε με καμιά δύναμη να του τη δώσει. Έλα μωρέ, μην κάνεις έτσι, αγάλια αγάλια γίνεται η αγουρίδα μέλι, θα τον καταφέρετε το γέρο, πού θα πάει.

-Παιδιά, θα σκάσω, θα πιγιώ, δεν αντέχω άλλο, πάμενε.

-Πού θα πάμε μωρέ, και θα αφήσουμε το λείψανο ολομόναχο;

-Ο Μανούσακας θα καταλάβει και θα μας συγχωρέσει. Πάμε σας λέω.

Αφήσανε σύξυλο το νεκρό, που όμως έτσι κι αλλιώς ήταν ξυλιασμένος από τη νεκρική ακαμψία, και έφυγαν κρυφά από την πίσω πόρτα. Πέρασαν από το σπίτι του Πατασμού για να πάρει τη λύρα. Και συνέχισαν.

Πού πήγαν;

Σ' ένα διπλανό χωριό, τις Λίμνες, κοντά στον Άγιο Νικόλαο. Εκεί έμενε η καλή του. Θα πήγαιναν να της κάνουν καντάδα.

Μισοπαρπατώντας από την πολλή ρακή έφτασαν στις Λίμνες και στρώθηκαν κάτω από το παράθυρο της Ανθούλας. Ο Πατασμός κούρδισε το λύρα, και άρχισαν το τραγούδι.

Τώρα βέβαια ο Γιώργης δεν μου είπε όλες τις λεπτομέρειες, τις έχω επινοήσει εγώ για να γίνει η αφήγηση πιο ελκυστική. Ο κεντρικός πυρήνας όμως είναι πραγματικός, παράτησαν το νεκρό για να πάνε στις Λίμνες να κάνουν καντάδα στην κοπέλα που αγαπούσε ο παππούς εκείνος. Τι τραγούδησαν δεν μου είπε. Σε μια προφορική αφήγηση αυτό είναι μια λεπτομέρεια, όχι όμως και σε μια γραπτή. Πρέπει λοιπόν εγώ να επιλέξω ένα τραγούδι που τραγούδησαν, για να έχει η αφήγησή μου περισσότερη αληθοφάνεια και ζωντάνια. Ποιο τραγούδι όμως να επιλέξω;

Τώρα να κάνω λογοπαίγνιο και να τους βάζω να τραγουδάνε το «Λίμνες τα μάτια σου βαθιές, που οι πόθοι μου αρμενίσαν», είναι αναχρονισμός, αφού το τραγούδι είναι σύγχρονο, σε μουσική Μιχάλη Αλεφαντινού και στίχους Νίκου Αλεφαντινού. Να τους βάλω πάλι να τραγουδάνε το «Φιλεντέμ», που λέει «Μια παντρεμένη αγαπώ...», παλιό παραδοσιακό τραγούδι εκείνης της εποχής που κάποιος ανεγκέφαλος δημοσιογράφος το χαρακτήρισε πρόστυχο, δεν μου έρχεται, γιατί ίσως και άλλοι να συμμερίζονται αυτή την ηλίθια άποψη. Εξάλλου η Ανθούλα ήταν ανύπαντρη, και ο Πατασμός δεν θα έριχνε ποτέ μάτι σε παντρεμένη γυναίκα, τουλάχιστον για όσο θα ήταν ακόμη νιόπαντρος, όταν με το καλό θα έσπαζε τις αντιστάσεις του κυρού της-ακούς εκεί να πάρει η κόρη του λυράρη! Τα ύστερα του κόσμου- και παντρευόταν την αγαπημένη του.

Εύρηκα!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!

Να κάνω όμως πρώτα μια μικρή παρέκβαση. Εμείς οι κρητικοί όταν αγαπάμε, αγαπάμε με πάθος, μέχρι την υπερβολή. Όχι όπως οι άλλοι έλληνες, για τους οποίους τραγούδησε ο Καζαντζίδης: «Όσο αγαπώ τη μάνα μου αγάπησα κι εσένα» (που οι επόμενοι στίχοι «όσα είχα και δεν είχα μου τα μάσησες, και μπατίρη στο φινάλε μ' απαράτησες» δείχνουν ότι αγαπάνε και αφελώς). Όχι, εμείς αυτή που αγαπάμε δεν την αγαπάμε όσο τη μάνα μας, την αγαπάμε περισσότερο από τη μάνα μας. «Τη μάνα μου την αγαπώ, γιατί πονεί για μένα, μα όχι αγάπη μου γλυκιά, όσο αγαπώ εσένα». Αυτό ισχύει και για τις γυναίκες φυσικά. Η Χρυσούλα Σηφογιωργάκη τραγουδάει «Τη μάνα μου την αγαπώ γιατί πονεί για μένα, μα όχι αγαπημέ μου όσο αγαπώ εσένα». Ε, λοιπόν αυτό το τραγούδι θα τους βάλω να τραγουδήσουνε.

Και το τραγουδήσανε. Μαζί με κάποιες μαντινιάδες στη συνέχεια,

όπως «Εμάθαν το πως σ' αγαπώ του μπαλκονιού σου οι βιόλες, κι όταν περνώ απ' το στενό, μοσχομυρίζουν όλες», «Όταν περνάς στη γειτονιά μην πας με τόση φόρα, σιγά σιγά να πορπατείς να σε θωρώ πολυύρα», και αρκετές άλλες.

Τι έγινε όμως κατόπιν δεν ξέρω. Βγήκε κάποια στιγμή ο πατέρας της Ανθούλας και τους κατάβρεξε με κανένα κουβά νερό, ή δεν είχε γυρίσει ακόμη από το καφενείο; Βγήκε η Ανθούλα στο παραθύρι και καμάρωσε τον αγαπημένο της, ή ήταν στη γειτονιά σε καμιά φιλη της κι έχασε το τραγούδι και τις μαντινιάδες; Άγνωστο. Μπορώ όμως να διαβεβαιώσω ότι μετά από αυτή την καντάδα ο Πατασμός ένοιωθε αρκετά ανακουφισμένος, και ότι μέχρι να ξαναγυρίσουν στο χωριό τους και να πάνε να συντροφέψουν πάλι το νεκρό είχαν ολότελα ξεμεθύσει.

43η Ιστορία: Πάλι ξενυχτώντας τον νεκρό

ΠΡΙΝ ΓΡΑΨΩ την καινούρια ιστορία θα παραθέσω ένα αυτοβιογραφικό απόσπασμα από το βιβλίο μου «Το χωριό μου: από την αυτοκατανάλωση στην αγορά» (εκδόσεις Θυμάρη, 1995, σελ. 139).

«Σε εκείνες τις γυμναστικές επιδείξεις (έκτη δημοτικού, 1963) ήταν που συνέβη και το παρακάτω περιστατικό.

Φοράγαμε τα φανελάκια μας και τα μπλε σωβρακάκια μας (σορτσάκια τα λέμε σήμερα). Ήταν πραγματικά σωβρακάκια, γιατί δεν φοράγαμε τίποτα από κάτω. Τα σλιπάκια ήταν άγνωστα, και τα σωβρακάκια ήταν κάτι σαν σκελές, όχι βέβαια αυτές τις τεράστιες, τις στρατιωτικές, χωρίς άνοιγμα μπροστά και σε κάθε πλευρό είχαν μια άσπρη λουρίδα. Εκείνη την εποχή της αυτάρκειας, όπως ήταν φυσικό, αγόραζαν ύφασμα και μας τα έφτιαχναν οι μανάδες μας. Για ζώνη, όπως και τα κανονικά σωβρακάκια, είχαν ένα στρογγυλό λάστιχο, περασμένο σε μια σούρα, και κάθε φορά που μας έσπαγε, περνάγαμε μόνοι μας με επιμέλεια καινούργιο λάστιχο.

Αφού κάναμε κάποιες άλλες ασκήσεις, αρχίσαμε να χοροπηδάμε στο ρυθμό της άσκησης «έκταση, ανάταση, πρόταση, κάτω». Βλέπουμε ξαφνικά τους θεατές των πρώτων θέσεων να χασκογελάνε, γεμάτοι ιλαρότητα, και να τους ακολουθούν σιγά σιγά και οι άλλοι. Εμείς

χοροπηδάγαμε και αναρωτιόμασταν τι διάβολο συνέβαινε. Μήπως κάποιος έχανε το ρυθμό;

Αφού χοροπηδήσαμε κάμποσες φορές κάτω από τα χάχανα των θεατών, χωρίς ο δάσκαλος μας να κάνει πως κατάλαβε τίποτα, περάσαμε σε άλλες ασκήσεις. Τα χάχανα σταμάτησαν, όμως η ιλαρότητα καθρεφτιζόταν ακόμη στα πρόσωπα τους, και χανόταν σιγά σιγά, σαν τις τελευταίες ακτίνες του ηλιοβασιλέματος.

Κάναμε τις υπόλοιπες ασκήσεις μηχανικά, και αναρωτιόμασταν τι να είχε συμβεί. Όταν τελειώσαμε, πήγαμε και ρωτήσαμε με περιέργεια τους φίλους μας ανάμεσα στους θεατές, τι ήταν εκείνο που τους είχε κάνει να ξεκαρδιστούν μαζί μας στα γέλια. Και μάθαμε.

Εκείνα τα χρόνια δεν πέρναγαν υποχρεωτικά όλοι οι μαθητές στην επόμενη τάξη, όπως συμβαίνει σήμερα. Οι κακοί μαθητές έμεναν στην ίδια τάξη. Ένας συνάδελφος μου σήμερα, έμεινε στην τετάρτη δημοτικού.

Ένας συμμαθητής μου όμως, όνομα και μη χωριό, είχε μείνει τρεις ολόκληρες χρονιές στο δημοτικό, και έτσι σ' αυτές τις τελευταίες μας γυμναστικές επιδείξεις, ήταν ήδη 15 χρονών. Το πουλί του ήταν πολύ πιο μεγάλο από τα δικά μας, μια και το είχε προπονήσει δεόντως, ενώ εμείς μόλις τότε αρχίζαμε. Έτσι σε κάθε πήδημα πεταγόταν προς τα πάνω, και καθώς το σωβρακάκι του ήταν λίγο φαρδύ, γινόταν αντιληπτό από τους θεατές. Αυτό όμως ανένδοτο, αντρόπιαστο, προκλητικό, συνέχιζε να χοροπηδάει.

Έτσι μας λύθηκε η απορία» (σελ. 124-125).

Και προχωρώ στην ιστορία μου.

Δεν θα πω το όνομά του για ευνόητους λόγους.

Όταν ήλθε το πλήρωμα του χρόνου έφυγε και αυτός από τον μάταιο τούτο κόσμο. Αυτόν τον ξενυχτούσαν γυναίκες, αντίθετα από ό, τι στην προηγούμενη ιστορία, που αυτοί που ξενυχτούσαν τον νεκρό ήταν άντρες. Πάλι καταφέραμε να κρατήσουμε τις ισορροπίες, όπως στο «Καλημέρα» και στο «Αγκομαχητό».

«Ήσουν καλός κι ήσουν γλυκός

κι είχες τις χάρες όλες

όλα τα χάδια του αγεριού

του κήπου όλες τις βιόλες», θρηνολογεί ο Ρίτσος τον νεκρό διαδηλωτή εκείνη την αποφράδα ημέρα του 1936. Το τετράστιχο αυτό είναι η επιτομή των όσων έλεγαν για τον δικό μας νεκρό οι γυναίκες εκείνο το βράδυ. –Τι καλός που ήταν, λέει η μια. –Τι τρυφερός, λέει η άλλη. –Τι χου-

βαρντάς, λέει η τρίτη. -Πόσο φρόντιζε τη γυναίκα του και τα παιδιά του, λέει η τέταρτη, λέει η πέμπτη, λέει η έκτη, λένε όλες για τα προτερήματα του νεκρού εκτός από μια που έμεινε τελευταία. Δίστασε λιγάκι, αλλά τελικά το είπε.

-Και πόσο μεγάλη την είχε!

-Τι είπες μωρή, αλήθεια το λες; πετάχτηκαν οι υπόλοιπες με μια φωνή.

-Και πού το ξέρεις εσύ; τη ρωτάει στη συνέχεια προκλητικά κάποια (δεν βάζω ονόματα μην το κάνει ο διάβολος και πέσω διάνια).

Αυτή χαμογέλασε αινιγματικά. Αλήθεια, πού το ήξερε; Ε, δεν θα καθόταν να τους εξηγήσει κιόλας.

-Ψέματα μας λες. Δεν σε πιστεύουμε.

-Και τι με γνοιάζει εμένα; Αν θέλετε με πιστεύετε, αν δε θέλετε μη με πιστεύετε, σκασίλα μου.

Ε, όχι, δεν ήταν δυνατόν να μείνουν με την απορία, έπρεπε να σιγουρευτούν. Να την βάλουν να ορκιστεί; Πόσοι δεν είναι εκείνοι που παίρνουν ψεύτικους όρκους.

-Μόνο ένας τρόπος υπάρχει για να είμαστε σίγουρες ότι μας είπε την αλήθεια, λέει μια και χαμογελάει με νόημα.

-Λες μωρή;

-Πώς αλλιώς;

-Μωρή, αν μπουκάρει κανείς άντρας ξαφνικά και μας δει θα γίνουμε βούκινο στο χωριό.

-Έλα μωρέ, θα κλειδώσουμε την πόρτα και θα τον αφήσουμε να περιμένει. Θα πούμε πως κατά λάθος κλειδώσαμε, και μέχρι να του ανοίξουμε θα έχουμε τακτοποιήσει το νεκρό.

Κλειδωσαν την πόρτα, έβγαλαν το καπάκι από το φέρετρο, και μια από αυτές, η πιο τολμηρή, κατέβασε το παντελόνι του νεκρού. Οι άλλες έσκυφαν από πάνω να δουν.

-Ίιιιιιιιι!!!! Έμειναν όλες με ανοιχτό το στόμα από το θαυμασμό.

Τελικά ήταν αλήθεια.

Μα πώς τα κατάφερε και την είχε τόσο μεγάλη; Την είχε προπονήσει αρκετά στα νιάτα του με το χέρι, όπως ο συμμαθητής μας; Μήπως χρησιμοποίησε αλοιφές; Ή είχε γεννηθεί με το χάρισμα; Αυτό οι γυναίκες δεν υπήρχε τρόπος να το μάθουν. Αλλά και δεν έδειξαν να αναρωτιούνται. Το ίδιο το γεγονός τους αρκούσε.

Τράβηξαν το παντελόνι του νεκρού, έβαλαν πάλι το καπάκι στο φέρετρο.

-Μωρή, ξεκλειδώσε γρήγορα την πόρτα μην έλθει κανείς άντρας και τη βρει κλειδωμένη, και ένας θεός ξέρει τι μπορεί να βάλει με το νου του.

Τώρα, πώς έφτασε στα αυτιά μου αυτή η ιστορία;

Μα είναι δυνατόν γυναίκα να κρατήσει μυστικό; Ένα σενάριο που μπορώ να φανταστώ για το πώς διαδόθηκε, είναι αυτό εδώ: μια από τις γυναίκες το είπε στον άντρα της, για να τον πικάρει που δεν την είχε τόσο μεγάλη όσο ο συγχωρεμένος, και αυτός φυσικά να το έκανε μετά βούκινο, για να τις εξευτελίσει. Σίγουρα θα είπε και ονόματα, που όμως ξεχάστηκαν από κάποιους «πολλαπλασιαστές», γιατί η ιστορία είναι πολύ παλιά. Μου την είπε ένας φίλος μου πρόσφατα, όταν του μίλησα για την πρόθεσή μου να γράψω τις ιστορίες. Δεν ήξερε τα ονόματα των γυναικών, έστω κάποια απ' αυτά, παρά μόνο το όνομα του πεθαμένου. Για λόγους ευνόητους όμως δεν σκοπεύω να το αποκαλύψω.

Τελικά, 20 μέρες μετά, είχα στο καφενείο μια καινούρια πληροφορία. Ο συγχωρεμένος έψαλλε. Και τι εξομολογήθηκε κάποια μέρα η γυναίκα του στον παπά;

-Πριν έλθει στην εκκλησία να ψάλλει πρέπει απαραίτητα να με ...

Λέτε να κάνει καλό στη φωνή; Πάντως σίγουρα δίνει μια εξήγηση για το μέγεθος.

44η Ιστορία: Η ομπρέλα

ΛΕΝΕ ΠΩΣ δεν υπάρχει μεγαλύτερος πόνος από τον πόνο της μάνας που θάβει το παιδί της. Τελικά υπάρχει: ο πόνος της μάνας που μαθαίνει εκ των υστέρων ότι έχει θάψει το παιδί της ζωντανό. Αντιγράφω μια ιστορία, πολύ θλιβερή αν είναι αληθινή και όχι θρύλος, από το βιβλίο της Βιργινίας Βέργη-Νέρη «Φόδελε, τοπία, θρύλοι και αληθινές ιστορίες» (Δωρικός 2010, σελ. 255), το οποίο παρουσιάσαμε στις 22 Ιουλίου 2011, από το Λέξιμα και από το blog μας. Συνέβη την εποχή των κρητικών επαναστάσεων, το δεύτερο μισό του 19ου αιώνα.

Η Ευγενούλα ήταν άρρωστη, και φάνηκε ότι είχε ξεψυχήσει πάνω στο μουλάρι καθώς πήγαιναν στον «Έλληνα», ένα πλοίο που θα τους μετέφερε μακριά από την επαναστατημένη Κρήτη. Ο παπάς παρηγόρησε τη μητέρα λέγοντας ότι καλύτερα που πέθανε εδώ και όχι στο καράβι, και να ριχτεί στη θάλασσα. Την έθαψαν σε μια μεγάλη άρκλα που υπήρχε

στην Παναγία τη Λουμπιανή, που ήταν λίγο πιο πέρα. Το τέλος της θλιβερής αυτής ιστορίας το παραθέτω αυτούσιο, όπως το γράφει η Βιργινία Βέργη-Νέρη.

«Την ημέρα που οι γυναίκες στο καβούσι του θυμιά άκουσαν το θρήνο της Λευτερίας, εκείνη ακριβώς την ημέρα είχαν ανοίξει τον τάφο για την ανακομιδή των λειψάνων. Κι έμειναν με το στόμα ανοιχτό οι νεκροθάφτες, γιατί ο σκελετός δεν ήταν ξαπλωμένος, όπως συμβαίνει πάντα.

Αντίθετα εδώ, στη μέση του τάφου, είδαν με φρίκη ένα σωρό κόκκαλα της Ευγενούλας... Άρα το παιδί ξύπνησε, σηκώθηκε, περπάτησε μέσα στον ευρύχωρο τάφο του, ποιος ξέρει πόση ώρα, και τέλος εκεί, στη μέση ξεψύχησε. Εκεί, και όχι στον Παλιόμυλο, όπως είχε πει η μαμή.

Τότε ήρθε στο νου όλων η ιστορία του αλαφροϊσκιωτου του Σπυριδιού, που εκείνη τη σημαδιακή νύχτα είχε ακούσει στην αυλή της εκκλησίας ένα παιδί να κλαίει και να φωνάζει: Μάνα, πού είσαι μάναααα.

-Η φαντασία σου, είπαν γελώντας οι χωριανοί, η φαντασία σου, τέτοια φωνή δεν ακούστηκε ποτέ στη Σκοτεινή.

-Αλήθεια σας λέω, ορκίζομαι στην Παναγία, το άκουσα το θρηνητικό κλάμα του παιδιού που φώναζε τη μάνα του, επέμενε ο Σπυριδιός.

-Σταμάτα τις ονειροφαντασιές, τέτοια φωνή δεν ακούστηκε ποτέ στη Σκοτεινή, επέμεναν οι χωρικοί.

Και βέβαια δεν είχε ακουστεί, αφού ποτέ ως τότε δεν είχαν θάψει τόσο βιαστικά ένα παιδί, που το νόμιζαν πεθαμένο.

«Εγώ η κακούργα, εγώ η φόνισσα, εγώ η καταραμένη, εγώ, εγώ, εγώ το 'θαψα ζωντανό. Εγώ, που δεν άκουσα ύστερα τη φωνή του Σπυριδιού, του αλαφροϊσκιωτου. Φέρτε μαχαίρι να σφαγώ, να κακοθανατίσω».

Ποτέ άλλοτε δεν είχε αντηχήσει στο Φόδελε τέτοιο σπαραχτικό μοιρολόι, όπως το μοιρολόι της Λευτερίας τους Ζερβού».

Τα χρόνια των κρητικών επαναστάσεων συνέβη και το παρακάτω περιστατικό. Στην Επισκοπή, την ίδια Επισκοπή την οποία έχουμε αναφέρει και σε προηγούμενες ιστορίες μας. Και αυτός που άκουσε το αγκομαχητό δεν ήταν αλαφροϊσκιωτος όπως ο Σπυριδιός στην ιστορία της Βιργινίας, αλλά τα είχε τετρακόσια. Το αγκομαχητό το άκουσε την ίδια μέρα που είχαν θάψει έναν πισκοπιανό. Όμως, αντίθετα με τον Σπυριδιό, αυτός δεν είπε κουβέντα.

Το αγκομαχητό το άκουσε και άλλος πισκοπιανός, ίσως και άλλος. Κανείς τους δεν ανέφερε τίποτα. Συνειδητά. Για να τον τιμωρήσουν. Ίσως πάλι να τους απέτρεψε ο Θεός, για να τον τιμωρήσει για την αποτρόπαια

πράξη του και εδώ στη γη, πριν τον τιμωρήσει με την αιώνια τιμωρία στην κόλαση. Αργότερα, με την κουβέντα πάνω στην κουβέντα, ξεφανερώθηκαν.

Στα βιβλία διαβάζουμε για τις φρικαλεότητες που διέπρατταν οι τούρκοι εναντίον των χριστιανών κατά τη διάρκεια της τουρκοκρατίας στην Κρήτη. Τις φρικαλεότητες που διέπρατταν οι δικοί μας εναντίον άμαχων τούρκων έχουμε την τάση να τις παρασιωπούμε. Και όμως έχουμε και εμείς το μερτικό μας στις φρικαλεότητες που διαπράχθηκαν στο νησί μας. Ο Κωστής Χατζηφωτεινός στο βιβλίο του «Νισάφι πια», το οποίο επίσης παρουσιάσαμε στο blog μας, αναφέρεται σχετικά.

Ποια ήταν η φρικαλεότητα που διέπραξε ο πισκοπιανός;

Ήταν μια φρικαλεότητα που ξέρουμε ότι διέπρατταν και τούρκοι. Μια τουρκάλα πισκοπιανή ήταν έγκυος. Αυτός λοιπόν ο φοβερός επαναστάτης, αντί να τα βάλει με άντρες τούρκους, σαν θρασύδειλος που ήταν, έσπασε με το σπαθί του την κοιλιά της άτυχης γυναίκας.

Όλοι οι πισκοπιανοί έφριξαν με την αποτρόπαιη αυτή πράξη. Έκοψαν τα πολλά αλισβερίσια μαζί του. Και κανείς αργότερα δεν κατηγορήσε αυτούς που, ενώ άκουσαν το αγκομαχητό του μέσα στον τάφο, δεν το ανέφεραν για να πάνε να τον βγάλουν.

Όμως καιρός να πούμε και κάτι εύθυμο.

Μια μαντινάδα. Την άκουσα σε ένα γάμο. Στη δεξίωση καθόμασταν στο ίδιο τραπέζι με τον Μανώλη τον Μπαχλιτζανάκη. Ο Μανώλης είναι φοβερός τύπος, όξω καρδιά. Τις μαντινάδες τις έχει στο τσεπάκι, όπως ο Τέλης ο Ράπτης τα ανέκδοτα. Πάντα θα ευχηθεί με μαντινάδες. Η μαντινάδα είναι η εξής:

«Ψ@λ# μου που το έκανες ομπρέλα το σεντόνι/ εδά που σε χρειάζομαι σε πήραν οι δαιμόνοι».

Καλά, θα μου πείτε, τι σχέση έχει με τις προηγούμενες ιστορίες νεκροφάνειας αυτή η μαντινάδα;

Δεν έχει μ' αυτές σχέση, έχει όμως με την παρακάτω. Που, όπως και την μαντινάδα, την άκουσα σε ένα γαμήλιο τραπέζι. Μας την είπε ένας φορτηγατζής που καθόταν δίπλα μου, και είχε να κάνει με ένα συνάδελφό του.

Ήταν πεθαμένος, ξαπλωμένος σε ένα κρεβάτι στο νεκροτομείο. Γυμνός, σκεπασμένος με ένα σεντόνι.

Όμως στην πραγματικότητα δεν είχε πεθάνει, ήταν ζωντανός. Μάλιστα έβλεπε και όνειρο. Όνειρο ερωτικό. Και όπως είναι φυσικό με τέτοια

όνειρα, του σηκώθηκε.

Το όνειρο αυτό τον έσωσε. Μια νοσοκόμα που περνούσε δίπλα είδε με έκπληξη το σεντόνι που σκέπαζε τον νεκρό να γίνεται ομπρέλα.

Και κατάλαβε.

Έτσι τη γλίτωσε.

45η Ιστορία: Ο λάκκος

ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ αυτή μου την είπε η Ελένη.

Ποια Ελένη;

Η κόρη του Κωστή.

Ποιανού Κωστή;

Του ξαδέλφου μου, που μου είπε την ιστορία του «Καλημέρα» και του «Αδιάβαστου παπά».

Και η σύμπτωση.

Η Ελένη μου αφηγήθηκε την ιστορία πέρυσι το καλοκαίρι, στη βεράντα του πατρικού της όπου άκουσα και τις παραπάνω ιστορίες. Όμως στο αρχείο με τις σημειώσεις μου για τις Cuentos de la tumba, τις «Ιστορίες του τάφου», είχα σημειώσει μόνο το πρόσωπο και τη λέξη «λάκκος», πιστεύοντας ότι όταν ερχόταν η στιγμή να γράψω την ιστορία θα θυμόμουν και τις λεπτομέρειες. Όμως όχι. Μετά από ένα χρόνο τις είχα ξεχάσει. Η λέξη βέβαια έφτανε για να φτιάξω τη δική μου ιστορία, όμως εγώ προτιμώ να έχω όσο πιο πολλές πραγματικές λεπτομέρειες γίνεται. Μου τελειώνουν όμως οι ιστορίες, έπρεπε να ασχοληθώ και μ' αυτήν. Χθες λοιπόν που πήγα στη θάλασσα, μετά από δεκατέσσερις μέρες εξαιτίας μιας ωτίτιδας, συνάντησα στο κολπάκι του αγίου Αντρέα όπου πηγαίνω για μπάνιο εδώ και τρία χρόνια, την Ελένη με τα τρία παιδιά της. Την ρώτησα, και μου είπε ξανά την ιστορία. Με όσες λεπτομέρειες ήξερε.

Το έδαφος που ήταν κτισμένο το νεκροταφείο ήταν σαθρό, και άρχισε να παθαίνει καθιζήσεις. Τα σπίτια των νεκρών κινδύνευαν σοβαρά, και για να μη θυμώσουν οι νεκροί σκέφτηκαν να φτιάξουν ένα καινούριο νεκροταφείο λίγο πιο μακριά και να τους μεταστεγάσουν, τουλάχιστον εκείνους που τα κόκαλά τους φυλάσσονταν σε κασελάκια στο οστεοφυλάκιο.

Έτσι και έκαναν.

Το παλιό νεκροταφείο, καθώς εγκαταλείφθηκε, το κατέλαβε σιγά σιγά μια άγρια πανίδα και χλωρίδα. Κάθε λογής αγριόχορτα φύτρωναν στο έδαφός του, τσουκνίδες, μολόχες, κάπαρη κ.λπ., καθώς έπαψε πια να ποδοπατείται από τους συγγενείς των προσφιλών νεκρών, δίδοντας τροφή και προστασία σε διάφορα ζώα, σαύρες, αρουραίους, φίδια, σκαντζόχοιρους, σαλιγκάρια...

Τα σαλιγκάρια, που εμείς στην Κρήτη τα λέμε χοχλιούς από το κοχλιωτό καβούκι τους, ευδοκιμούν στα νεκροταφεία, και μέσα και παραδίπλα. Να αγοράσεις χοχλιούς; Να σου κάνουν δώρο χοχλιούς; Και αν τους έχουν μαζέψει από νεκροταφεία; Να μένει το βύσσινο.

Ο ήρωας της ιστορίας μας παρακολουθούσε μια κηδεία στο νεκροταφείο δίπλα. Όμως δεν είχαν προλάβει να θάψουν τον νεκρό και τον έπιασε κόψιμο. Όχι, δεν νομίζω να είχε φάει σαλιγκάρια, κάτι άλλο θα είχε φάει, δεν είχε σημασία.

Ούτε και για τον ίδιο είχε σημασία. Αυτό που είχε σημασία ήταν να πάει επειγόντως να κάνει την ανάγκη του. Πού να πάει όμως, το νεκροταφείο ήταν γεμάτο κόσμο, και καθώς ακόμη δεν είχε μεσημεριάσει για να γυρίσουν οι αγρότες στα σπίτια τους, όλο και κάποιος θα μπορούσε να τον δει. Έπρεπε να βρει ένα μέρος που να είναι σίγουρος ότι δεν θα τον έπαιρνε κανείς χαμπάρι. Και ποιο μπορούσε να είναι πιο σίγουρο μέρος από το παλιό νεκροταφείο, που βρισκόταν λίγο πιο κάτω;

Τρέχει λοιπόν στα γρήγορα προς τα εκεί. Περνάει την είσοδο, που η πόρτα της είχε κάνει φτερά εδώ και χρόνια, και βλέπει έναν μεγάλο θάμνο κάπου στο βάθος, πίσω από τις μολόχες που ξεχώριζαν με το ύψος τους από τα άλλα αγριόχορτα. Το νεκροταφείο ήταν περιφραγμένο με τον μαντρότοιχό του, ήταν δύσκολο να τον πιάσει ανθρώπου μάτι, αλλά καλού κακού ας κρυφτεί και πίσω από το θάμνο.

Τρέχει ακάθεκτος προς τα εκεί.

Λίγο πριν φτάσει όμως άνοιξε η γη και τον κατάπιε.

Ή μάλλον έτσι νόμισε. Ή ότι έπεσε κατά λάθος στην τρύπα του Άδη, και τώρα πια δεν υπήρχε γυρισμός στον επάνω κόσμο.

Όμως να που ο Κάτω Κόσμος δεν τον ρούφηξε. Βούλιαξε μεν, αλλά κάποια στιγμή σταμάτησε. Το κεφάλι του είχε μείνει απέξω. Από πάνω απλωνόταν το γαλάζιο του ουρανού, και στο ύψος των ματιών του το πράσινο των αγριόχορτων του παλιού νεκροταφείου. Αρπάζεται με τα χέρια του από το χείλος της τρύπας, πετιέται έξω, και τρέχει έντρομος να απομακρυνθεί από αυτόν τον καταραμένο τόπο.

Ακόμα τρέχει.

Που λέει ο λόγος.

Γιατί μετά από λίγο, αφού ηρέμησε, κατάλαβε τι είχε γίνει.

Θα έπρεπε προφανώς σε κάποιο λάκκο που τον άνοιξαν για να φτιάξουν έναν οικογενειακό τάφο. Όμως τον παράτησαν, γιατί εν τω μεταξύ είχε γίνει γνωστή η απόφαση του δημοτικού συμβουλίου να εγκαταλείψουν αυτό το νεκροταφείο και να φτιάξουν κάποιο άλλο. Ο λάκκος αυτός, με τον καιρό, σκεπάστηκε με αγριόχορτα, το άνοιγμά του δεν φαινόταν, και ήταν ολότελα φυσικό κάποιος απρόσεκτος ή κάποιος βιαστικός να πέσει μέσα.

Ετοιμαζόμουν να τελειώσω την ιστορία του, αλλά σκέφτηκα ότι αν την αφήσω εδώ θα μείνει μισοτελειωμένη. Μπορεί μερικοί αναγνώστες να αναρωτηθούν: και τι έγινε με τη φυσική του ανάγκη; Λέμε τη φράση «χέστηκε από το φόβο του», οπότε αυτός που χεζόταν ήδη θα πρέπει να χέστηκε διπλά.

Όμως όχι. Αφού κατάλαβε ότι ήταν αδικαιολόγητος ο πανικός του σταμάτησε στο πρώτο λιόδεντρο που βρήκε μπροστά του, κάθισε ανακούρκουδα στη ρίζα του με την πλάτη του και τον κορμό του δέντρου προς τη μεριά του δρόμου μήπως περνάει κανείς, και έκανε την ανάγκη του.

Μπορεί η Ελένη και ο ίδιος να μην έχουν αντίρρηση να πω το όνομά του, όμως εγώ λέω να μη το πω. Έχει σημασία εξάλλου;

46η Ιστορία: Η νεκροκεφαλή

Σ' ΑΥΤΗ την ιστορία συμμετείχα κι εγώ.

Κάπου στο κέντρο του χωριού υπήρχε μια πλατειούλα, όπου παίζαμε συχνά εμείς τα παιδιά. Ξαφνικά εκδιωχθήκαμε βιαιώς. Ήλθαν μηχανήματα, έκαναν εκσκαφές, άνοιγαν θεμέλια για την ανέγερση της εκκλησίας της Παναγίας. Ο συγχωρεμένος ο παπα-Βασίλης είχε κάνει καλή δουλειά. Είχε ευαισθητοποιήσει τους απανταχού ομογενείς, του έστειλαν χρήματα, μάζεψε και από τους ντόπιους, συμπλήρωσε και από το ταμείο της εκκλησίας, από αυτά που έδιναν οι χωριανοί στο δίσκο και για τα κεριά, και κάποια στιγμή ξεκίνησαν οι εργασίες. Ήταν έργο ζωής του παπα-Βασίλη,

του καλοκάγαθου ιερέα του χωριού μου που έψελνε γρήγορα σαν Παπα-
τρέχας, η ανέγερση της εκκλησίας, και έπρεπε να το φέρει σε πέρας πριν
τον καλέσει κοντά του ο Κύριος που τόσο πιστά υπηρετούσε τόσα χρόνια.

Στη θέση αυτή υπήρχε παλιά, πολύ παλιά, μια εκκλησία. Ήταν διμάρ-
τυρη, Παναγία και άγιος Γεώργιος. Όπως μου είπε φίλος αγαπητός, κα-
τεδαφίστηκε μετά από ενέργειες μιας οικογένειας, επειδή της έκοβε λέει
τη θέα. Πίεσαν τον δεσπότη, ήταν ισχυρή οικογένεια, και αυτός έδωσε
εντολή να κατεδαφιστεί. Οι χωριανοί βέβαια ήσαν εντελώς απρόθυμοι. Ο
δεσπότης τότε είπε, καταραμένος να είναι όποιος δεν συμμετάσχει στην
κατεδάφιση. Όσοι φοβήθηκαν και συμμετείχαν πέθαναν πολύ γρήγορα.
Όλα αυτά συνέβησαν πριν τη γέννησή του, πριν το 1929, αλλά ακριβώς
πότε δεν ξέρει. Θα ήταν πάντως μικρούλα εκκλησία, όπως η εκκλησία του
αγίου Ιωάννη στο σταυροδρόμι που ενώνει τα χωριά της πάλαι ποτέ κοι-
νότητος Κάτω Χωριού, ο περίβολος της οποίας υπήρξε και νεκροταφείο.
Αργότερα, αρχές της δεκαετίας του '50, το νεκροταφείο μεταφέρθηκε
κοντά στην Επισκοπή, σε μια περιοχή που λέγεται Μυζηθράς. Τώρα δεν
ακούω πια το τοπωνύμιο, όμως όταν ήμουν μικρός το χρησιμοποιούσαμε
μετωνυμικά. Λέγαμε, «Πήγε στο Μυζηθρά», που σημαίνει ότι πέθανε,
όπως λέγαμε επίσης «Αυτός είναι για τη Σούδα», εννοώντας ότι αυτός
είναι τρελός, καθώς εκεί υπήρχε τρελοκομείο. Σήμερα η Σούδα είναι γνω-
στή όχι για το τρελοκομείο της αλλά για την αμερικάνικη βάση.

Όταν άρχισαν οι εργασίες για την ανέγερση της καινούριας εκκλησίας
ανακαλύφθηκαν οι τάφοι. Όπως μου είπε η γυναίκα του φίλου μου, παλιά
οι αυλές των εκκλησιών συχνά ήσαν και νεκροταφεία. Μου διηγήθηκε επί-
σης και το θαύμα που έκανε ο άη Γιώργης, και το οποίο οδήγησε στο κτί-
σιμο της πρώτης εκείνης εκκλησίας. Φαίνεται όμως ότι οι δυνατότητες
του αγίου ήσαν περιορισμένες, αφού δεν μπόρεσε να αποτρέψει την κα-
τεδάφισή της, και το μόνο που κατάφερε ήταν να πεθάνουν όσοι συμμε-
τείχαν σ' αυτήν.

Εκτός από αυτή την οικογένεια κερδισμένοι ήμασταν και εμείς τα παι-
διά, αφού η πλατειούλα που φτιάχτηκε στη θέση της έγινε παιδότοπος.
Ευτυχώς δεν ξέραμε ότι από κάτω ακριβώς αναπαύονταν οι νεκροί. Οι
νεκροί, που μετά από χρόνια ειρηνικού ύπνου έπρεπε να ξεσπιτωθούν
βίαια.

Εμείς τα παιδιά, φιλοπερίεργα από τη φύση μας, παρακολουθούσαμε
με ενδιαφέρον αυτό τον ξεσπιτωμό. Δεν ήταν θέαμα που μπορεί να το δει
κανείς κάθε μέρα. Βλέπαμε λοιπόν εργάτες να σκάβουν, μηχανήματα να

δουλεύουν, και κόκκαλα να είναι πεταμένα εδώ κι εκεί.

Ανάμεσα στα κόκκαλα ήταν και μια νεκροκεφαλή. Για τους περισσότερους από μας ήταν η πρώτη φορά που βλέπαμε νεκροκεφαλή. Έτσι την κοιτάζαμε με μεγάλη περιέργεια.

Ξαφνικά την βλέπουμε να κινείται. Γουρλώσαμε τα μάτια. Αυτή ήταν η πρώτη μας αντίδραση. Να ήταν άραγε μέσα η ψυχή του πεθαμένου, αγανακτισμένη που της τάραξαν την αιώνια γαλήνη της; Η αντίδραση αυτή δεν κράτησε παρά δέκατα του δευτερολέπτου. Η επόμενη αντίδρασή μας ήταν να το βάλουμε στα πόδια.

Ποτέ δεν πίστευα σε φαντάσματα και στα λεγόμενα παραψυχικά φαινόμενα. Κάποτε όμως πίστεψα. Το πώς, το αφηγούμαι στο βιβλίο μου «Παραψυχολογία, μύθος ή πραγματικότητα». Όμως τα συμπεράσματά μου ήταν σαφή: δεν υπάρχει τίποτα το υπερφυσικό σ' αυτά. Όλα έχουν φυσικές αιτίες. Όμως πώς να εξηγήσεις το γεγονός πως μια νεκροκεφαλή, ενώ τη βλέπεις ακίνητη μπροστά σου να σε ατενίζει με το σαρδόνιο χαμόγελο των δοντιών που δεν υπάρχουν χείλη να τα σκεπάσουν, ξαφνικά αρχίζει να κινείται;

Δεν ήταν η σκέψη ότι πρέπει να διαλευκάνουμε το μυστήριο που μας έκανε να επιστρέψουμε σιγά σιγά, διστακτικά, αλλά η περιέργεια. Αφού αποκτήσαμε οπτική επαφή με την νεκροκεφαλή, σταματήσαμε. Τώρα ήταν ακίνητη. Προχωρήσαμε σιγά σιγά. Ξαφνικά άρχισε πάλι να κινείται. Αυτή τη φορά δεν το βάλουμε στα πόδια αλλά κοκαλώσαμε στη θέση μας. Όχι, δεν είχαμε καμιά διάθεση να την πλησιάσουμε κι άλλο.

Ξαφνικά λύθηκε το μυστήριο. Από το στόμα της νεκροκεφαλής πρόβαλε μια ουρά. Σε λίγο χάθηκε η ουρά και πρόβαλε ένα κεφάλι, το κεφάλι ενός ποντικιού. Το οποίο, πιο τολμηρό από εμάς που φοβηθήκαμε τη νεκροκεφαλή, πήγε και φώλιασε μέσα της.

Το άθλιο, μας κατατρόμαξε. Αρπάξαμε πέτρες και ορμήσαμε κατά πάνω του. Ήταν η σειρά του να το βάλει στα πόδια. Εξαφανίστηκε πριν το χτυπήσει έστω και μια πέτρα. Και αυτό δεν είχε καμιά περιέργεια να επιστρέψει να δει ποιοι ήταν οι διώκτες του.

Χαζεύαμε ακόμη την νεκροκεφαλή όταν κτύπησε η καμπάνα για να πάμε σχολείο. Η καμπάνα δεν ήταν μακριά, βρισκόταν στο δρομάκι απέναντί μας, πίσω από το χώρο όπου θα χτιζόταν η εκκλησία. Κρεμόταν από ένα οριζόντιο δοκό που στηριζόταν σε δυο κάθετους στύλους, όπως οι καρμανιόλες. Το γλωσσίδι της ήταν δεμένο με ένα σκοινί που έφτανε μέχρι κάτω. Την κτυπούσε ένας μαθητής για να μας ειδοποιήσει ότι πρέ-

πει να σταματήσουμε, οι περισσότεροι τα παιχνίδια μας, κάποιoi λίγοι το διάβασμά τους, και να κινήσουμε για το σχολείο. Ρολόγια στα σπίτια μας δεν είχαμε, ήταν πανάκριβα εκείνη την εποχή, μόνο σε κάποια πλουσιόσπιτα μπορούσες να δεις. Έτσι λοιπόν ο μόνος τρόπος για να ενημερωθούμε ότι ήταν ώρα να πάμε σχολείο ήταν η καμπάνα.

Φτου να πάρει, πάλι; Ξεκινήσαμε απρόθυμα για τα σπίτια μας, να πάσουμε τις τσάντες μας και να πάμε σχολείο.

47η Ιστορία: Το φάντασμα

ΣΤΟΝ ΔΡΟΜΟ προς την Ιεράπετρα, τρία χιλιόμετρα από το χωριό μου, βρίσκεται η «σιδερένια καμάρα». Είναι μια γέφυρα πάνω σε μια πολύ επικίνδυνη στροφή, όπου έχουν γίνει πολλά ατυχήματα. Κάποια από αυτά ήταν θανατηφόρα. Όμως η πυκνότητα των θανατηφόρων ατυχημάτων ήταν εξαιρετικά μεγάλη όταν ήμουν στο γυμνάσιο· μέσα σε τρία χρόνια τρεις νεκροί. Όταν πήγαινα στην πρώτη γυμνασίου σκοτώθηκε ο πρώτος, όταν πήγαινα στην δεύτερα γυμνασίου σκοτώθηκε ο δεύτερος, και ο τρίτος όταν πήγαινα στην τρίτη γυμνασίου. Αν δεν κάνω λάθος, όλοι τους οδηγούσαν μηχανή.

Πολύ σούσουρο είχε γίνει μετά το τρίτο ατύχημα. Όλοι συζητάγαμε το θέμα. Θυμάμαι έναν μηχανόβιο καθηγητή μας, όνομα και μη χωριό, που μας είπε φιλοκαμαρώνοντας: «Πόσες φορές δεν πέρασα αυτή την επικίνδυνη στροφή με 120 χιλιόμετρα την ώρα!». Είχε άγιο που δεν σκοτώθηκε κάποια απ' αυτές τις φορές. Φαντάζομαι λόγω επαγγέλματος.

Τρία θανατηφόρα ατυχήματα λοιπόν σε τρεις διαδοχικές χρονιές, ε, αυτό ήταν πάρα πολύ. Κάποιο κακό πνεύμα παραμόνευε τους άτυχους ανθρώπους για να τους πάρει τη ζωή.

Ήταν το φάντασμα. Είχε μορφή βοδιού, με δυο λαμπάκια στα κέρατά του, ένα σε κάθε μεριά. Υπήρχαν άτομα που ορκιζόντουσαν ότι το είδαν.

Στο απέναντι σπίτι κάθονται τα ξαδέλφια μου. Κάποιο βράδυ ήμασταν στην αυλή τους, όταν σταμάτησε με τη μηχανή του έντρομος ένας χωριανός, όνομα και μη χωριό κι αυτός. Ήταν κατακίτρινος από το φόβο του. Ερχόταν από την Ιεράπετρα, όταν η μηχανή του έσβησε ακριβώς πάνω από τη σιδερένια καμάρα. Την έσυρε πανικόβλητος τρέχοντας. Μετά από δυο στροφές σταμάτησε και δοκίμασε να την βάλει μπροστά. Η μηχανή πήρε μπρος, αλλά αυτός, αναστατωμένος καθώς ήταν, ήθελε

να βρει κόσμο να του εξιστορήσει την περιπέτειά του και σταμάτησε σε μας.

Δεν τον πιστέψαμε. Όχι ως προς το γεγονός ότι του έσβησε η μηχανή, αλλά ως προς την ερμηνεία, ότι το φάντασμα του την έσβησε. Η μόνη λογική εξήγηση που μπορέσαμε να δώσουμε είναι ότι, καθώς φοβόταν ενώ περνούσε πάνω από τη γέφυρα, άνοιξε ασυναίσθητα γκάζι με αποτέλεσμα να μπουκώσει η μηχανή και να σβήσει.

Ανήκα σε μια τυχερή γενιά που πηγαίναμε στο γυμνάσιο με ποδήλατα. Οι προηγούμενοι πήγαιναν με τα πόδια, μια διαδρομή επτά ολόκληρων χιλιομέτρων. Γυρνάγαμε παρέες παρέες από το σχολείο.

Ένα βράδυ, η παρέα η δικιά μου που δεν πίστευε στο φάντασμα, αποφασίσαμε να κάνουμε μια φάρσα στην επόμενη παρέα που ερχόταν. Σταματήσαμε στη σιδερένια καμάρα, και σε ένα λιόδεντρο που ήταν εκεί δίπλα κρεμάσαμε ένα άσπρο σεντόνι. Κρυφτήκαμε, με τα μάτια καρφωμένα στη στροφή, τότε να προβάλλει η άλλη παρέα.

Σε λίγο φάνηκε. Είδαν ένα άσπρο πράγμα να ανεμίζει μέσα στη σκοτεινιά στο βάθος, και μάλιστα στη σιδερένια καμάρα, και φυσικά δεν μπορούσε να είναι τίποτα άλλο από το φάντασμα. Σταμάτησαν. Κατέβηκαν από τα ποδήλατα, χωρίς να τολμάνε να κάνουν βήμα μπροστά. Αλλά δεν μπορούσαν να κάνουν και πίσω, άλλος δρόμος για τα χωριά μας δεν υπήρχε.

Φαίνεται πως υπήρχε κάποιος ανάμεσά τους που, όπως κι εμείς, δεν πίστευε στα φαντάσματα. Καβαλάει το ποδήλατό του και πλησιάζει σιγά σιγά την καμάρα. Όταν έφτασε αρκετά κοντά διέκρινε όχι μόνο το σεντόνι, αλλά και κάποιους από μας που ήμασταν κρυμμένοι πίσω από τα λιόδεντρα.

–Τρεχάτε να τους πιάσουμε, φωνάζει στους άλλους.–Τρέξτε να τους ξεφύγουμε, φωνάζει κάποιος από μας.

Παρατήσαμε το σεντόνι, καβαλήσαμε γρήγορα τα ποδήλατά μας και δρόμο. Οι άλλοι πίσω ορθοπεταλιά να μας προφτάσουν, αλλά το ίδιο και εμείς.

Δεν μας πρόφτασαν. Την άλλη μέρα στο σχολείο τους κοιτάζαμε κοροϊδευτικά.

Η αμέσως επόμενη γενιά από εμάς ήταν πιο τυχερή. Μπήκε σχολικό λεωφορείο. Εμείς πηγαίναμε τότε στην έκτη τάξη του εξαταξίου γυμνασίου.

Οι συμμαθητές μου επωφελήθηκαν, εγώ όμως μόνο κατά το ήμισυ.

Μαθητής ήμουν μέτριος. Δεν μου άρεσε το σχολείο, δεν μου άρεσαν τα μαθήματα. Στην πρώτη και τη δεύτερα τάξη ήμουν πολύ καλός στα μαθηματικά, μια επανάληψη της πρακτικής αριθμητικής και της πρακτικής γεωμετρίας που κάναμε στο δημοτικό. Θυμάμαι που το τετράδιο των μαθηματικών το είχα κάνει λυσάρι, λύνοντας όλες τις ασκήσεις. Όμως στην τρίτη τάξη μπήκαμε σε καινούρια πράγματα, άλγεβρες, τριγωνομετρικές, δεν μπορούσες να τα βγάλεις πέρα χωρίς διάβασμα. Έτσι σημείωσα μια πτώση στα μαθηματικά. Όμως τότε αποκαλύφθηκε το λογοτεχνικό μου ταλέντο με κάτι διηγήματα που έγραψα, και έκανα στροφή στον επαγγελματικό μου προσανατολισμό: δεν θα γινόμουν μαθηματικός, θα γινόμουν φιλόλογος.

Όμως και εδώ υπήρχε πρόβλημα. Ενώ έγραφα καλές εκθέσεις ήμουν ανορθόγραφος. Επίσης τα αρχαία ήθελαν διάβασμα, αλλά εγώ προτιμούσα να διαβάζω εξωσχολικά βιβλία. Ο Νίτσε και ο Ντοστογιέφσκι ήταν οι αγαπημένοι μου. Διάβαζα και ξένες γλώσσες, αγγλικά, γαλλικά και γερμανικά. Αλλά η ιστορία με τη γλωσσομάθειά μου είναι πολύ μεγάλη, μπορεί να την γράψω κάποια στιγμή. Το σίγουρο είναι ότι φτάνοντας στην πέμπτη τάξη ήξερα πως ούτε στη φιλολογία θα μπορούσα να περάσω, και έμενε ανοικτός μόνο ο δρόμος της αγγλικής φιλολογίας. Έτσι άλλαξα και πάλι επαγγελματικό προσανατολισμό.

Στην έκτη γυμνασίου, αποφασισμένος ότι η πρώτη μου επιλογή θα ήταν η αγγλική φιλολογία, πήγα και βρήκα τον κύριο Σταυρακάκη. Με είχε κάνει αποβολή από το φροντιστήριο αγγλικών που είχε όταν πήγαινα τρίτη γυμνασίου και τρίτη τάξη στα αγγλικά, γιατί ήμουν λέει άτακτος. Τον παρακάλεσα να με δεχθεί, τώρα δεν ήμουν πια παιδί για να κάνω αταξίες, είχα μπει στα δεκαοκτώ. Με δέχτηκε, υποκρινόμενος κάποιους ενδοιασμούς. Μετά από τέσσερα χρόνια, φοιτητής πια, δίδαξα στο φροντιστήριό του.

Τα μαθήματα γινόντουσαν μετά τη λήξη των μαθημάτων του σχολείου, κάπου στις οκτώ το βράδυ, οπότε έφευγε και το σχολικό. Εγώ αναγκαστικά θα έπρεπε να επιστρέψω με το ποδήλατο.

Τότε ήμασταν στο σχολείο πρωινόι και απογευματινοί, εναλλάξ. Όταν ήμασταν πρωινόι πήγαινα με το σχολικό, αλλά όταν ήμασταν απογευματινοί πήγαινα με το ποδήλατο. Άλλες φορές πήγαινα το πρωί με το ποδήλατο, γύριζα με το λεωφορείο, κατέβαινα το βράδυ πάλι με το λεωφορείο και γύριζα με το ποδήλατο.

Πολλές φορές γύριζα σπίτι με κρύο, με καταιγίδες και αστραπό-

βροντα, με τη μητέρα μου να με περιμένει ανήσυχη. Σταύρωσε κυριολεκτικά τη μητέρα ενός φίλου και συμμαθητή μου να πείσει το γιο της να έλθει και αυτός στα αγγλικά για να έχω παρέα, όμως εκείνος τίποτα.

Το φάντασμα εξακολουθούσε να κάνει κατά καιρούς την εμφάνισή του, όμως εγώ, αν και πέρασα τόσα βράδια μόνος μου πάνω από τη σιδερένια καμάρα, συχνά με έναν ουρανό πίσσα σκοτάδι, δεν το είδα ποτέ μου. «Τους Λαιστρυγόνας και τους Κύκλωπας, τον άγριο Ποσειδώνα δεν θα συναντήσεις, αν δεν τους κουβανείς μες στην ψυχή σου, αν η ψυχή σου δεν τους στήνει ομπρός σου».

Δεν θεωρώ τον εαυτό μου θαρραλέο. Και το όποιο θάρρος έχω δεν είναι θυμικό, είναι διανοητικό. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, μη πιστεύοντας σε μεταφυσικές δυνάμεις, δεν μπορούσα βέβαια να πιστέψω ούτε στα φαντάσματα. Έτσι δεν υπήρχε περίπτωση να φοβηθώ, έστω και αν το συγκεκριμένο φάντασμα είχε την απειλητική μορφή ενός βοδιού με φωτισμένα κέρατα.

48η Ιστορία: Η μάξι φούστα

ΜΟΛΙΣ ΕΧΩ καθίσει στον υπολογιστή για να γράψω την ιστορία η «Φάρσα», και με παίρνει τηλέφωνο ο ξάδελφός μου ο Γιάννης ο Ζωγραφάκης από τον άγιο Νικόλαο. Ο Γιάννης είναι γιος του θείου μου του Μανώλη, αδελφού της μητέρας μου, που όταν ήταν νεαρός έβαλε στοίχημα με τους φίλους του να βγάλει μια νεκροκεφαλή από ένα μνήμα. Είναι η ιστορία που έχω αφηγηθεί, με τον τίτλο «Κι άλλο στοίχημα». Αφού είπαμε τα δικά μας του μίλησα και για την τωρινή μου απασχόληση, ότι κάθε πρωί γράφω και μια ιστορία με θέμα τους νεκρούς και τα νεκροταφεία. Του θύμισα και την ιστορία με τον πατέρα του που την είχε ξεχάσει. Και μου είπε και αυτός τη δική του ιστορία, που κάθομαι αμέσως τώρα και τη γράφω. Ιστορία που θα μπορούσα να την τιτλοφορήσω: το τρίτο στοίχημα.

Και η σύμπτωση: ο θείος μου έβαλε στοίχημα να βγάλει μια νεκροκεφαλή από ένα τάφο. Η πεθερά του έβαλε και αυτή ένα παρόμοιο στοίχημα: να πάει νύχτα στο νεκροταφείο και να φέρει κάποιο αντικείμενο από ένα μνήμα.

Όπως έχω γράψει και πιο πριν, στις προφορικές αφηγήσεις οι πολλές

λεπτομέρειες δεν έχουν και μεγάλη σημασία και γι' αυτό συνήθως παραλείπονται. Ο αφηγητής περιορίζεται στα κεντρικά σημεία της ιστορίας, στα «εκ των ων ουκ άνευ». Μπορώ πάντως να φανταστώ ότι το αντικείμενο αυτό θα ήταν ή ένα θυμιατό, ή ένα καντήλι, ή ένα μπουκάλι λάδι, ή η φωτογραφία ενός νεκρού. Επίσης μπορώ να φανταστώ ότι οι φίλες της δεν θα έμεναν ικανοποιημένες με το να τους φέρει απλώς το αντικείμενο αυτό. Και αν δεν το είχε πάρει από το νεκροταφείο αλλά πήγε και το αγόρασε; Αν έτυχε να έχει στο οικογενειακό της άλμπουμ και τη φωτογραφία ενός νεκρού; Πώς θα εξασφαλιζονταν ότι δεν θα τους εξαπατούσε;

Και πάλι μπορώ να φανταστώ τον τρόπο. Την επομένη, στο φως της ημέρας, θα πήγαιναν στον τάφο από όπου πήρε το αντικείμενο και θα το έβαζαν στη θέση του. Αν επρόκειτο για τη φωτογραφία ενός νεκρού αυτό θα έπρεπε οπωσδήποτε να γίνει, γιατί διαφορετικά θα ήταν μεγάλη ιεροσυλία. Βέβαια έτσι κι αλλιώς θα ήταν ιεροσυλία, όπως ιεροσυλία είναι να κλέψεις και το καντήλι, ή το μπουκάλι με το λάδι (που, όπως έχω γράψει ήδη, το καντήλι έχει σήμερα αντικατασταθεί με λάμπα και το λάδι με παραφίνη), ή το θυμιατό. Όμως καμιά φορά διαπράττεται και αυτού του είδους η ιεροσυλία, κυρίως σε σχέση με το λάδι. Έχει τελειώσει το λάδι στον δικό μας τάφο; Πού να τρέχουμε τώρα να φέρνουμε άλλο, ας αρπάξουμε από του διπλανού. Και έρχεται ο δικός του διπλανού να ανάψει το καντήλι, και δεν βρίσκει το λάδι. Αρχίζει να βρίζει λοιπόν αυτόν που το έκλεψε, και αρπάζει και αυτός από του παραδιπλανού. Μπορεί να επιστρέψει το μπουκάλι, αλλά μπορεί και όχι, αν είναι πολύ αγανακτισμένος. Την έχω πάθει κι εγώ, και γι' αυτό τώρα δεν αφήνω πια το μπουκάλι με την παραφίνη στον οικογενειακό μας τάφο, το παίρνω μαζί μου.

Η μητέρα λοιπόν της θείας μου μεσημεριάτικο βάζει το στοίχημα με τις φίλες της, και αποβραδής κινάει σινάμενη κουνάμενη για το νεκροταφείο. Σίγουρα ήταν το ίδιο ατρόμητη με εκείνον που έβαλε στοίχημα να καρφώσει ένα καρφί σε μια ταφόπλακα (6η ιστορία, «Το στοίχημα»), αλλά πιο τυχερή από εκείνον που ενέπνευσε τη δική μας ιστορία, στην οποία εμείς δώσαμε χάπι εντ. Στην πραγματική της εκδοχή ο άτυχος αυτός, όταν πιάστηκε η καρπαρντίνα του, ή η βράκα του, ή το παλτό του, ή δεν ξέρω τι, νομίζοντας ότι τον τραβάνε οι πεθαμένοι έπαθε συγκοπή από το φόβο του.

Γιατί ήταν τυχερή.

Πήγε πράγματι σε ένα τάφο, πήρε το αντικείμενο που βρήκε πιο πρόχειρο, ή αυτό που είχε συμφωνήσει με τις φίλες της, και κίνησε κατά την έξοδο. Την σιδερένια πόρτα του νεκροταφείου την είχε αφήσει ανοικτή

μπαίνοντας, φεύγοντας όμως έπρεπε να την κλείσει.

Και την έκλεισε.

Σήμερα οι γυναίκες έχουν την τάση να αποκαλύπτουν τα κάλλη του κορμιού τους στους άντρες με την κατάλληλη ενδυμασία. Συνήθως επιδεικνύουν τα στήθη τους, αν και κάποια εποχή ήταν της μόδας να επιδεικνύουν τη μέση τους. Έβλεπα τις μαθήτριάς μας στο Βαρβάκειο ξεμεσιασμένες, μες στο καταχέιμνο με φοβερό κρύο, και με έπιανε ρίγος. Μα δεν κρυώνουνε; Δεν βγήκε άδικα η φράση «μπρος στα κάλλη τι είναι ο πόνος».

Πιο παλιά, στη δική μου εποχή, της μόδας ήταν οι μίνι φούστες. Κράτησε για λίγο, μέχρι να χορτάσουν τα μάτια μας εμάς τον αρσενικών, και μετά τα κορίτσια έκρυσαν τα πόδια τους μέσα σε αντρικά παντελόνια.

Όχι αμέσως. Μετά τη μίνι φούστα ήλθε για ελάχιστο διάστημα στη μόδα η μάξι. Ελάχιστο πραγματικά διάστημα, γιατί εμάς τους αρσενικούς φάνηκε να μη μας ενθουσιάζει καθόλου, σε αντίθεση με τη μίνι. Άσε που δεν ήταν οικονομική, έπρεπε να ξοδεύεις περισσότερο ύφασμα για την κατασκευή της.

Και οι παλιές γυναίκες, συντηρητικές, ξόδευαν πολύ ύφασμα για να φτιάξουν τις φούστες τους. Δεν ήσαν πλούσιες, στην Ελλάδα υπήρχε τότε φτώχεια, αλλά προκειμένου να σε κουτσομπολέψουνε σαν παστρικά δεν είχες άλλη επιλογή, έπρεπε η φούστα σου να είναι σεμνή, και για να είναι σεμνή έπρεπε να είναι μακριά, ώστε να μη φαίνονται τα πόδια και να σκανταλίζονται οι άντρες όπως σκανταλίζονται σήμερα οι μουσουλμάνοι-άλλοι αυτοί, φαίνεται πώς σκανταλίζονται και με μισό πόντο γυμνής σάρκας. Και όχι μόνο μακριά, αλλά και ευρύχωρη, για να μην διαγράφονται τα καλλίγραμμα πόδια τους κάτω απ' αυτή και να παίρνει φωτιά η φαντασία των ανδρών.

Μια τέτοια φούστα είχε και η γιαγιά του Γιάννη, quasi μάξι. (Που, θυμήθηκα τώρα, η άλλη του γιαγιά που είναι και δική μου γιαγιά, η συμπεθέρα, δεν την χώνευε καθόλου και της είχε δώσει και ένα παρατσούκλι που όμως δεν θα το πω. Είχε σχέση με τις εκρήξεις θυμού της). Κλείνοντας την πόρτα του νεκροταφείου, η φούστα της πιάστηκε στο άνοιγμα. Κάνει να φύγει, πού να φύγει!

Ή ήταν αρκετά θαρραλέα, ή δεν είχε πρόβλημα καρδιάς, γιατί δεν έπαθε συγκοπή. Επίσης ήταν αρκετά δυνατή, γιατί μετά από μερικές προσπάθειες κατάφερε να απαγκιστρωθεί, αφήνοντας όμως ένα κομμάτι στις φούστας της να κρέμεται στην πόρτα.

Πήγε με μεγάλη προφύλαξη στο σπίτι της, προσπαθώντας να κρύψει με το υπόλοιπο της φούστας ότι είχε αφήσει έκθετο το κομμάτι που αποσπάστηκε. Πάει και η φούστα, καταστράφηκε. Θα έπρεπε τώρα να πείσει τη μητέρα της να της παραγγείλει άλλη στη μοδίστρα. Όμως το στοίχημα το κέρδισε.

Και, ενώ έχω γράψει ήδη για άλλα δυο στοιχήματα, για πρώτη φορά αναρωτιέμαι: ποιο να ήταν άραγε το στοίχημα;

49η Ιστορία: Η φάρσα

Ο ΜΙΧΑΛΗΣ ήταν η ψυχή της παρέας. Και φοβερός πλακατζής. Όλο φάρσες σκάρωνε. Ο φίλος του ο Νίκος, ο φαρμακοποιός, δεν θα ξεχάσει ποτέ τη φάρσα που του έκανε κάποτε.

Τη φίλη του Μιχάλη δεν την είχε γνωρίσει ακόμη. Ήταν ξένη. Το πώς τη γνώρισε θα του μείνει αξέχαστο.

Πηγαίνει αυτή στο φαρμακείο και ζητάει κάποιο φάρμακο. Τα αγγλικά τους δεν φάνηκαν να βοηθάνε ούτε αυτή ούτε τον Νίκο. Μετά μπαίνει ο Μιχάλης και προθυμοποιείται να εξυπηρετήσει την κοπέλα. Τα ισπανικά του είναι άψογα όπως και τα δικά της, και αφού ανταλλάσσουν κάποια λόγια λέει στο φίλο του τον Νίκο ποιο είναι το φάρμακο που θέλει. Μάλιστα μπροστά στα έκπληκτα μάτια του Νίκου πληρώνει και το λογαριασμό. Η κοπέλα τον ευχαριστεί και αυτός, αντί για «παρακαλώ», τη φιλάει με πάθος.

Ο Νίκος, όπως και μια άλλη πελάτισσα που ήταν εκείνη την ώρα στο φαρμακείο, μένει με ανοιχτό το στόμα και γουρλωμένα τα μάτια.

Ο Μιχάλης σκασμένος στα γέλια του συστήνει τη φίλη του.

-Ρε μαλάκα, νόμισα ότι από τις πολλές γλώσσες που ξέρεις είχες σαλτάρει, προσπαθεί αυτός να δικαιολογηθεί που την πάτησε.

Ο Μιχάλης ήταν γλωσσομαθής.

Κάποτε έπαθε έμφραγμα.

Ήταν δυστυχώς και μανιώδης καπνιστής.

Το να ξαναπάθει έμφραγμα και αυτή τη φορά να μην καταφέρει να τη γλιτώσει ήταν πιθανό, όπως επίσης πιθανό ήταν να φτάσει σε βαθιά γεράματα, σαν τον πρώην σπιτονοικοκύρη του. Όμως ήθελε να είναι προετοιμασμένος για το πρώτο ενδεχόμενο. Και ανάμεσα στις άλλες

προετοιμασίες που έκανε ήταν και η τελευταία του φάρσα.

Τελικά δεν τα κατάφερε. Και δεν του έφταιγε βέβαια κανείς, γιατί παρά το έμφραγμα δεν εννοούσε να κόψει το τσιγάρο. Το μείωσε βέβαια πολύ, όμως αυτό δεν ήταν αρκετό. Σε ένα χρόνο έπαθε δεύτερο έμφραγμα. Την επόμενη μέρα πέθανε στο τοπικό νοσοκομείο.

Την ημέρα της κηδείας του είχε μαζευτεί σύσσωμο το χωριό στο νεκροταφείο. Ο Μιχάλης ήταν πολύ αγαπητός σε όλους. Η γυναίκα του και οι δυο του κόρες έκλαιγαν απαρηγόρητες.

Η άρκλα ήταν ήδη ανοιγμένη (για την άρκλα έχουμε μιλήσει σε προηγούμενη ιστορία). Ο προηγούμενος νεκρός είχε ήδη εκταφεί, και τα κόκαλά του στο εξής θα αναπαύονταν στο οστεοφυλάκιο του νεκροταφείου.

Δυο παλικάρια του χωριού τοποθέτησαν δυο σκοινιά κάτω από το φέρετρο, ένα σε κάθε άκρη. Το ανασήκωσαν, και σιγά σιγά άρχισαν να το κατεβάζουν μέσα στην άρκλα, μέχρι να ακουμπήσει στους δοκούς.

Αυτό που έγινε τότε δεν το περίμενε κανείς. Μέσα από το φέρετρο άρχισε να κτυπάει ένα κινητό. Τα σκοινιά ξέφυγαν από τα τρομαγμένα χέρια των παλικαριών και το φέρετρο κάθισε με τρανταγμό πάνω στα δοκάρια της άρκλας. Αυτοί που ήσαν δίπλα οπισθοχώρησαν τρομαγμένοι.

Το ερώτημα δεν ήταν ποιος πήρε τηλέφωνο τον Μιχάλη - όταν πεθάνει κάποιος δεν είναι δυνατόν να ενημερωθούν αμέσως όλοι οι γνωστοί - αλλά πώς βρέθηκε το κινητό μέσα στο φέρετρο.

Δεν άργησαν να καταλάβουν ότι αυτή ήταν μια ακόμη φάρσα του Μιχάλη, η τελευταία του. Όμως σ' αυτή τη φάρσα θα έπρεπε να έχει συνεργό. Κάποιος θα έβαλε την τελευταία στιγμή το κινητό του μέσα στο φέρετρο και κανόνισε να τον πάρει τηλέφωνο τη στιγμή που θα το κατέβαζαν στην άρκλα. Και αν δεν κατάφερνε να το υποκλέψει, θα τοποθετούσε κάποιο άλλο κινητό, αφού βέβαια έβαζε το ίδιο ringtone. Όμως ποιος να ήταν αυτός;

Θα μπορούσαν ίσως να το ανακαλύψουν. Με ποιο τρόπο; Απλά κάποιος θα έπρεπε να κατέβει μέσα στην άρκλα και να πάρει το κινητό από το φέρετρο, και στη συνέχεια να ψάξουν για την τελευταία αναπάντητη κλήση. Ποιος όμως; Ένα από τα δυο παλληκάρια που είχαν κοψοχολιαστεί; Και αν ο συνεργός είχε προβλέψει την περίπτωση και είχε βάλει απόκρυψη στο κινητό του; Όχι, καλύτερα να μην το έψαχναν. Εξάλλου ήταν τόσο επιτυχημένη αυτή η φάρσα, παρά το μακάβριο χαρακτήρα της.

-Ο αφιλότιμος, είχε την πλάκα του, φρόντισε να μας αποχαιρετήσει με μια φάρσα.

-Εγώ πάντως με το που άκουσα το κινητό πήγε η ψυχή μου στην Κούλουρη.

Τέτοιου είδους σχόλια ακουγόντουσαν ανάμεσα στους χωριανούς που άρχισαν σιγά σιγά να πλησιάζουν την άρκλα.

Δεν είναι αιώνια η μνήμη των νεκρών δυστυχώς, και ας το εύχεται ο παπάς στη νεκρώσιμη ακολουθία, και ας το ευχόμαστε και εμείς στους τεθλιμμένους. Όμως η ανάμνηση αυτής της φάρσας θα έσπρωχνε τη μνήμη του νεκρού παραπέρα μέσα στο χρόνο. Γιατί είναι σίγουρο πως θα την διηγούνταν για γενιές και γενιές οι κάτοικοι του χωριού του.

Θα αναρωτιέστε, αγαπητοί μου αναγνώστες: μα είναι αληθινή αυτή η ιστορία;

Μετά από τόσες ιστορίες, όλες πραγματικές εκτός από μια που δεν φαίνεται να είναι αληθινή, είπα να γράψω κι εγώ μια ιστορία σαν παραμυθιάς ή σαν λογοτέχνης που επινοεί μια πλοκή. Και βέβαια όλοι οι λογοτέχνες έχουν ένα έναυσμα, κάτι που τους κεντρίζει τη φαντασία, ένα επεισόδιο, ένα πρόσωπο, ίσως μόνο μια φράση ή μια λέξη, και από εκεί ξεδιπλώνουν σιγά σιγά το υφάδι της ιστορίας τους.

Πολλοί κρητικοί θα έχετε καταλάβει από πού έχω εμπνευστεί αυτή την ιστορία. Είναι από τη μαντινιαδά «Σαν θα πεθάνω βάλτε μου το κινητό στο μνήμα/ μα μη με θάψετε βαθειά γιατί δεν θα 'χω σήμα».

50η Ιστορία: Ο Ναστραντίνης Χότζας

Αφιερωμένο στη μνήμη της γιαγιάς μου

ΟΙ ΓΙΑΓΙΑΔΕΣ ανατρέφουν τα εγγόνια τους με παραμύθια. Το ίδιο και η δική μου γιαγιά. Μου έλεγε πολλά παραμύθια η συγχωρεμένη. Ίσως όχι όλα κατάλληλα για την ηλικία μου, αλλά πάντως παραμύθια. Να δώσω ένα δείγμα, ένα παραμύθι της που το παρέθεσα στο βιβλίο μου «Η λαϊκότητα της κρητικής λογοτεχνίας».

Ήταν μια φορά κι ένα καιρό μια βοσκοπούλα, και ακριβώς δίπλα από την καλύβα της ήταν το παλάτι του βασιλιά. Η βοσκοπούλα είχε ένα βασιλικό και τον επότιζε κάθε βράδυ. Την ώρα που τον επότιζε ήθελ' α προβάλλει ο βασιλιάς να τη ρωτήσει: «Βοσκοπούλα που βαγιοκλαδίζεις και

ποτίζεις το βασιλικό σου, για πε μου πόσα φύλλα 'χει; «Και αυτή ήθελ' α του απηλοηθεί. «Δάσκαλος είσαι, γράμματα ξέρεις, για πε μου πόσα άστρα έχει ο ουρανός;». Αυτή η δουλειά γινότανε κάθε βράδυ.

Μια μέρα πηγαίνει ο βασιλιάς και ντύνεται ψαράς, παίρνει κι ένα πανέρι ψάρια και αρχίζει να διαλαλεί «ψάρι καλό, ψάρι καλό, εδώ το φρέσκο το ψάρι». Τ' ακούει η βοσκοπούλα, πετιέται στο δρόμο, και φωνάζει τον ψαρά. Πλησιάζει ο ψαράς. «Βάλε μου μια οκά ψάρι», του λέει. Αυτός βάνει το ψάρι στη ζυγαριά, το ζυγίζει και της το δίνει. «Πόσο κάνει;», τον ρωτά, «ένα φιλί» της απαντά. «Ένα φιλί»; «Ετσά το δίνω εγώ το ψάρι μου, ένα φιλί». Μα! μου! η βοσκοπούλα, αμετάπειστος ο ψαράς. Τι να κάνει και αυτή, εστάθηκε και την εφίλησε.

Το ίδιο βράδυ όπως πάντα πηγαίνει η βοσκοπούλα να ποτίσει το βασιλικό της. «Βοσκοπούλα που βαγιοκλαδίζεις και ποτίζεις το βασιλικό σου, για πε μου πόσα φύλλα 'χει;». «Δάσκαλος είσαι, γράμματα ξέρεις, για πε μου πόσα άστρα έχει ο ουρανός;». «Ψαράς δεν ήμouνα, ψαράς εγίνηκα, κι γώ 'μαι που σε φίλησα και σου 'δωκα το ψάρι», απαντάει ο βασιλιάς. Α, κερατά, κι εγώ α σε καταστέσω, λέει φουρκισμένη από μέσα της η βοσκοπούλα.

Μια μέρα λοιπόν πιάνει και βάφεται ολόκληρη με καπνιά από τον ανηφορά (καμινάδα). Πηγαίνει και στο κηπούλι της και βγάζει ένα μεγάλο ραπάνι. Είχε κι ένα αρνάκι, το σφάζει και το κάνει δυο κομμάτια. Κατά τα μεσάνυχτα, πηγαίνει στο παλάτι του βασιλιά. Ρίχνει το ένα κομμάτι το αρνί του λιονταριού που φύλασσε την πόρτα για να την αφήσει να περάσει. Μπαίνει μέσα, πηγαίνει στην κρεβατοκάμαρα, όπου βρίσκει τον βασιλιά να κοιμάται. Τον σκουντά στον ώμο και του λέει «Ξύπνα βασιλιά μου, είμαι ο χάρος και ήλθα να πάρω την ψυχή σου». «Μα χάρε μου», φωνάζει αγουροξυπνημένος και έντρομος ο βασιλιάς, «δεν γίνεται να το αναβάλουμε, είμαι πάνω στον ανθό της νιότης μου, να σου δώσω ό, τι θέλεις, κ.λπ. κ.λπ.» κλαψουρίζε ο βασιλιάς. «Δεν γίνεται τίποτα», λέει αμετάπιστη η βοσκοπούλα, «ό, τι γράφει δεν ξεγράφει». «Βρε αμάν», ο βασιλιάς, τίποτα αυτή. Στο τέλος κάνει πως σκέφτεται. «Να σου πω», του λέει, «υπάρχει ένας τρόπος να σου χαρίσω τη ζωή. Να σταθείς να σου βάλω αυτό το ραπάνι στον κώλο». Είντα να κάνει ο βασιλιάς, εστάθηκε και του 'βαλε το ραπάνι στον κώλο.

Το άλλο βράδυ πάλι που ποτίζε η βοσκοπούλα το βασιλικό της, να σου και ο βασιλιάς. «Βοσκοπούλα που βαγιοκλαδίζεις και ποτίζεις το βασιλικό σου, για πε μου πόσα φύλλα 'χει!». «Δάσκαλος είσαι, γράμματα ξέρεις, για

πε μου πόσα άστρα έχει ο ουρανός;». «Ψαράς δεν ήμουνε, ψαράς εγίνηκα, κι εγώ 'μαι που σε φίλησα και σου 'δωκα το ψάρι». «Χάρος δεν ήμουνε, χάρος εγίνηκα, κι εγώ 'μουνε που σου 'βαλα το ράπανο στον κώλο».

Μετά απ' αυτό ντράπηκε ο βασιλιάς και την ήπηρε γυναίκα του και ζήσανε αυτοί καλά και μεις καλύτερα.

Όταν κάποτε η δασκάλα μου, η συγχωρεμένη η κυρία Ειρήνη (πήγαινα τότε στη δευτέρα δημοτικού), ρώτησε ποιο παιδί θέλει να πει ένα παραμύθι, πετάχτηκα πρόθυμος: «εγώ, εγώ». Σηκώθηκα και είπα το παραπάνω παραμύθι. Αφού τέλειωσα μου λέει «Δερμιτζάκη, παιδί μου, τέτοιου είδους παραμύθια δεν τα λένε στο σχολείο». «Εμένα κυρία μου το είπε η γιαγιά μου», είπα εγώ έχοντας ατράνταχτο επιχείρημα. Αν ήταν λίγο ετοιμόλογη θα μπορούσε να ανταπαντήσει «Μα ούτε τέτοια παραμύθια λένε οι γιαγιάδες στα εγγόνια τους».

Εμένα πάντως μου έλεγε τέτοια παραμύθια. Όμως το παρακάτω που θα σας πω τώρα δεν ήταν τέτοιο.

Μου το είχε αφηγηθεί αρκετές φορές, και καθώς ήμουν πολύ μικρός-δεν θα πήγαινα καν στο δημοτικό-θυμάμαι ολόκληρες φράσεις αυτούσιες, όπως μου τις έλεγε. Θα προσπαθήσω να το πω όσο γίνεται πιο απλά, διατηρώντας τον προφορικό της λόγο, μεταφράζοντας κατά περίπτωση από τα κρητικά στα νεοελληνικά.

Δεν ξέρω αν είναι μια αραβική ιστορία του Ναστραντίν Χότζα που προσαρμόστηκε στα κρητικά δεδομένα ή επινοήθηκε από κάποιον κρητικό. Πάντως αυτή είναι η ιστορία του Ναστραντίνη (προσαρμοσμένο το όνομα στα κρητικά) Χότζα που θα σας διηγηθώ.

Ο Ναστραντίνης Χότζας ήταν κάποτε ανεβασμένος σε ένα μουρέλο (λιόδεντρο) και κλάδευε. Αλλά δεν καθόταν πάνω στον κορμό, αλλά πάνω στη φούντα και έκοβε το κλαδί. Περνάει ένας περαστικός και του λέει. «Έτσι που κλαδεύεις Χότζα μου θα πέσεις». «Και πού το ξέρεις εσύ;» «Άκου με που σου λέω, το ξέρω».

Ο Χότζας δεν έδωσε σημασία στα λόγια του περαστικού. Δεν περνά πολύ ώρα, σπάει το κλαδί και ο Χότζας γκρεμοτσακίζεται κάτω. «Βρε βρε βρε, σκέφτεται, αυτός ο άνθρωπος για να ξέρει ότι θα πέσω πρέπει να είναι σοφός, και σίγουρα θα μπορεί να προλέγει και το μέλλον. Να τρέξω να τον προλάβω και να τον ρωτήσω πότε θα πεθάνω». Πραγματικά τρέχει, τον προλαβαίνει, και του λέει. «Θέλω να μου πεις πότε θα πεθάνω». «Και πού θες να ξέρω εγώ». «Και πώς ήξερες πως θα πέσω από το μουρέλο;». Βρε αμάν, τίποτα ο Χότζας, ήθελε σώνει και καλά να μάθει πότε θα πεθάνει. Στο τέλος

για να τον ξεφορτωθεί, του λέει: «Χότζα, όταν γκαρίσουνε σαράντα γαιϊδάροι, τότε θα πεθάνεις».

Έφυγε ο Χότζας ικανοποιημένος που κατάφερε τον ξένο να του πει πότε θα πεθάνει.

Το Μαρταπρίλη που γκαρίζουνε οι γαιϊδάροι, έτυχε μια μέρα να γκαρίσουνε σαράντα γαιϊδάροι. «Ήρθε η ώρα μου», σκέφτηκε ο Χότζας. Πηγαίνει και βρίσκει τη Χότζαινα. «Θα πεθάνω», της λέει, «μόνο στρώσε μου».

Και του στρώνουνε.

Και πεθαίνει.

Όμως πιο πριν είχε δώσει μια παραγγελιά. Στον τάφο λέει που θα τον βάλουνε να του αφήσουνε ένα παραθυράκι, για να βλέπει τι γίνεται στον επάνω κόσμο. Έτσι κι έγινε, στον τάφο που τον βάλανε του αφήσανε ένα παραθυράκι, καθώς και φαγητό και νερό.

Μια μέρα ακούει απέξω θόρυβο. Κοιτάζει από το παραθυράκι να δει τι γίνεται.

Εκείνη την ώρα περνούσαν σταμνάδες από το Θραψανό (ένα χωριό νότια του Ηρακλείου, με τους κατοίκους του ειδικευμένους στην αγγειοπλαστική. Ψάχνοντας τώρα στο διαδίκτυο για να βρω τη θέση του βλέπω ότι έχουν μια θαυμάσια διαφημιστική σελίδα). Είχαν τους γαιϊδάρους τους φορτωμένους με σταμνιά, λαϊνία, γλάστρες και διάφορα άλλα πήλινα. Με το να δουν οι γαιϊδάροι το κεφάλι του Χότζα να προβάλλει από το παραθυράκι του τάφου, τρόμαξαν και άρχισαν να τρέχουν. Καθώς έτρεχαν πλησίαζαν ο ένας τον άλλο και έσπαζαν τα σταμνιά με τα οποία ήσαν φορτωμένοι. Οι θραψανιώτες είδαν και έπαθαν να τους σταματήσουν. Η ζημιά ήταν μεγάλη, πάρα πολλά σταμνιά είχαν σπάσει. Οργισμένοι λοιπόν γυρίζουν στον τάφο, αρπάζουν το Χότζα και τον κάνουν μαύρο στο ξύλο.

Καταματωμένος ο Χότζας γυρίζει στο χωριό. Τον βλέπουν οι χωριανοί από μακριά και αρχίζουν να φωνάζουν. «Ήρθε ο Χότζας από τον κάτω κόσμο, ήρθε ο Χότζας από τον κάτω κόσμο». Μαζεύτηκε κόσμος γύρω του, και μια γυναίκα τον ρωτά. «Για πες μας Χότζα, τι είδες στο κάτω κόσμο;». Και ο Χότζας της απαντά. «Μαντάμ, πίσσα παράδεισος, όλα ψέματα, μόνο Θραψανιώτη γάιδαρο να μην πειράξεις, γιατί θα σε σπάσει στο ξύλο».

51η Ιστορία: Το άσπρο σώβρακο

Στην Ελένη Στασινού

ΣΤΡΩΘΗΚΑ ΛΟΙΠΟΝ σήμερα, όχι πολύ πρωί, μετά από ένα ευχάριστο όνειρο, να γράψω βιβλιοκριτική, έπειτα από αρκετές μέρες. Την τελειώνω με την πρόθεση, αφού της ρίξω μια τελευταία ματιά, να την αναρτήσω το απόγευμα. Μια και τέλειωσα είπα να ρίξω μια ματιά και στο facebook. Εκεί βλέπω ένα σχόλιο της φίλης μου της Ελένης της Στασινού, κάτω από την τελευταία αυτή ιστορία την οποία είχα αναρτήσει στον τοίχο της. Στο σχόλιο αυτό εξέφραζε την απογοήτευσή της που τέλειωσαν οι ιστορίες μου. Παρόλο που της δήλωσα σε απάντηση του σχολίου της ότι μου είναι δύσκολο να επινοήσω καινούρια ιστορία (η μοναδική επινοημένη από μένα είναι «Η φάρσα»), έκανα μια φιλότιμη προσπάθεια. Βέβαια πάνω στο πεντάλεπτο κατάλαβα ότι μου ήταν αδύνατο. Τι να κάνω, τι να κάνω, είχε θολώσει και το μυαλό μου γράφοντας τη βιβλιοκριτική, είπα, δεν παμ πλατεία, να πιούμε και καμιά ρακή να ξεζαλιστούμε;

Και πήγα πράγματι πλατεία, κουβαλώντας μαζί μου και το βιβλίο που είχα ξεκινήσει να διαβάζω από προχθές, αποφασισμένος να το τελειώσω εκεί. Είναι το «Ε, πρόεδρε» του Μίμη Ανδρουλάκη.

Όμως δεν παράγγειλα ρακή, είπα για αλλαγή να πω μπίρα. «Τι μπίρα θέλεις», με ρώτησε η Νάντια, η Σύρια σερβιτόρα. Η Νάντια από το Χαμιντιέ, την κρητική πόλη. «Τι μπίρες έχετε;» «amstel, heineken...». Τα ονόματά τους δεν μου έμοιαζαν για ελληνικά. «Ελληνικές μπίρες δεν έχετε;» «Βέβαια, έχουμε fix...» «Φέρε μια fix» της λέω. Βέβαια ούτε το fix είναι ελληνικό όνομα, αγγλικό είναι, αλλά η μπίρα ξέρω σίγουρα ότι είναι ελληνική.

Έρχεται λοιπόν η μπίρα. Τρώγω γρήγορα τους κρεατικούς μεζέδες γιατί άρχισαν να τους φλερτάρουν άγρια κάτι σφήγκες, και στρώνομαι στο διάβασμα. Πότε πότε κατεβάζω καμιά γουλιιά μπίρα και τρώγω καμιά μπουκιά από τους υπόλοιπους μεζέδες: χόντρος με χοχλιούς, μαυρομάτικα φασόλια και παξιμαδάκια.

Σε λίγο έρχεται ο παιδικός μου φίλος ο Αντώνης.

Βρε λες; σκέφτομαι. Και δεν τον ρωτάω.

Του λέω πως περνάω τα πρωινά μου, γράφοντας τις ιστορίες του

τάφου. Πάω να του διηγηθώ την ιστορία με τη «Νεκροκεφαλή». Δεν την τέλειωσα. «Που ήταν μέσα ο ποντικός;» μου λέει. Ήταν κι αυτός εκεί. Έτσι του είπα την ιστορία του «Καλημέρα». «Μήπως ξέρεις και συ καμιά να μου την πεις να την γράψω»;

Και ήξερε.

Είναι η παρακάτω.

Πρωταγωνιστές της ήταν δυο φίλοι γκαρδιακοί. Πεθαμένοι και οι δυο από χρόνια. Και το επεισόδιο που θα διηγηθούμε έγινε πριν ακόμη πιο πολλά χρόνια, όταν ήταν νέοι.

Φαίνεται ότι από τότε οι καφετζήδες της Επισκοπής είχαν φήμη. Καλή ρακή, καλό μεζέ, καλές τιμές. Πήγαν λοιπόν στην Επισκοπή να πιουν.

Και ήπιαν.

Και μέθυσαν.

Όμως ήταν και οι δυο κατωχωρίτες, και έπρεπε να διανύσουν ολομέθυστοι την απόσταση του ενός χιλιομέτρου που χωρίζει τα δυο χωριά, καθόλου εύκολη υπόθεση.

Κατάφεραν κι έφτασαν μέχρι το σταυροδρόμι, στο έμπα του χωριού, όπου όπως έγραψα και στην ιστορία με την νεκροκεφαλή υπάρχει μια εκκλησία, ο άγιος Ιωάννης, που στην αυλή του ήταν το νεκροταφείο της κοινότητας πριν μεταφερθεί στον Μυζηθρά.

Ο Μανώλης ο Τ... ξαφνικά νοιώθει κόψιμο στην κοιλιά. Ίσως κανένας μισοχαλασμένος μεζές. «Περίμενε με εδώ», λέει στον Νίκο τον Π... «να πάω να χέσω».

Περισσότερο βέβαια η μπύρα, αλλά και η ρακή, φέρνει συχνουρία, ιδιαίτερα αν πιεις πολλές. Και ένας μεθυσμένος έχει σίγουρα πιει πολλές. Ο Νίκος ο Π... νοιώθει ότι θέλει να κατουρήσει. Πού να πάει όμως να μην τον δει κανείς; Να το νεκροταφείο δίπλα. Υπάρχει περίπτωση να είναι κανείς εκεί νυχτιάτικα; Ποιος θα τολμούσε να μπει μέσα τέτοια ώρα, πίσσα σκοτάδι, και να πέσει πάνω στο φάντασμα κανενός νεκρού;

Ούτε κι αυτός θα πήγαινε αλλά οι φυσικές ανάγκες είναι ανελαστικές, δεν γινόταν αλλιώς.

Μπαίνει λοιπόν μέσα στο νεκροταφείο, με αρκετό φόβο όπως θα αποδειχθεί στη συνέχεια. Πηγαίνει σε ένα τοίχο του νεκροταφείου, όμως δεν στάθηκε φάτσα μπροστά του ώστε αν τον έβλεπε κανείς να κατουράει να μη δει το πουλί του όπως κάνουμε όλοι σε ανάλογες περιστάσεις, όχι. Στάθηκε με την πλάτη στον τοίχο, ώστε να έχει πλήρη εποπτεία όλων των τάφων. Δεν τον ένοιαζε μήπως δει το πουλί του κανένα φάντασμα, σημα-

σία είχε να πρωτοδεί αυτός το φάντασμα, ώστε να προλάβει να το βάλει στα πόδια.

Τη βγάζει λοιπόν, κατουράει, είναι έτοιμος να την τινάξει, και... τι είναι αυτό το άσπρο που σηκώνεται πίσω από εκείνο τον τάφο; «Παναγία μου, φάντασμα».

Και το βάζει στα πόδια.

Μεθυσμένος καθώς ήταν δεν σκέφτηκε ότι και ο φίλος του πού αλλού θα πήγαινε για χέσιμο παρά μόνο στο νεκροταφείο; Ο φίλος του πράγματι πήγε πίσω από ένα τάφο, κατέβασε το παντελόνι του, κάθισε ανακούρκουδα, έχεσε, σκουπίστηκε με κάτι χόρτα που μάζεψε από γύρω, σηκώθηκε, σήκωσε το σώβρακό του...

Εδώ πρέπει να κάνουμε μια παρένθεση.

Τα σώβρακα που φορούσαν οι παλιοί δεν ήταν ούτε σλιπάκια ούτε μποξεράκια, ήταν μακριά, σαν τις σκελέες που είχαμε στο στρατό, δεν ξέρω να τις έχουν ακόμη. Ήταν ένας τρόπος να καταπολεμήσουν το κρύο του χειμώνα, τότε που δεν υπήρχε ηλεκτρικό ρεύμα και οι άνθρωποι ζεσταίνοντουσαν με κάρβουνα στο μαγκάλι. Ο πατέρας μου τέτοια σώβρακα φορούσε, και όταν τον έφερα ογδονταπεντάρη στην Αθήνα, όπου έζησε στο σπίτι μας άλλα εννιά χρόνια, είδα και έπαθα να του βρω τέτοια σώβρακα. Τόσο η μητέρα μου όσο κι αυτός είχαν πάθει πλευριτίδα στα νιάτα τους.

Συνεχίζουμε.

...δεν πρόλαβε όμως να ζώσει το σώβρακό του και να σηκώσει το παντελόνι του, και το παίρνει χαμπάρι ο Νίκος να γυαλίζει κάτασπρο μέσα στο σκοτάδι.

«Παναγία μου, φάντασμα».

«Βρε Νίκο, σταμάτα, εγώ είμαι», του φωνάζει ο Μανώλης.

Και ποιος είσαι εσύ, σκέφτεται ο Νίκος που μέσα στην τρομάρα του δεν γνώρισε τη φωνή, ο συγχωρεμένος ο παππούς μου ή ο συγχωρεμένος ο θεός μου; Δρόμο...

Τον πρόφτασε στην πλατεία. Τον είδε να τρέμει από το φόβο του. – Βρε Νίκο, εγώ ήμουν, αφού σου είπα ότι θα πήγαινα για χέσιμο, πού αλλού θα πήγαινα παρά στο νεκροταφείο;

Ο Νίκος ντράπηκε που πιάστηκε τόσο φοβητσιάρης. Και φυσικά για να διασώσει την αυτοεικόνα του έπρεπε να ρίξει το φταιξιμο στον Μανώλη.

Έκανε καιρό να του μιλήσει. Είχε θυμώσει άγρια μαζί του. Όμως κά-

ποτε του πέρασε, ξανάγιναν φίλοι. Στο χωριό μου αυτοί που δεν φιλιώνουνε ποτέ, μέχρι τέλους της ζωής τους, είναι αυτοί που τσακώνονται για περιουσιακά ή για σύνορα χωραφιών. Μεγάλε Μαρξ, πότε θα καταργηθεί επί τέλους η ατομική ιδιοκτησία;

52η Ιστορία: Το φάντασμα του πατέρα μου

Στη μνήμη του συμμαθητή μου Ιάκωβου Δερμιτζάκη

ΤΕΛΙΚΑ ΕΙΧΑ μια ακόμη ιστορία, και μάλιστα προσωπική, για να αφηγηθώ. Έπρεπε όμως να δουλέψουν πρώτα οι συνειρμοί.

Έχω μιλήσει για τον Τέλη τον Ράππη στην ιστορία, «Το αγκομαχητό». Είναι ομότιμος καθηγητής του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Ήμουν προχθές το βράδυ καθισμένος στον υπολογιστή μου και ξάφνου ακούω το κινητό να κτυπάει. Ήταν ο Τέλης. «Δεν φαντάζεσαι γιατί σε πήρα», μου λέει. «Είμαι εδώ σε μια παρέα και άκουσα ότι ένας Δερμιτζάκης από τα χωριά σας, καθηγητής, πέθανε. Δεν φανταζόμουνα ότι μπορεί να είσαι εσύ, αλλά είπα καλού κακού να πάρω ένα τηλέφωνο». «Έκανες πολύ καλά Τέλη και με πήρες. Βέβαια σου μιλώ από το υπερπέραν. Ξέρεις, κατά παράκλησή μου με έθαψαν με το κινητό μου («Η φάρσα») για να μπορώ να επικοινωνώ και μετά θάνατο με τους φίλους μου». Γέλασε με το αστείο μου.

Κλείσαμε το τηλέφωνο, και εγώ άρχισα να σκέφτομαι ποιος μπορεί να είναι αυτός ο Δερμιτζάκης από τα Πανωκατωχωρικά. Αναπήδησα κάποια στιγμή με ανησυχία. Ο Γιακουμής!!!

Με το Γιακουμή είμαστε μακρινά ξαδέλφια. Υπάρχουν πολλοί Δερμιτζάκηδες στα χωριά μας με τους οποίους είμαστε μακρινοί συγγενείς.

Πώς γίνεται αυτό;

Την ιστορία μου την αφηγήθηκε ο συγχωρεμένος ο Νικόλας ο Δερμιτζάκης, πατέρας του Κωστή του φαρμακοποιού, πουεξελέγη βουλευτής με το ΣΥΡΙΖΑ.

Η οικογένειά μας κατάγεται από τα Σφακιά. Εννιά αγόρια και ένα κορίτσι. «Μάνα με τους εννιά σου γιους και με τη μια σου κόρη/την κόρη τη

μονάκριβη την πολυαγαπημένη/στα σκοτεινά την έλουζες στ' άφεγγα τη κτενίζεις/στ' άστρι και στον αυγερινό ήπλεκες τα μαλλιά της/κι ο ήλιος δεν εκάτεχε πώς είχες θυγατέρα». Πριν προλάβει όμως να έλθει η προξενιά από τη Βαβυλώνα, η μοσχαναθρεμμένη αυτή κόρη αγάπησε ένα τούρκο.

Τα εννιά αδέρφια το έφεραν βαρέως να αγαπήσει η αδελφή τους έναν τούρκο. Πριν λίγο δεν ήταν που έγδαραν οι τούρκοι ζωντανό το Δασκαλογιάννη; Πιάνουν λοιπόν και σφάζουν τον τούρκο και τον θάβουν στο στάβλο τους, κάτω από την κοπριά.

Η τούρκοι το έμαθαν. Και τους κυνήγησαν. Και για να γλιτώσουν σκόρπισαν σε όλη την Κρήτη.

Τρεις από αυτούς πήραν μια βάρκα. Πήγαν παραλία παραλία και κατέβηκαν στην Ιεράπετρα. Από εκεί προχώρησαν βόρεια. Ένας από αυτούς εγκαταστάθηκε στη Σητεία. Από αυτόν κατάγεται ο Δερμιτζογιάννης, ο περίφημος βιολάτορας και μαντιναδολόγος.

«Όποιος τσι κοντυλιές γροικά του Δερμιτζή του Γιάννη
τα ενενήντα τα περνά, τα εκατό τα πιάνει».

«Όποιος διαβάζει τα γραφτά του Δερμιτζή του Μπάμπη,
του φτιάχνεται η διάθεση, το πρόσωπό του λάμπει»

και ειδικά όποιος διαβάζει αυτές τις ιστορίες, θα προσθέσω κι εγώ, προσπαθώντας να σταθώ στο ύψος του σογιού. Να το πω κι αυτό, σε ένα αφιερωματικό τόμο του εκδοτικού οίκου «Ιεράπετρα 21ος αιώνας» που κυκλοφόρησε με τίτλο «Γεραπετρίτικη έκφραση 2010», με τα λογοτεχνικά πονήματα των κατοίκων της επαρχίας, εμείς οι Δερμιτζάκηδες κερδίσαμε τα πρωτεία με πέντε συμμετοχές (η μία με ψευδώνυμο).

Όμως να συνεχίσουμε με τους άλλους δύο.

Ο ένας εγκαταστάθηκε στο Καβούσι, ένα χωριό 20 χιλιόμετρα βορειοανατολικά της Ιεράπετρας. Ο άλλος εγκαταστάθηκε στη Βασιλική, ένα χωριό τρία χιλιόμετρα βορειότερα από το χωριό μου, το Κάτω Χωριό. Ξέρω καλά ότι εκεί ζούσαν οι προπάπποι μου. Μετά, για άγνωστο λόγο, ο παππούς μου εγκαταστάθηκε στην Επισκοπή, ένα από τα τέσσερα χωριά της κοινότητας Κάτω Χωριού. Από εκεί ήλθε στο Κάτω Χωριό, κάπου στις αρχές του 20ου αιώνα.

Εδώ ξέρω το λόγο. Μου τον είπε ο πατέρας μου.

Η γιαγιά μου η Ψαρουδάκαινα ήταν αρχοντομαθημένη. Στην Επισκοπή δεν υπήρχε βρύση, οι γυναίκες ανέσυρναν νερό από ένα πηγάδι. Αυτό δεν της άρεσε καθόλου και άρχισε να μουρμουράει τον παππού μου τον Χαρα-

λάμπη να πάνε να καθίσουνε στο Κάτω Χωριό που είχε βρύση. Κάποια στιγμή ο παππούς μου δεν άντεξε τη μουρμούρα της και υποχώρησε. Αγόρασε ένα σπίτι που το είχε ένας τούρκος, ο Μπιλάλης. Ο οποίος, όπως έμαθαν, κατά την ανταλλαγή των πληθυσμών αρρώστησε από τη στενοχώρια του και πέθανε στο πλοίο που τον μετέφερε στη Μικρά Ασία.

Αναγκαία η παρένθεση για να δείξω γιατί υπάρχουν τόσοι πολλοί Δερμιτζάκηδες στην Κρήτη, με πολλούς από τους οποίους η συγγένεια είναι πολύ μακρινή.

Παίρνω ανήσυχος τον Τέλη. «Για ξαναρώτα» του λέω, «ποιος είναι αυτός ο Δερμιτζάκης». Ο Τέλης δεν είναι κρητικός, η γυναίκα του είναι από την Ιεράπετρα. «Να σου δώσω αυτόν που μας το είπε». Ήταν ο Γιώργης ο Χατζάκης, συμμαθητής μου.

Ούτε αυτός γνώριζε.

Το μόνο που είχε ακούσει είναι ότι πέθανε στην Αθήνα.

Ήξερα ότι ο Γιακουμής εδώ και λίγους μήνες ήταν άρρωστος με σοβαρή αρρώστια. Όμως δεν ήταν καθηγητής, είχε σπουδάσει χημικός και δούλευε στην Πετρόλα. Μήπως η είδηση ότι ήταν άρρωστος μεταλλάχτηκε κατά την διαδρομή στην είδηση ότι πέθανε;

Ο φίλος μου ο Σταύρος μού το επιβεβαίωσε χθες. Ήταν δυστυχώς ο Γιακουμής. Πέθανε πριν λίγες μέρες. Ο που του μέλει να πνιγεί... Την είχε γλιτώσει από του χάρου τα δόντια στην πυρκαγιά της Πετρόλα, πριν δέκα χρόνια περίπου, με φοβερά εγκαύματα (ένας με λιγότερα πέθανε) για να πεθάνει τελικά από την επάρατο. Είχαμε πάει και τον είχαμε δει τότε στο νοσοκομείο με τη συμμαθήτριά μας την Ελένη τη Ροβυθάκη.

Θυμήθηκα ότι στο Γυμνάσιο συχνά μας μπερδεύανε. Έτσι μάλλον εξηγείται και το «καθηγητής», που τόσο ανησύχησε τον Τέλη.

Με το Γιακουμή ήμασταν οι καλύτεροι μαθητές στο δημοτικό. Σε όλες τις τάξεις είχαμε τον ίδιο βαθμό στον έλεγχο. Στις πρώτες τάξεις μάς ακολουθούσαν και κάποιοι άλλοι, μετά όμως μείναμε μόνοι στην κορυφή. 10, 9, 9, 8, 8.5, 9, αυτοί ήταν οι βαθμοί μας στις έξι τάξεις του δημοτικού.

Με το Γιακουμή συμμετείχαμε σε ένα επεισόδιο που το αναφέρω στο βιβλίο μου «Το χωριό μου: από την αυτοκατανάλωση στην αγορά», στο αυτοβιογραφικό κεφάλαιο «Μαθητικές αναμνήσεις». Έχω παραθέσει ήδη ένα απόσπασμα από αυτό στην ιστορία «Πάλι ξενύχτισμα του νεκρού», όμως δεν πειράζει να παραθέσω και άλλο ένα.

«Εκείνη την εποχή γίνονταν γιορτές στις εθνικές επετείους και στο τέλος της σχολικής χρονιάς, που τις παρακολουθούσαν και οι γονείς. Οι

γιορτές απαρτίζονταν από μικρά σκετς, απαγγελίες και τραγούδια. Οι γονείς από κάτω καμάρωναν τα βλαστάρια τους.

Πήγαινα τετάρτη δημοτικού όταν πήρα και εγώ μέρος σε ένα τέτοιο σκετς. Η παράσταση θα μου μείνει αλησμόνητη. Σε μια φάση του σκετς μας λέει η συμμαθήτριά μας, η Πόπη η Γερογιαννάκη, σε μένα και το Γιακουμή. - Πάρτε κανένα κουραμπιέ, πάρτε λίγους κεφτέδες.

Για κεφτέδες ούτε λόγος να γίνεται, το ξέραμε από πριν. Όμως για να ανταποκριθούμε στοιχειωδώς στην απαίτηση του σκετς, θα υπήρχαν κουραμπιέδες.

Ήταν μέσα σε ένα τεράστιο καλάθι, κατά τι μικρότερο από το μπόι της Πόπης, έτσι μικροκαμωμένη καθώς ήταν. Χώνει ο Γιακουμής πρώτος μέσα το χέρι του και, τυχερός, ανασύρει αμέσως έναν κουραμπιέ. Μετά έρχεται η σειρά μου!

Η παλάμη μου μόλις και φτάνει στον πάτο του καλάθιού. Παλεύω απεγνωσμένα να βρω τον άλλο κουραμπιέ ανάμεσα σε ένα σωρό χαρτιά, που ακόμη δεν μπορώ να καταλάβω τι γύρευαν εκεί μέσα. Ψάχνω από δω, ψάχνω από κει, κόμποι ιδρώτα άρχισαν να μου περιλούζουν το πρόσωπο. Μάντευα περισσότερο παρά έβλεπα την ιλαρότητα του ακροατηρίου. Είχα απελπιστεί πια ότι θα έβρισκα τον κουραμπιέ, και προς στιγμή είπα να παρατήσω το ψάξιμο. Σκέφτηκα όμως τι εντύπωση θα έδινα βγάζοντας το χέρι μου χωρίς κουραμπιέ. Αυτό θα έκανε χειρότερα τα πράγματα, και έτσι προτίμησα να συνεχίσω τις προσπάθειες. Μετά από δυο λεφτά αγωνιώδους αναζήτησης, με πρόσωπο που έλαμπε, ανέσυρα θριαμβευτικά τον δεύτερο κουραμπιέ.

Το σκετς δεν προέβλεπε να τον φάμε στη σκηνή, έπρεπε να συνεχιστεί το έργο. Τίνος ήταν η σειρά;

- Λέγε εσύ. - Δεν είμαι εγώ, εσύ 'σαι. Ψιθυρίζαμε ο ένας στον άλλο.

Οι πρώτες σειρές δεν είχαν σταματήσει καλά καλά τα προηγούμενα γέλια και ξανάρχισαν τα χάχανα. Αμέσως τους ακολούθησαν και οι άλλοι. Από τη λαχτάρα μου με τον κουραμπιέ είχα ξεχάσει ότι ήταν η σειρά μου. Στο τέλος το θυμήθηκα και είπα τα λόγια μου. Ευτυχώς το σκετς βρισκόταν στο τέλος του, και σύντομα βρισκόμαστε με τον Γιακουμή στην τάξη μας να τρώμε τον κουραμπιέ μας, σχολιάζοντας με γέλια την παράσταση. Σε μια στιγμή μπαίνει μέσα ο διευθυντής, ο αυστηρότατος κος Πολυχρονίδης, μας κοιτάζει επιτιμητικά και μας λέει. - Μπράβο σας, ωραία τα καταφέρατε! Και βγαίνει έξω. Μόλις χάνεται πίσω από την πόρτα, πατάει ο Γιακουμής ένα τόσο δυνατό χάχανο, που του φεύγει από τη μύτη μια κί-

τρηνή μύξα και περιλούζει τον κουραμπιέ του.

Κουραμπιέ έκανα να φάω τρία χρόνια. Στη σκηνή όμως δεν ξαναβγήκα ποτέ». (Το χωριό μου: από την αυτοκατανάλωση στην αγορά, εκδόσεις θυμάρι 1995, σελ. 122-123).

Αυτός ήταν ο Γιακουμής του Δημοτικού, που στο Γυμνάσιο έγινε και Τζακ.

Ας είναι ελαφρό το χώμα που σε σκεπάζει Γιακουμή. Κάποια στιγμή θα ανέβω κι εγώ εκεί πάνω. Αν δίνονται και εκεί ερασιπεχνικές θεατρικές παραστάσεις θα έλεγα να ξαναδοκιμάσουμε την τύχη μας. Μπορεί να τα καταφέρουμε καλύτερα αυτή τη φορά.

Ο θάνατος του Γιακουμή, η αμφιβολία για την εγκυρότητα της είδησης, το λάθος ως προς την επαγγελματική του ιδιότητα, είναι που με έκαναν να θυμηθώ το παρακάτω περιστατικό.

Η μακαρίτισσα η ξαδέλφη μου η Μαρίκα(η μάνα της και ο πατέρας μου αδέλφια), που τα σπίτια μας είναι απέναντι, με πήρε ένα πρωί τηλέφωνο να με ρωτήσει τι κάνει ο πατέρας μου. «Καλά είναι», της λέω εγώ με απορία, «γιατί;». «Άστα», μου λέει, «κυκλοφόρησε εδώ η φήμη ότι πέθανε».

Όπως έγραψα στην προηγούμενη ιστορία, έζησε μαζί μου στην Αθήνα για εννιά ολόκληρα χρόνια μέχρι που πέθανε, το 1997, σε ηλικία 94 χρόνων. Τον συντηρούσε στη ζωή η λαχτάρα να έλθει το καλοκαίρι και να πάμε στην Κρήτη.

Ποιος κυκλοφόρησε αυτή τη φήμη δεν ξέρω, ποτέ μου δεν έμαθα.

Το επόμενο καλοκαίρι κατεβαίνουμε στο χωριό. Όλοι μαζί, οικογενειακά. Κάποια μέρα πηγαίνοντας στην άλλη ξαδέλφη μου, που κι αυτή τη λένε Μαρίκα από το όνομα της γιαγιάς μας, σταματάω και πιάνω την κουβέντα με την Κατίνα του Γιάννη του αρφανού. Το σπίτι τους είναι πάνω στο δρόμο.

Και τι μου λέει!

«Άστα να δεις τι έπαθε ο άντρας μου χθες. Ξεκίνησε για το καφενείο, και γύρισε αμέσως πίσω κατάχλωμος. -Τι έχεις Γιάννη, τον ρωτώ, -Άστα Κατίνα, φαντάχτηκα (είδα φάντασμα). -Τι φαντάχτηκες, του λέω. -Να, καθώς έφτανα στο καφενείο είδα τον Μανώλη τον Ντερμιτζή να κάθετ αισε μια καρέκλα. Φαντάχτηκα σου λέω».

«Πες στον άντρα σου πως δεν φαντάχτηκε», της λέω, «ο πατέρας μου ζει, αλλά ξέρω ότι κυκλοφόρησε μια φήμη ότι πέθανε».

Μια διάψευση μπορεί να φτάσει αργά, ή μπορεί να μην φτάσει ποτέ.

Σκέψου ο άντρας της να είχε πρόβλημα καρδιάς, και καθώς είδε τον πατέρα μου που τον νόμιζε νεκρό να πάθαινε κανένα έμφραγμα από το φόβο του. Οι ψευδείς ειδήσεις μπορούν να προκαλέσουν μεγάλη ζημιά. Το νου σας λοιπόν.

53η Ιστορία: Το δώρο

ΣΗΜΕΡΑ, ΓΥΡΝΩΝΤΑΣ από την εκκλησία, στα «συναπαντήματα» της θειας μου της Μαρίκας της Μαρμαρέλη, δυο χρόνια από το θάνατό της, πέτυχα στην αυλή του σπιτιού του τον φίλο μου τον Ηρακλή το Χριστάκη. Μακρινός συγγενής κι αυτός, ο πατέρας της μητέρας του Δερμιτζάκης. Με είχε πάρει χθες τηλέφωνο, μόλις είχε κατέβει από την Αθήνα. Καθίσαμε, η κυρά Φανή μας έφτιαξε καφέ, και κάποια στιγμή του κάνω την κλασική ερώτηση, που μάλλον στο εξής θα την επαναλαμβάνω συχνά σε άτομα που συναντώ.

-Μήπως ξέρεις καμιά ιστορία με πεθαμένους, νεκροταφεία και τα παρόμοια; Του είπα και την ιστορία του «Καλημέρα», για να μπει στο κλίμα, να λειτουργήσουν οι συνειρμοί.

Ήξερε.

Και μου την είπε.

Η ιστορία έγινε στο Καβούσι.

Αρνήθηκε να μου πει τα ονόματα. Μετά από επιμονή όμως δικιά μου, που δεν είχε και νόημα γιατί έτσι κι αλλιώς δεν θα τα έγραφα, υποχώρησε και μου τα είπε: όνομα και επώνυμο. Τριών φίλων.

Θα κάνω όμως μια παρασπονδία. Θα αναφέρω το επώνυμο του ενός. Δερμιτζάκης. Κατάγεται από εκείνον από τα εννιά αδέρφια που σκότωσαν τον τούρκο που αγάπησε η αδελφή τους και εγκαταστάθηκε στο Καβούσι: έχω γράψει την ιστορίαπου έχει τίτλο «Το φάντασμα».

Δεν ήταν αυτός που έκανε το δώρο. Το έκανε ένας από τους άλλους δυο φίλους, χρόνια στην Αμερική, ματσωμένος, που μετά από κάμποσους μήνες αφού είχε έλθει στην Ελλάδα λείει στους φίλους του.

-Σας έχω κάνει ένα δώρο, και θέλω να έλθετε να το δείτε. Όμως να πάrouμε μαζί μας ρακή, μεζέδες, και ένα κασετόφωνο για μουσική.

-Τι δώρο είναι αυτό; τον ρωτάνε με περιέργεια οι φίλοι του.

-Έκπληξη, τους απαντάει.

Παίρνουν τρεις μεγάλες μπουκάλες ρακί, ταπεράκια με μεζέδες, και...

-Ακολουθήστε με, τους λέει.

Και τον ακολουθούν. Με τα πόδια.

Πού διάβολο μας πάει, σκέφτονται μετά από λίγη ώρα, αυτός δεν είναι ο δρόμος για το νεκροταφείο; Όμως δεν λένε κουβέντα. Βλέπουν από μακριά το νεκροταφείο, το φτάνουν, κάνουν να προσπεράσουν...

-Ε, πού πάτε, τους λέει, εδώ έχω το δώρο σας.

-Βρε συ, τρελάθηκες; Τι δώρο είναι αυτό και θα μας το κάνεις μέσα στο νεκροταφείο;

-Μη βιάζεστε, θα δείτε.

Και μπαίνουν μέσα...

-Ακολουθήστε με, τους λέει.

Και τον ακολουθούν.

Τους πηγαίνει κάπου προς το βάθος του νεκροταφείου, μπροστά σε τρεις καινουριοκτισμένους τάφους. Αριστοκρατικοί τάφοι, γυαλιστερά μάρμαρα, ο τεχνίτης έκανε πολύ καλή δουλειά.

Πλησιάζουν, και τι να δουν. Πάνω σε κάθε τάφο ήταν γραμμένο και από ένα όνομα, με ημερομηνία γέννησης χωρίς ημερομηνία θανάτου. Ο μεσαίος τάφος ήταν του φίλου τους.

-Βρε συ, πώς διάβολο σου ήλθε να μας κάνεις τέτοιο δώρο;

-Κι αμέ τι, να κάνω μόνο το δικό μου τάφο και μετά να μου φέρουνε δίπλα μου δυο που ροχαλίζουνε; Εσείς ξέρω πώς δεν ροχαλίζετε.

Άπλωσαν πάνω στον τάφο του μια πετσέτα, άνοιξαν τα ταπεράκια, έβγαλαν πιρουνάκια και ποτηράκια για τη ρακί, άνοιξαν και το κασετόφωνο - θα ένοιωσαν έκπληξη οι νεκροί ακούγοντας τις μουσικές πρωί πρωί- στρώθηκαν στο φαγοπότι, άδειασαν και οι τρεις μπουκάλες η ρακί.

-Εβίβα, που να πεθάνει ο χάρος.

Αμ δε! Αν ήταν να πεθάνει ο χάρος δεν υπήρχε λόγος να κάνει τέτοιο δώρο στους φίλους του. Ούτε και να φτιάξει δικό του τάφο.

Ο ομογενής που έκανε δώρο τους τάφους ονομάζεται Ματθαίος Παχλιτζανάκης, που πρόσφατα εξέδωσε την ποιητική του συλλογή «Χαίρε Σύμπαν Ασύμπαντο».

Κι ένα ανέκδοτο απ' αυτόν. Όντας κοινοτάρχης ανακαίνισε το νεκροταφείο του Καβουσίου. Σε επίσκεψη του Δημάρχου, του προτείνει αστείουόμενος: -Τι λες δήμαρχε, να βάλουμε και μια επιγραφή που να γράφει «Ανοιξαμε και σας περιμένουμε;».

54η Ιστορία: Σκαλοπατάκια Νο 2

ΚΑΘΕ ΠΡΩΙ, αφού γράψω καμιά από τις ιστορίες μου ή καμιά βιβλιοκριτική, πηγαίνω στο καφεενείο. Παραγγέλλω ένα караφάκι ρακή, το πίνω αφού τρώγω πρώτα τον κρεατικό μεζέ πριν πλακώσουν οι σφήγκες, και μετά στρώνομαι στο διάβασμα. Χθες το πρωί όμως πριν καθίσω καν να παραγγείλω, με φωνάζει ένας χωριανός. Είχε μια ιστορία να μου πει.

Αφού μου την τέλειωσε και γελάσαμε, μου δείχνει τον Γιάννη τον Χαλκαδάκη που καθόταν απέναντι, κάτω από ένα πλάτανο.

-Αυτός θα ξέρει σίγουρα ιστορίες σαν αυτές που θέλεις, μου λέει.

Πηγαίνω, τον καλημερίζω, κάθομαι, και του λέω το σκοπό μου.

-Πού να ξέρω τέτοιες ιστορίες, μου λέει.

-Ε, τότε κάτσε να σου πω εγώ μια.

Και του λέω αυτή με το «Καλημέρα», που τη θεωρώ μια από τις πιο αστείες.

Ο Μιχάλης του Πιτρόπου που κάθεται πλάτη παραδίπλα έχει στήσει απτί. Και αφού τελειώνω, λέει, να σου πω κι εγώ μια. Και μου λέει αυτή με τα σκαλοπατάκια. Για όσους δεν την έχουν διαβάσει, είναι εκείνη που ο πισκοπιανός παραπονέθηκε στον χτίστη για τα σκαλοπατάκια του τάφου που του έφτιαξε, ότι είναι λείι στενά, για να εισπράξει την απάντηση: «Γιατί, τι έχεις σκοπό, να μπαινοβγαίνεις;».

-Α, θυμήθηκα κι εγώ μια, μας λέει ο Γιάννης. Μια παρόμοια.

Ξέρω ότι ο Γιάννης είναι κτίστης, αλλά είχα ξεχάσει ότι αυτός μας έφτιαξε τον οικογενειακό μας τάφο. Μου το θύμισε. Επίσης μου είπε ότι είχε αποκτήσει ειδικότητα με τους τάφους, και είχε φτιάξει πολλούς και σε γειτονικά χωριά.

Μου είπε ποιος του παραπονέθηκε για τον τάφο που του έφτιαξε, αλλά δεν συγκράτησα το όνομά του γιατί δεν τον ήξερα. Ήταν από την Ιεράπετρα, παντρεμένος στην Επισκοπή.

Παραπονέθηκε κι αυτός για τα σκαλοπατάκια.

Όχι, τα σκαλοπατάκια του δικού του τάφου δεν ήταν στενά, άλλο πρόβλημα είχαν: ήταν χαμηλά. Όπως μου εξήγησε ο Γιάννης, το κανονικό σκαλοπάτι έχει ύψος 27 πόντους. Τα σκαλοπατάκια που του έφτιαξε είχαν ύψος 20 πόντους.

Εισέπραξε κι αυτός την ανάλογη απάντηση.

-Γιατί, τι έχεις σκοπό, να ανεβοκατεβαίνεις;

55η Ιστορία: Το καπάκι

ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ μού την είπε σήμερα ένας φίλος χωριανός. Και με εξέπληξε. Γιατί αυτό το χόμπι με τα στοιχήματα, να πας στο νεκροταφείο και να κάνεις κάτι ή να φέρεις κάτι, νόμιζα ότι ήταν πια ξεπερασμένο, ότι ανήκε σε παλιότερες εποχές. Και όμως, το στοίχημα για το οποίο θα μιλήσουμε έγινε μόλις πριν λίγα χρόνια.

Ο Γιώργης είναι σε καφενείο του Πάνω Χωριού με φίλους του. Μπορώ να στοιχηματίσω ότι δεν έπιναν αναψυκτικά ή καφέ, ότι έπιναν ρακές. Πώς αλλιώς να εξηγήσεις τέτοιο στοίχημα; Οι φίλοι του κάποιον στιγμή τον τσίγκλησαν ότι είναι φοβητσιάρης, ότι δεν θα πήγαινε ποτέ του στο νεκροταφείο νύχτα, ότι φοβάται τα φαντάσματα και δεν ξέρω τι άλλο.

-Αν είσαι άντρας πήγαινε.

Ο Γιώργης προσβλήθηκε στο φιλότιμο.

-Πόσο βάζετε στοίχημα;

Δεν έχει σημασία τι στοίχημα έβαλαν, σημασία έχει το ίδιο το στοίχημα, να πάει να τους φέρει κάτι από το νεκροταφείο ώστε να αποδείξει πως δεν φοβάται.

Στη ιστορία, «Η μάξι φούστα», γράφω ότι όταν η γιαγιά του ξαδέλφου μου στοιχημάτισε να πάει και αυτή στο νεκροταφείο και να φέρει κάποιο αντικείμενο, υπέθετα ότι το αντικείμενο αυτό θα ήταν ή ένα καντήλι, ή ένα θυμιατό, ή μια φωτογραφία από κάποιο τάφο. Στην εξέλιξη της ιστορίας δεν είχε σημασία ποιο αντικείμενο ήταν αυτό, και έτσι ο ξάδελφός μου που μου την αφηγήθηκε δεν το ανέφερε. Εδώ όμως έχει σημασία.

Ξεκινάει λοιπόν νύχτα σκοτάδι ο Γιώργης για το νεκροταφείο, που όπως έχω γράψει και σε προηγούμενες ιστορίες βρίσκεται στην Επισκοπή. Οι φίλοι του πίνουν και αναρωτούνται αν θα τολμήσει τελικά.

Και ο Γιώργης τόλμησε.

Μετά από αρκετή ώρα βέβαια, μια και η διαδρομή αλέ ρετούρ είναι πάνω από δυο χιλιόμετρα, έρχεται ο Γιώργης. Και κουβαλάει ένα αδιάσειστο τεκμήριο ότι πήγε πράγματι στο νεκροταφείο. Μόλις το βλέπουν οι θαμώνες του καφενείου, πετάγονται πάνω τρομαγμένοι. Ο Γιώργης το αποθέτει θριαμβευτικά μπροστά στο τραπέζι που κάθονταν οι φίλοι του.

-Λοιπόν, τι λέτε, το κέρδισα το στοίχημα;

Τι ήταν το αντικείμενο που έφερε;

Το καπάκι ενός φερέτρου.

Όταν θάβουν ένα νεκρό, το καπάκι το βγάζουν και το ακουμπάνε στον τοίχο, πίσω από τις άρκλες. Κάποια άλλη μέρα θα περάσει ο νεκροθάφτης να το περιμαζέψει. Πρόσφατα είχαν θάψει κάποιον, και ο νεκροθάφτης, πανωχωρίτης κι αυτός, δεν το είχε μαζέψει ακόμη. Ήταν τυχερό να φέρει ο Γιώργης την πιο αδιαμφισβήτητη απόδειξη ότι δεν φοβάται τα φαντάσματα.

Μπορώ να φανταστώ τι έγινε μετά τον πρώτο πανικό. Κάποιοι θαμώνες θα έφυγαν για τα σπίτια τους, ένα τέτοιο πράγμα δεν μπορεί παρά να είναι κακοσημαδιά. Ο καφετζής θα έβαλε τις φωνές στο Γιώργη, να πάρει αμέσως το καπάκι με το οποίο βρήκε να του στολίσει το καφενείο και να το πάει εκεί που το βρήκε. Ο Γιώργης βέβαια δεν θα το γύρναγε στο νεκροταφείο, θα το πέταγε πιο κάτω στον ποταμό. Και ο καφετζής θα έπιασε αμέσως μετά τη σφουγγαρίστρα και θα σφουγγάριζε μέχρι τα μεσάνυχτα, για να ξεμαγαρίσει ο τόπος.

56η Ιστορία: Το περβόλι

*Εις μνήμην Μανώλη Ψαρουδάκη,
που μου την αφηγήθηκε το καλοκαίρι του 2012*

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ πέθανε πριν ένα μήνα περίπου. Ο μεγάλος γιος είναι απαρηγόρητος. Του λείπει ο πατέρας. Και ο μικρός είναι απαρηγόρητος, αλλά δεν κάνει κι έτσι.

Πώς έτσι.

Πηγαίνει κάθε μέρα, μα κάθε μέρα, στο νεκροταφείο. Κουβαλάει μαζί του μια μπουκάλια ρακή και δυο τρία ταπεράκια με μεζέδες. Ρακομεζέδες: τυρί, ελιές, παξιμαδάκια, ντομάτα, αγγούρι, και ό,τι άλλο βρεθεί. Στρώνει πάνω στον τάφο του πατέρα του, βγάζει και δυο ποτηράκια και τα γεμίζει ρακή. Σηκώνει το ένα, «Στην υγεία σου πατέρα», το κατεβάζει μονορούφι. Σηκώνει και το άλλο, «Στην υγεία σου γιε μου», και το χύνει πάνω στο μάρμαρο του τάφου. Είναι ήδη μεθυσμένος. Πιο πριν τα έχει πιει, κατά το συνηθισμένο, με τους φίλους του.

Ο μικρός αδελφός κάποτε τον παρακολούθησε. Είδε τι έκανε. Δεν τον ενόχλησε. Σεβάστηκε τον πόνο του. Έλα όμως που είχε και υποχρεώσεις, και με το να μπεκροπίνει με τον πατέρα του τις είχε παραμελήσει.

Στα Ξεράμπελα, μια περιοχή στην Επισκοπή, είχαν ένα περβόλι που είχε αναλάβει αυτός να το ποτίζει. Από τότε όμως που πέθανε ο πατέρας ούτε που ξαναπάτησε εκεί. Ο μικρός αδελφός είχε κι αυτός τις δουλειές του, αλλά τι να κάνει, να ξεραθούν τα μποστаниκά; Πήγαινε και τα πότιζε. Όμως ένοιωθε πνιγμένος μέχρι το λαιμό.

Μια μέρα δεν άντεξε. Πηγαίνει και κρύβεται πίσω από τον τάφο. Όπου να 'ναι θα σκάσει μύτη ο αδελφός.

Και πράγματι να τος σε λίγο. Στρώνει πάλι πάνω στον τάφο, βγάζει τα ταπεράκια, τα ποτηράκια και τη ρακή.

-Στην υγεία σου πατέρα.

-Στην υγεία σου παιδί μου.

Όμως αυτό το «Στην υγεία σου παιδί μου» δεν το είπε ο ίδιος, δεν πρόλαβε. Το είπε ο αδελφός του που ήταν κρυμμένος πίσω από τον τάφο.

Ήταν τόσο το μεθύσι του που δεν κατάλαβε τίποτα. Γιατί, αν ήταν ξεμέθυστος, θα το είχε βάλει στα πόδια. Και συνεχίζει ο πατέρας:

-Είσαι καλά παιδί μου;

-Καλά πατέρα.

-Και η μητέρα σου καλά;

-Καλά κι αυτή πατέρα.

Ψέματα. Όχι πως δεν ήταν καλά η γυναίκα, αλλά δεν μπορούσε να ξέρει. Είχε ένα μήνα να πατήσει να τη δει.

-Και το περβόλι μας στα Ξεράμπελα καλά είναι;

-Καλά πατέρα.

-Πηγαίνεις κάθε μέρα και το ποτίζεις;

Εδώ κόμπιασε λίγο.

-Ναι πατέρα.

Και μαζεύει αμέσως τα πιατικά, καβαλάει το μηχανάκι του και φεύγει. Ο μικρός αδελφός τον παίρνει από πίσω με τη δική του μηχανή.

Μα πού πηγαίνει;

Στα Ξεράμπελα. Ποτίζει το περβόλι και μετά φεύγει. Ο αδελφός πάλι τον παρακολουθεί.

Δεν έκανε λάθος.

Πηγαίνει στη μητέρα του.

-Βρε καλώς τον κανακάρη μου, σαν τα χιόνια.

-Καλά είσαι μάνα;

Την ιστορία τη λέει ο αδελφός του, αλλά με ένα τρόπο που ξεκαρδίζει στα γέλια. Έτσι με διαβεβαίωσε ο φίλος χωριανός που μου τη διη-

γήθηκε. Εσείς βέβαια δεν έχετε ξεκαρδιστεί στα γέλια, αλλά δυστυχώς έτσι είναι με τον γραπτό λόγο. Διαβάστε μια κωμωδία, και μετά πηγαίνετε να τη δείτε στο θέατρο. Πότε θα γελάσετε περισσότερο;

57η Ιστορία: Από γενιά πάει το βασιλίκι

Ο ΞΑΔΕΛΦΟΣ μου ο Κωστής που μου είπε την ιστορία, όπως και πολλές άλλες από αυτές που έχω γράψει, δεν έχει γεννηθεί ακόμη. Ο μεγάλος του αδελφός είναι τριών χρονών. Αρκετά μεγάλος για να μπορεί να ξεπορτίζει, και να λαχταρίζει η μάνα του κάθε φορά που αργεί να γυρίσει. Έχουν ένα περβόλι ακριβώς πίσω από το νεκροταφείο, στη Μακρυλιά, κοντά στους Μεσελέρους, βορειοδυτικά της Ιεράπετρας. Πηγαίνει συχνά με τον πατέρα του και ποτίζουν.

Το χωριό είναι φτωχό, το ίδιο και το νεκροταφείο. Δεν διαθέτει κτίσμα για να βάζουν τα κόκκαλα των νεκρών μετά την εκταφή τους από τις άρκλες. Ο νεκροθάφτης τα πετάει σε μια τροχαλιά (σωρός από πέτρες), σε μια γωνιά του νεκροταφείου.

Εκείνη τη μέρα ο γιος γυρνάει νυχτιασμένα στο σπίτι. Αλλά κρατάει στα χέρια του και δυο τρόπαια, ένα σε κάθε χέρι.

-Τι είναι αυτά που κρατάς στα χέρια σου παιδί μου; του λέει τρομαγμένη η μητέρα του.

-Τσουκάκια μαμά, να βάζουμε τις ελιές.

Τα τσουκάκια, μου εξηγεί ο ξάδελφος γιατί δεν ξέρω τη λέξη, είναι κάτι σαν φλασκιά.

Όμως ο μικρός είχε κάνει λάθος. Δεν ήταν τσουκάκια. Ήταν δυο νεκροκεφαλές, που τις είχε μαζέψει από την τροχαλιά του νεκροταφείου.

-Δεν είναι τσουκάκια παιδί μου, μόνο να τα πας αμέσως εκεί που τα βρήκες, του λέει ο πατέρας του.

-Είσαι στα καλά σου που θα στείλεις το παιδί νυχτιάτικα στο νεκροταφείο; του λέει η γυναίκα του.

-Τώρα που είναι μικρός είναι ευκαιρία. Έτσι δεν θα φοβηθεί ποτέ του τους πεθαμένους.

Ούτε και ο ίδιος φοβότανε. Και μου διηγείται ο ξάδελφος και τη δική του ιστορία.

Εκείνη την εποχή δεν υπήρχαν οι πλαστικές σωλήνες του νερού που υπάρχουν σήμερα, με τις οποίες μεταφέρουν το νερό στα περβόλια. Τότε το μετέφεραν με τους «καταπότες», μικρά χαντάκια. Ο νεροφόρος, ή αλλιώς σουριοτζής, στα τούρικα, ήταν υπεύθυνος για την κατανομή του νερού. Ειδοποιούσε τους χωριανούς πότε ήταν η σειρά τους να πάρουν το νερό. Και ο χωριανός έπρεπε να πάει στο περβόλι του λίγο πριν τελειώσει το πότισμά του ο γείτονας, για να το πάρει με τη σειρά του. Αυτό γινόταν σε όλα τα χωριά, όπως και στο δικό μας.

Βρίσκει λοιπόν ο νεροφόρος το Ζαχάρη στο καφενείο και του λέει: «Στις δώδεκα τα μεσάνυχτα να πας να βάλεις το νερό στο περβόλι σου στο νεκροταφείο».

Ο Ζαχάρης λίγο πριν τα μεσάνυχτα φεύγει από το καφενείο και πηγαίνει στο σπίτι. Ενημερώνει τη γυναίκα του ότι θα αργήσει, παίρνει τη σκαλίδα και το φενέρι (φανάρι) και κινά για το περβόλι. Ποτίζει τα μποστανικά και τα δέντρα, και όταν τελειώνει το πότισμα ξεκινάει να φύγει.

Όμως τι είναι αυτές οι τρεις άσπρες σκιές δίπλα στην πόρτα του νεκροταφείου;

Δεν φοβάται, γιατί καταλαβαίνει για τι πρόκειται.

Κάνει να προσπεράσει, και οι σκιές αυτές τον περικυκλώνουν.

-Αμέτε στο γέρο το διάολο, και αφήστε με να περάσω.

Τίποτα αυτές, Άρχισαν να γυρνάνε γύρω γύρω του. Ξαφνικά μια σκιά σκύβει και του σβήνει το φενέρι. Ο Ζαχάρης σηκώνει τότε τη σκαλίδα, έτοιμος να την κατεβάσει στο πιο κοντινό κεφάλι.

-Σταμάτα Ζαχάρη, και εμείς είμαστε.

Ξεμασκαρεύτηκαν οι χωριανοί του, που νόμιζαν ότι θα τον τρόμαζαν. Είχαν μείνει με τα σώβρακα (η ιστορία έχει τον τίτλο «Το άσπρο σώβρακο») και τις φανέλες, κάτασπρα και τα δυο. Έτσι φάνταζαν σαν άσπρες σκιές μέσα στο σκοτάδι. Και μια άσπρη σκιά μέσα στο σκοτάδι τι άλλο μπορεί να είναι παρά φάντασμα;

Έπρεπε εγώ από την αρχή να σας καταφέρω μια στην κεφαλή, αλλά έχετε χάρη.

Θα μπορούσε να το είχε κάνει. Βέβαια αυτοί ήταν τρεις και αυτός ένας, όμως ποιος τολμάει να τα βάλει με έναν που δεν φοβάται τα φαντάσματα;

58η Ιστορία: Το γατάκι

Η ΑΡΙΑΔΝΗ είναι μητέρα της συγχωρεμένης της θειάς μου της Μαρίκας της Μαρμαρέλη και αδελφή του παππού μου του Γιάννη του Ζωγραφάκη, από την οικογένεια των «λόρδων» για την οποία έχω γράψει στην ιστορία, «Και άλλο στοίχημα». Η θεία αυτή είχε μια καταπληκτική ικανότητα να σκαρώνει ρίμες, και ήταν εξαιρετικά ετοιμόλογη στις στιχουργικές της απαντήσεις. Η θεια μου η Αντιγόνη, η πεθερά του ξαδέλφου μου του Κωστή που τις ιστορίες του πατέρα του και του αδελφού του διηγηθήκαμε στην προηγούμενη ιστορία μας, είναι τώρα ενενήντα δυο χρονών, αλλά με καταπληκτική μνήμη. Θυμόταν μαντινιάδες με τις οποίες μοιρολόγησε η μάνα μου τη γιαγιά μου όταν πέθανε, πριν από ακριβώς πενήντα χρόνια. Μου τις είπε πέρυσι, τις έγραψα, τις αντέγραψα στον υπολογιστή και κάπου τις έχω φυλαγμένες.

Θυμήθηκε και ένα δείγμα από τις στιχουργικές ικανότητες της θειας της Αριάδνης.

Ένας νεαρός που τη φλέρταρε της λέει:

«Όταν θ' ακούσεις πεταλιά, κι αλόγου χαλινάρι
θάρρεια πως είναι ο Νικολής, κι έρχεται να σε πάρει».

Μου είπε και το επώνυμο του Νικολή: Παπαδάκης.

Και αυτή απαντάει:

«Αγάλια αγάλια θα σου πω, σιγά σιγά ένα λόγο
να βάλω τα παπούτσα μου και σου κλουθώ ντελόγο» (αμέσως).

Η θεια όμως δεν ήταν μόνο στιχοπλόκα και ετοιμόλογη, αλλά και άφοβη. Και εκείνη την εποχή οι άνθρωποι δεν φοβόντουσαν ούτε τους τούρκους, ούτε τους κλέφτες (κοιμόντουσαν με τα κλειδιά στην πόρτα), ούτε τις πεθερές: φοβόντουσαν τα φαντάσματα. Και ο μόνος τρόπος για να αποδείξει κανείς ότι δεν φοβάται τα φαντάσματα ήταν να πάει νύχτα στο νεκροταφείο.

Και όχι μόνο στην Ελλάδα. Διαβάζοντας το αυτοβιογραφικό «Στα ξένα χέρια» του Μαξίμ Γκόρκι, μαθαίνω ότι ο μεγάλος αυτός ρώσος συγγραφέας, όταν ήταν παιδί, κοιμήθηκε ένα βράδυ στο νεκροταφείο για να κερδίσει ένα στοίχημα.

Έτσι λοιπόν και η θεια η Αριάδνη, έβαλε στοίχημα με τις φίλες της να πάει νύχτα στο νεκροταφείο. Όχι, αυτή δεν θα έφερνε ένα αντικείμενο όπως ο ανιψιός της ο Μανώλης, ο αδελφός της μητέρας μου (ιστορία

«Και άλλο στοίχημα»), ούτε όπως η νύφη του αδελφού της (ιστορία «Η μάξι φούστα»), ούτε όπως ο χωριανός μου το Γιωργιό (ιστορία «Το καπάκι»), αυτή θα άφηνε ένα αντικείμενο (ιστορία «Το στοίχημα»). Και το αντικείμενο που θα άφηνε ήταν ένα μαντίλι, που θα το τύλιγε σε έναν σταυρό σε ένα μνήμα, όποιον ήθελε εκείνη.

Ξεκινάει λοιπόν το βράδυ από το σπίτι για το νεκροταφείο. Όμως ένα χαριτωμένο γατάκι που είχε, που την υπεραγαπούσε και που το υπεραγαπούσε, την πήρε από πίσω, σαν σκυλάκι.

Δεν το έδωξε. Το άφησε να την ακολουθήσει.

Πηγαίνει στο νεκροταφείο. Το νεκροταφείο ήταν απεριποίητο, και όπως το εγκαταλελειμμένο νεκροταφείο στην ιστορία, «Ο λάκκος», ήταν γεμάτο χόρτα. Και τι χόρτα, πανύψηλα, σίγουρα τα περισσότερα μολόχες. Περπατάει με προσοχή στα τυφλά, βλέπει ένα τάφο μπροστά της, βγάζει το μαντήλι και το δένει στο σταυρό, όμως... Πού είναι το γατάκι;

Το γατάκι είχε χαθεί μέσα στα χόρτα. Ψάχνει να το βρει.

Εκείνη την ώρα καταφτάνουν και οι φίλες της, που είχαν σχέδιο να την τρομάξουν. Αρχίζουν να πετάνε πέτρες μέσα στο νεκροταφείο. Η θεια μου άφοβη, κατάλαβε ότι δεν ήταν οι νεκροί που την πετροβολούν, αλλά οι προκομμένες οι φιλενάδες της που ήθελαν να την τρομάξουν. –Κακομοίρες μου, τους φωνάζει, αν φάει καμιά πέτρα το γατάκι και σκοτωθεί, θα σας ξεμαλλιάσω. (Παρεμπιπτόντως, και τον Γκόρκι όταν πήγε να ξενυχτήσει στο νεκροταφείο πήγαν οι φίλοι του και του πετούσαν πέτρες για να τον τρομάξουν).

Δεν είχε νόημα να συνεχίσουν το πετροβόλημα αφού τις κατάλαβε, γύρισαν σπίτι. Περνώντας από το καφενείο τις ρωτάνε.

-Μόνες σας είστε; Πού είναι η Αριάδνη;

-Ψάχνει το γατάκι στο νεκροταφείο.

Η ιστορία θα μπορούσε να τελειώσει εδώ, όμως υπάρχει ακόμη ένα μίνι σασπένς.

Το βρήκε τελικά το γατάκι;

-Ναι, το βρήκε, μου λέει η θεια μου η Αντιγόνη.

Έτσι είμαστε εμείς στο σόι, ατρόμητοι. Εγώ μπορεί να φοβάμαι μήπως χρεοκοπήσουμε, μήπως γυρίσουμε στο ευρώ, μήπως δεν πάρω το εφάπαξ, όμως τα φαντάσματα δεν τα φοβάμαι. Το έχω αποδείξει. Έχω πάει και εγώ νύχτα στο νεκροταφείο, χωρίς στοίχημα όμως. Την ιστορία την έχω γράψει σε ένα από τα διηγήματα που περιλαμβάνονται στη συλλογή «Το Φραγκιό» (εκδόσεις ΑΛΔΕ 2010, σειρά metroαναγνώσματα).

59η Ιστορία: Η σιέστα

ΟΡΙΣΜΕΝΕΣ ΑΠΟ τις ιστορίες που γράφω τις συμπληρώνω εκ των υστέρων με πιο σπαρταριστές λεπτομέρειες, που μου τις είπαν κάποιοι που τις διάβασαν. Αυτήν δεν πρόλαβα να τη γράψω, και είχα μια συμπληρωματική αφήγηση. Θα ξεκινήσω από αυτήν, γιατί στο «χρόνο της ιστορίας» προηγείται.

Ο Γιάννης έφτιαξε οικογενειακό τάφο. Καμάρωνε γι' αυτόν. Ο Μανός ο Τριχάς του λέει.

-Γιάννη, τώρα που έφτιαξες τον τάφο, πρέπει πότε πότε να πηγαίνεις να κοιμάσαι εκεί μέσα, να συνηθάς.

Αστεία το είπε, όμως το αστείο αυτό έμεινε στο μυαλό του Γιάννη.

Και πριν περάσουμε στην άλλη αφήγηση, που όπως είπαμε προηγήθηκε, να παραθέσουμε ένα σχετικό απόσπασμα από τον «Καπετάν Μιχάλη» του Καζαντζάκη.

«(Ο καπετάν Πολυξίγκης με τους φίλους του ξεφαντώνουν μέσα στο μνήμα του) Ο Βεντούζος είχε έρθει κίολας στο κέφι· είχε βρει το κρασί και τους μεζέδες, έκανε υπομονή, περίμενε, περίμενε, δε βάσταξε πια, κίνησε να σαβουρώνει και να πίνει. Ανέβηκε απάνω, έκοψε μια φαρδιά κίτρινη μαργαρίτα, την πέρασε στο αυτί του, ξάπλωσε στο πέτρινο πατάρι μέσα στο μνήμα, σφάληξε τα μάτια κι έκανε, λέει, τον πεθαμένο, να συνηθίσει. Μα κάθε τόσο ανασταίνονταν για να κατεβάσει καμιά, και ξαναπέθαινε» (σελ. 186).

Έρχεται το καλοκαίρι, πλακώνουνε οι καύσωνες, ακόμη και κάτω από τον πλάτανο του καφενεϊού δεν μπορεί να βρει κανείς δροσιά. Και ο Γιάννης σκέφτεται την υπόδειξη του Μανού.

Ένα μεσημέρι που η ζέστη ήταν εξαιρετικά αφόρητη, τα air-condition δεν είχαν ακόμη εφευρεθεί και ο μόνος χώρος που θα μπορούσε να βρει κανείς μια κάποια δροσιά ήταν τα καφενεϊά, ο Γιάννης σηκώνεται από την καρέκλα του.

-Πού πας Γιάννη με τέτοια ζέστη; Μη μου πεις ότι πας στο σπίτι σου, που τώρα μεσημεριάτικα θα είναι φούρνος, του λέει κάποιος.

-Ξα μου μένα, λέει ο Γιάννης και φεύγει.

Από τότε, τα μεσημέρια με τους καύσωνες δεν εμφανιζόταν πια στο καφενεϊό.

Μα πού διάβολο τη βγάζει μεσημεριάτικα, με τέτοια ζέστη; αναρωτιούνται οι χωριανοί.

Κάποιος τον παρακολούθησε, και έτσι διέρρευσε το μυστικό: ο Γιάννης πήγαινε και κοιμόταν μέσα στον τάφο του, στο νεκροταφείο.

Το βράδυ που εμφανίστηκε στο καφενείο τον ρώτησαν για ποιο λόγο πήγαινε και κοιμόταν στον τάφο. Όμως δεν τους είπε ότι το έκανε για να συνηθά. Θα τον κοροΐδευαν, και εξάλλου δεν ήταν αυτός ο λόγος.

Ποιος ήταν ο λόγος;

-Δροσώ, δροσώ, ήταν η απάντηση. Δηλαδή δροσερεύω, έχω δροσιά.

Κάποιοι μπορεί να αναρωτιούνται, πώς μπορεί να κάνει δροσιά μέσα σε ένα τάφο.

Και όμως. Καθώς είναι σκαμμένος μέσα στη γη είναι όντως δροσερός. Εξάλλου είχα διαβάσει σε κάποιο μυθιστόρημα, νομίζω του αιγύπτιου νομπελίστα Ναγκίμπ Μαχφούζ, για άστεγους που μένουν σε τάφους. Και ψάχνοντας στο διαδίκτυο με αφορμή αυτή την ιστορία ένοιωσα έκπληξη με αυτά που διάβασα. Ολόκληροι πληθυσμοί στεγάζονται στα νεκροταφεία. Και όχι μόνο στο Κάιρο, αλλά και στη Μανίλα. Πιθανότατα και αλλού.

60η Ιστορία: Προσδοκώ ανάσταση νεκρού

ΑΠΟ ΜΙΑ μαντινάδα μπορείς να φτιάξεις ολόκληρο διήγημα. Η ιστορία «Το κινητό» επινοήθηκε με βάση μια μαντινάδα. Με βάση μια μαντινάδα έφτιαξε και ο Δημήτρης Καμπουράκης ένα διήγημα που δημοσιεύτηκε στο Protogon με τίτλο «Χαλίκι να σκοντάψεις». Από μια μεταφορά με εφέ υπερβολής έφτιαξε ο ανώνυμος ανεκδοτάς την παρακάτω ιστορία. Σε αυτόν τα εύσημα, εγώ απλά αντιγράφω.

Ο άντρας της Ουρανίας πεθαίνει. Η Ουρανία είναι απαρηγόρητη. Κάθε πρωί πηγαίνει στο νεκροταφείο, στον τάφο του άντρα της.

Μέχρι εδώ δεν υπάρχει τίποτα το περίεργο. Τόσες και τόσες γυναίκες επισκέπτονται καθημερινά τον τάφο του άντρα τους. Το αντίστροφο είναι λιγότερο συχνό. Στην ταινία του κούρδου σκηνοθέτη Hiner Salem που έχει τίτλο Vodka lemon, βλέπουμε να αναπτύσσεται ένα ειδύλλιο ανάμεσα σε έναν άντρα και μια γυναίκα, καθώς συναντούνται συχνά στο νεκροτα-

φείο όπου πηγαίνουν να επισκεφτούν τους τάφους των συζύγων τους.

Μη πάει το μυαλό σας, εδώ δεν έχουμε κανένα ειδύλλιο. Όμως ο χωριανός εκείνος που επισκέπτεται τον τάφο της γυναίκας του βλέπει με μεγάλη περιέργεια τον τρόπο τον οποίο διάλεξε η Ουρανία για να θρηνησει τον άντρα της. Δεν θυμιάζει, δεν ανάβει το καντήλι, απλά κάθεται πάνω στον τάφο με κατεβασμένο βρακί. Τι διαστροφή είναι πάλι και τούτη, σκέφτεται. Το λέει του νεκροθάφτη, ο οποίος είναι ο καθ' ύλην αρμόδιος.

Πηγαίνει ο νεκροθάφτης την επόμενη μέρα, και τρίβει τα μάτια του μ' αυτό που βλέπει.

-Κυρά μου, της κάνει, δεν είναι αυτός τρόπος να κάθεται πάνω στον τάφο του άντρα σου, ξεβράκωτη.

Το τι του απάντησε η Ουρανία δεν τολμούμε να το γράψουμε, ξεφεύγει εντελώς τα πλαίσια της κοσμιότητας. Συμπεριληπτικά όμως μπορούμε να πούμε ότι ήταν ένας χείμαρρος από βρισιές.

Ο νεκροθάφτης τσατίστηκε, και πήγε και βρήκε τον αστυνόμο. Το και το, του λέει.

Την επομένη πηγαίνει ο αστυνόμος στο νεκροταφείο μαζί με τον νεκροθάφτη. Φτάνουν στον τάφο, και βλέπουν πάλι την Ουρανία να κάθεται πάνω του, με κατεβασμένο το βρακί.

-Κυρά μου, τι πράγματα είναι αυτά, καταλαβαίνεις ότι μπορείς να πας φυλακή μ' αυτό που κάνεις; της λέει ο αστυνόμος.

Ακολουθεί πάλι ο ίδιος βόρβορος από βρισιές. Ο αστυνόμος, συνηθισμένος από τέτοιου είδους αντιδράσεις και ψύχραιμος από του φυσικού του, την άφησε να εξαντλήσει το ρεπερτόριό της. Όταν πια σώπασε, τη ρωτάει με το πιο καλοσυνάτο ύφος του κόσμου.

-Μα κυρά μου, μήπως μπορείς να μας εξηγήσεις γιατί το κάνεις αυτό;

-Να σου πω κυρ αστυνόμε, ο άντρας μου μού έλεγε, «Ουρανία μου, ο πισινός σου (άλλη λέξη είπε, αλλά είναι χυδαία και γι' αυτό την άλλαξα με ένα συνώνυμό της, πιο κόσμιο) και νεκρούς ανασταίνει».

61η Ιστορία: Ο φόβος των φαντασμάτων

ΟΣΟ ΠΙΟ πολύ πλησίαζε το νεκροταφείο τόσο πιο πολύ φοβόταν. Ο

φόβος του κορυφώθηκε όταν μπήκε μέσα. Δεν γινόταν όμως διαφορετικά, η θεια του η Ελένη είχε πάει το πρωί να ανάψει το καντήλι στον τάφο του αδελφού της και ξέχασε να πάρει το παραφινέλαιο. Μπορεί να της το έκλεβαν, μπορεί και όχι, όμως γιατί να το ριψοκινδυνεύσει; Έτσι έστειλε τον ανιψιό της να πάει να το φέρει. Εξάλλου, πατέρας του ήταν ο μακαρίτης.

-Άντε, να κάνεις και κανένα σταυρό πάνω από τον τάφο του πατέρα σου.

Κατευθυνόταν προς τον τάφο ενώ η καρδιά του κτυπούσε ανήσυχα. Κι αν προβάλλει ξαφνικά κανένα φάντασμα;

Τέτοια πιθανότητα ήταν αμυδρή, γιατί τα φαντάσματα συνήθως βγαίνουν στο σκοτάδι και δεν είχε πέσει ακόμα ο ήλιος, όμως δεν ξέρεις καμιά φορά τι γίνεται.

Ξαφνικά βλέπει στο βάθος έναν άνθρωπο, που κατευθυνόταν κι αυτός σε κάποιο τάφο. Τον πλησιάζει. Δεν τον είχε ξαναδεί. Ένοιωθε ανακουφισμένος που δεν ήταν μόνος στο νεκροταφείο. Όσο να 'ναι, το να ξέρει ότι και κάποιος άλλος ήταν εκεί του έδινε θάρρος.

-Γεια σου κουμπάρε, ευτυχώς που βρέθηκες κι εσύ εδώ, γιατί, δεν σου το κρύβω, τα φοβούμαι τα φαντάσματα.

-Σε καταλαβαίνω απόλυτα, του λέει αυτός. Και εγώ τα φοβόμουν όσο ήμουν ζωντανός, τώρα όμως που είμαι πεθαμένος δεν τα φοβούμαι.

Η ιστορία στην προφορική της αφήγηση, όπως την άκουσα από τον Σταυρή το Μαντζαράκη, τελειώνει εδώ. Όμως στη γραπτή απόδοσή της φαίνεται ημιτελής, και γι' αυτό πρέπει να την τελειώσω.

Με το να ακούσει αυτά τα λόγια ο καημένος ο ανιψιός το βάζει στα πόδια. Ούτε που κατάλαβε για πότε βγήκε από το νεκροταφείο και για πότε βρέθηκε στον κεντρικό δρόμο. Όμως και πάλι δεν έκοψε ταχύτητα. Κι αν το φάντασμα τον είχε πάρει από πίσω;

Ξεπνεμένος έφτασε στο σπίτι της θειας του. Της είπε λαχανιασμένος όλη την ιστορία, και αυτή σταυροκοπήθηκε με δέος.

-Παιδί μου, τι είναι αυτό που έπαθες! Να το πούμε του παπά να πάει να ψάλλει, να μην ξαναφανεί το φάντασμα.

Για το παραφινέλαιο ούτε λόγος. Ήταν τόσο συγκλονιστικό το γεγονός, που δεν θα καθόταν τώρα να σκάσει γι' αυτό. Ας της το έκλεβαν.

Όσοι πιστεύετε στα φαντάσματα και έχετε εκστασιαστεί από το μεταφυσικό μεγαλείο αυτής της ιστορίας μπορείτε να σταματήσετε την ανάγνωση εδώ. Όσοι δεν πιστεύετε, μπορείτε να συνεχίσετε παρακάτω.

-Βρε σταμάτα, φωνάζει πίσω του το «φάντασμα», πλάκα σου έκανα, άνθρωπος είμαι, δεν είμαι φάντασμα, όμως πού να ακούσει ο ανιψιός, που είχε κόψει στο μεταξύ μιλία. Πω πω πω, φοβητσιάρης, πάλι καλά που δεν έπαθε και καμιά συγκοπή να το 'χω κρίμα, σκέφτηκε. Τι κρίμα δηλαδή, να βρω και τον μπελά μου. Και έκανε το σταυρό του που δεν συνέβη τέτοιο μοιραίο γεγονός.

Επειδή εσείς που πιστεύετε στα φαντάσματα θα πνέετε μένεα εναντίον μου, ότι σας ειρωνεύτηκα, θα παραθέσω και τρεις ιστορίες που δεν είναι χιουμοριστικές. Παραπέμπουν στην ύπαρξη των φαντασμάτων και του υπερφυσικού. Είχα σκοπό να τις βάλω σε επίμετρο, σαν ντοκουμέντα, όμως βρίσκω ότι είναι καλύτερα να τις τοποθετήσω εδώ.

1η Ιστορία. Μου την αφηγήθηκε ο Σταυρής ο Μαντζαράκης.

Περνάει ένας πάνω στο μουλάρι του μπροστά από το νεκροταφείο. Είναι νυχτοπάρωρα. Την ίδια μέρα είχαν θάψει ένα φίλο του. Μαζί τα πίνανε.

-Α, ρε Γιώργη, λέει αναστενάζοντας, να είχα ένα μπουκάλι ρακή να κατεβώ να την πιούμε.

-Κατέβα κι έχουμε εμείς, ακούει μια φωνή να του λέει.

-Μούλε, μούλε, φωνάζει αυτός τρομαγμένος στο μουλάρι του να απομακρυνθεί όσο γίνεται πιο γρήγορα.

Και διαβάζω στον «Καπετάν Μιχάλη» του Καζαντζάκη: «Κι είχε βάλει μαστόρους και του 'φτιασαν, με πέτρα και μάρμαρο, στο νεκροταφείο, ένα μνήμα απλόχωρο, κι ήταν σαν ένα υπόγειο κουβούκλι, με πατάρια τριγύρα και μαξιλαράκια, μ' ένα χαμηλό σοφραδάκι στη μέση, μ' ένα χωνευτό ντουλάπι στον τοίχο, όπου βρίσκονταν πάντα μια μπουκάλια γεμάτη και ρακοπότητα. Γιατί όταν του 'ρχονταν το κέφι του Καπετάν Πολυξίγκη, γέμιζε ένα καλάθι μεζέδες, έπαιρνε δυο τρεις αντάμικους φίλους και κατέβαιναν στο μνήμα κι άρχιζαν να κουτσοπίνουν και να μιλούν για πολέμους, για γυναίκες και για το θάνατο» (σελ. 84).

Λέτε να πέρασε από το νεκροταφείο που ήταν ο τάφος του Πολυξίγκη; 2η ιστορία. Μου την αφηγήθηκε η Μαριάννα.

Πήγε στο νεκροταφείο να ανάψει το καντήλι στον τάφο του πατέρα της, που είχε πεθάνει πριν λίγες μέρες. Ο καιρός κακός, φυσούσε δυνατός βοριάς. Μόλις μπαίνει στο νεκροταφείο ακούει βήξιμο. Κοιτάζει γύρω, κανείς. Προχωράει προς τον τάφο του πατέρα της, ο βήχας συνεχίζεται. Ξανακοιτάζει, κανείς. Με τρεμάμενα χέρια άναψε το καντήλι και έφυγε γρήγορα γρήγορα, με τον βήχα να την ακολουθεί. Τρομαγμένη τη συνάν-

τησε στο δρόμο ο Γιάννης ο καπετάνιος με το αμάξι του, την πήρε και του αφηγήθηκε την ιστορία.

3η Ιστορία. Μου την είπε η Μήτση, η γυναίκα ενός συμμαθητή μου. Της την αφηγήθηκε μια φίλη της. Είναι μπροστά στο μνήμα του πατέρα της που πέθανε πριν λίγες μέρες. Είναι συγκινημένη. Κάποια στιγμή σκέφτεται έντονα: «Πατέρα, αν είσαι εδώ και με βλέπεις, δώσε μου σημάδι». Και τότε βλέπει λέει το μνήμα και τον γύρω χώρο σαν να κυμάτιζαν, όπως κυματίζει η θάλασσα.

Τόσο αυτή όσο και η Μαριάννα δεν ήταν γυναίκες φοβητσιάρες, που φοβόντουσαν το υπερφυσικό και τα φαντάσματα.

Συμπληρώνω με κάποιες τύψεις.

Έγραφα κάπου ότι δυσκολεύομαι να γράψω λογοτεχνία, γιατί η λογοτεχνία είναι γεμάτη ψέματα, «ψευτιές», όπως μου έλεγε ο συγχωρεμένος ο πατέρας μου: «Τι τις διαβάζεις αυτές τις ψευτιές, να διαβάζεις τα μαθήματά σου». Και εγώ ψυχαναγκαστικά λέω πάντα την αλήθεια.

Σχεδόν πάντα. Γιατί παραπάνω έγραφα μια ψευτιά, για να κάνω την ιστορία πιο ενδιαφέρουσα. Όμως δεν αντέχω άλλο, θα πω την αλήθεια.

Την ιστορία την σταμάτησε ο Σταυρής ο Ματζαράκης εκεί που ο άνθρωπος αυτός, που φοβόταν τους νεκρούς, το έβαλε στα πόδια. Κοίταξα το Σταυρή με απορία: -Και τι έγινε μετά; -Τίποτα, εδώ τελειώνει η ιστορία.

Τη συνέχεια που διαβάσατε την επινόησα εγώ. Χωρίς να αποκλείεται να έγιναν έτσι τα πράγματα και στην πραγματικότητα. Την ιστορία όμως την αφηγήθηκε ο παθών. Έτσι μένει ανοιχτή με δυο εκδοχές: Δεν αποκλείεται όντως κάποιος να τον δούλεψε. Μπορεί όμως και να συνάντησε πραγματικά ένα φάντασμα.

62η Ιστορία: Το τασάκι

ΧΘΕΣ ΗΜΟΥΝ συντονιστής σε μια βιβλιοπαρουσίαση των εκδόσεων ΑΛΔΕ, στο Ζάππειο, στην έκθεση βιβλίου (19-9-2012). Καθόμουν στο πάνελ όταν κτύπησε το κινητό μου που είχα ξεχάσει να απενεργοποιήσω. Ευτυχώς δεν μιλούσα εκείνη τη στιγμή. Το έκλεισα βιαστικά. Μόλις τέλειωσε η εκδήλωση πήρα τηλέφωνο τον ξάδελφό μου, τον Γιώργη τον Τζα-νετάκη, που με είχε καλέσει. Ήθελε να μου πει ιστορίες. Κανονίσαμε να

τον πάρω τηλέφωνο την επομένη να μου τις πει.

Και μου τις είπε.

Βρισκόταν σε μια παρέα χθες βράδυ στην πλατεία του χωριού, και ένας χωριανός μας, ο Μανώλης ο Κοκκινάκης, είπε δυο ιστορίες. Όμως η μία μόνο είναι χιουμοριστική, και γι' αυτό θα την αφήσω τελευταία. Θα ξεκινήσω με την πρώτη.

Η ιστορία διαδραματίστηκε πριν πολλά χρόνια στο Ηράκλειο. Μάλιστα την έγραψε και μια εφημερίδα.

Ένας ανθυπολοχαγός πηγαίνει σε ένα χορό. Ξεχωρίζει μια ωραία κοπέλα που φαίνεται ασυνόδευτη. Χορεύει σχεδόν όλο το βράδυ μαζί της. Του αρέσει πολύ, νοιώθει ψιλοερωτευμένος μαζί της.

Κάποια στιγμή η χοροεσπερίδα τελειώνει. Η κοπέλα πρέπει να πάει σπίτι της. Προθυμοποιείται να τη συνοδεύσει. Και τη συνοδεύει. Κατά τα φαινόμενα, άρεσε και αυτός στην κοπέλα.

Έξω κάνει κρύο. Η κοπέλα είναι ντυμένη ελαφριά. Ο ανθυπολοχαγός, σαν γνήσιος ιππότης, βγάζει το σακάκι του και της το ρίχνει στους ώμους. Όχι όμως και χωρίς κάποια υστεροβουλία. Θέλει να την ξαναδεί. Έτσι, όταν φτάνουν σπίτι της, «ξεχνάει» να της το ζητήσει. Πιθανότατα και αυτή «ξεχνάει» να του το επιστρέψει.

Την επομένη πηγαίνει στο σπίτι της. Κτυπάει την πόρτα. Του ανοίγει μια ηλικιωμένη γυναίκα. Ζητάει την... Αυτή τον κοιτάζει περίεργα. –Καλά, πού την ξέρεις; τον ρωτάει. –Ήμασταν μαζί χθες βράδυ στη χοροεσπερίδα, απαντάει αυτός. Όταν τέλειωσε ο χορός τη συνόδευσα μέχρι εδώ. Της έριξα μάλιστα το σακάκι μου στους ώμους της για να μην κρυώνει, και ήλθα τώρα να το πάρω.

Η γυναίκα αυτή, με την έκπληξη ζωγραφισμένη στο πρόσωπό της, του λέει να περάσει μέσα. Την ακολουθεί στο σαλόνι, όπου βλέπει μια μεγάλη φωτογραφία της κοπέλας κρεμασμένη στον τοίχο. –Είναι κόρη σας; τη ρωτάει. –Ναι, του απαντάει αυτή, και είναι τρία χρόνια πεθαμένη.

Η έκπληξή του ήταν μεγαλύτερη από την έκπληξη τη δική της, όταν της είπε ότι ήσαν μαζί χθες βράδυ στο χορό. –Δεν με πιστεύεις; συνεχίζει αυτή. Πάμε στο νεκροταφείο και θα δεις.

Πηγαίνουν στο νεκροταφείο. Από μακριά, πάνω σε ένα τάφο, διακρίνει το σακάκι του. Και όταν έφτασαν κοντά είδε και τη φωτογραφία της, δίπλα στο καντήλι και το θυμιατό.

Για όσους πιστεύουν στα φαντάσματα, προφανώς ο ανθυπολοχαγός αυτός στο χορό συνάντησε το φάντασμα της κοπέλας. Όσοι δεν πι-

στεύουν, μπορούν να φανταστούν το παρακάτω σενάριο: κάνοντας μια επίσκεψη στο νεκροταφείο, στον τάφο κάποιου προσφιούς του προσώπου, είδε τη φωτογραφία αυτής της όμορφης κοπέλας σε κάποιο γειτονικό τάφο. Μαγεύτηκε από την ομορφιά της, έψαξε και βρήκε τη διεύθυνση του σπιτιού της, και επινόησε αυτή την ιστορία. Θα μπορούσαμε να φανταστούμε και άλλα σενάρια.

Δεν θέλω να προκρίνω καμιά από τις δυο εκδοχές, και προχωρώ αμέσως στην επόμενη ιστορία. Μια ιστορία που είναι η αντιστροφή της ιστορίας που έχει τον τίτλο «Καλημέρα».

Η Καλλιόπη του Κοκκινάκη, η μητέρα του Μανώλη, πηγαίνει μια μέρα σε ένα χωράφι τους. Όμως ας μην πούμε ότι πήγε και αυτή να βοσκήσει την κατσικά της. Για ποιο λόγο πήγε δεν ξέρουμε, και εξάλλου δεν έχει σημασία. Είχε παρέα και μια χωριανή.

Το χωράφι ήταν ακριβώς πίσω από το νεκροταφείο, το καινούριο νεκροταφείο στο «Μυζηθρά», που όπως έγραφα σε προηγούμενη ιστορία φτιάχτηκε κάπου στις αρχές της δεκαετίας του '50. Την προηγούμενη μέρα είχαν θάψει την Κατίνα, την πεθερά του Μανόλη του Χατζάκη. Η Κατίνα ήταν ο πρώτος νεκρός που θάφτηκε σ' αυτό το νεκροταφείο.

Ο Μανώλης ήταν καφετζής. Στο καφενείο του πήγαινε ο πατέρας μου όταν ήμουν μικρός, και με έπαιρνε συχνά μαζί του. Αυτός έπινε καφέ και εγώ έτρωγα ένα «υποβρύχιο», ένα κουταλάκι με βανίλια βουτηγμένο σε ένα ποτήρι νερό.

Η Καλλιόπη κάποια στιγμή αναστενάζει και λέει: -Αχ βρε Κατίνα, τι είμαστε στη ζωή; Τίποτα δεν είμαστε. -Έτσι είναι που τα λες Καλλιόπη, τίποτα δεν είμαστε, της απιλογάται μια ανδρική φωνή μέσα από το νεκροταφείο. Να ακούσει τη φωνή αυτή η Καλλιόπη, βγάζει μια κραυγή, «Παναγία μου», και πέφτει κάτω λιπόθυμη. -Βοήθεια και ελιγώθηκε η Καλλιόπη, σύρνει φωνή η χωριανή που τη συνόδευε.

Ένας Γράσσοσ από το Πάνω Χωριό, που ο Γιώργης δεν ήξερε να μου πει το μικρό του όνομα, έφτιαχνε τάφους στο νεκροταφείο. Εκείνη την ώρα ήταν εκεί και δούλευε. Αυτός ήταν που απιλογήθηκε της Καλλιόπης. Ακούγοντας τις φωνές κατάλαβε τι είχε συμβεί. Αρπάζει το παγούρι με το νερό που είχε πάντα μαζί του και τρέχει έξω. Βρίσκει πεσμένη κάτω την Καλλιόπη, και χύνει στο πρόσωπό της νερό να την ξελιγώσει.

Με τα πολλά ξελιγώθηκε η Καλλιόπη.

Πολλοί άκουσαν την ιστορία της. Από αυτούς πολλοί έχουν πεθάνει, και από αυτούς που είναι ακόμη ζωντανοί πολλοί θα την έχουν ξεχάσει.

Όχι όμως και ο γιος της ο Μανώλης, που τη διηγήθηκε χθες βράδυ στον ξάδελφό μου.

63η Ιστορία: Το παζάρι

ΤΟ ΔΙΑΒΑΣΑΜΕ στα «Νάκλια» του Μιχάλη Χουρδάκη-Νίσιπτα, στα «Διάφορα», Γ' τόμος.

Ο γέρο πατέρας είναι στα τελευταία του. Ένας ένας έρχονται συγγενείς και φίλοι να τον αποχαιρετήσουν. Ο γιος, που ποτέ δεν αφήνει τα πράγματα να γίνονται την τελευταία στιγμή, έχει φωνάξει τον μαραγκό να πάρει μέτρα για το φέρετρο. Κι αν δεν συμφωνήσουν στην τιμή; Όταν θα έχει ξεψυχήσει ο πατέρας του θα είναι αργά, θα βρίσκεται σε πολύ μειονεκτική θέση για να παζαρέψει, ενώ τώρα που ο πατέρας του είναι ακόμη ζωντανός, αν δεν τα βρει στην τιμή με το μαραγκό του χωριού τους μπορεί να φωνάξει άλλο μαραγκό από κάποιο διπλανό χωριό.

Ο μαραγκός έχει πάρει κρυφά τα μέτρα για το φέρετρο χωρίς να τον αντιληφθεί ο γέρος καθώς ήταν απασχολημένος με τους άλλους επισκέπτες, και υπολογίζει το ξύλο που θα του χρειαστεί. Πρέπει να πει μια τιμή στο γιο.

Ακριβά. Δεν γίνεται πιο φτηνά; Μα είναι ακριβό το ξύλο. Μπα, και από τότε ακρίβυνε;

Αρχίζει ένα άγριο παζάρι: τόσο άγριο, που δεν προσέχουν πια μην τους ακούσει ο γέρος. Αυτός, καθώς έχει φύγει και ο τελευταίος επισκέπτης, έχει στήσει αυτί. Κάποια στιγμή, ακούγοντας την τιμή στην οποία έχει αναγκαστεί να κατέβει ο μαραγκός αλλά που του φαίνεται παρόλ' αυτά ψηλή, φωνάζει στο γιο του: «Πολλά ζητά ο κερατάς παιδί μου, μόνο ανέ μπορείς κόψε του κάτι τις ακόμη».

Διαβάζοντάς το θυμήθηκα ένα ανέκδοτο, με έναν ετοιμοθάνατο Εβραίο. Δεν το καλοθυμόμουνα και το έψαξα στο διαδίκτυο.

«Α' μέρος

Ο Εβραίος πατέρας είναι ετοιμοθάνατος. Γύρω από το κρεβάτι του πόνου είναι συγκεντρωμένη όλη η οικογένεια του. Το κλίμα είναι βαρύ και πένθιμο. Ένα μόνο μικρό καντηλάκι, δίπλα στον άρρωστο, φωτίζει αμυδρά το στενό δωμάτιο. Ο πατέρας, με κλειστά τα μάτια και πολύ κόπο, ψιθυρίζει:

Πατέρας: Γυναίκα μου Σάρα είσαι εδώ;

Σάρα (κλαίγοντας): Ναι, άντρα μου.

Πατέρας: Γιε μου Ιακώβ είσαι εδώ;

Ιακώβ (φανερά συγκινημένος): Ναι, πατέρα.

Πατέρας: Μικρή μου θυγατέρα Ιουδίθ, είσαι εδώ;

Ιουδίθ (απαρηγόρητη): Ναι, πατέρα, είμαι κοντά σου.

Πατέρας: Και εσύ στερνοπούλι μου Ααρών, είσαι εδώ;

Ααρών (με αναφιλητά): Ναι, πατέρα.

Πατέρας (αγριεμένος): Και τότε ποιος είναι στο μαγαζί;

Β' μέρος

Η οικογένεια συνειδητοποιεί αμέσως την εγκληματική αμέλεια και όλοι αποχωρούν σιγά-σιγά από το δωμάτιο. Τελευταίος φεύγει ο μικρός Ααρών που, κλείνοντας την πόρτα του δωματίου, λέει:

Ααρών: Και που 'σαι πατέρα... Όταν αφήνεις την τελευταία σου πνοή, άφησε την προς το καντήλι, για να σβήσει. Είναι κρίμα να καίει άδικα...

Γ' μέρος

Ο πατέρας φωνάζει τον πρωτότοκο Ιακώβ και του λέει να πλησιάσει. Με τις τελευταίες δυνάμεις που του απομένουν, βγάζει από την τσέπη του ένα ρολόι και εξηγεί ότι το έχει κληρονομιά από τον προπάππου του.

Ο Ιακώβ το κοιτάζει με μάτια που γυαλίζουν. «Σ' αρέσει;» ρωτά ο πατέρας. «Ναι πατέρα!» αποκρίνεται ο Ιακώβ. «Πόσα δίνεις;» ρωτά ο πατέρας.

Δ' μέρος

Την άλλη μέρα του θανάτου του πατέρα, ο Ιακώβ πηγαίνει στην τοπική εφημερίδα για να βάλει την αναγγελία του θανάτου.

Ιακώβ: Παρακαλώ, ποια είναι η μικρότερη χρέωση για μια αναγγελία θανάτου;

Υπάλληλος: Δυο δολάρια, κύριε.

Ιακώβ: Ο.Κ., γράψε λοιπόν «Αβραάμ Κοέν πέθανε».

Υπάλληλος: Μα, κύριε, πρέπει να έχετε υπόψη σας πως με τα δυο δολάρια μπορείτε να γράψετε μέχρι 10 λέξεις.

Ο Ιακώβ σκέφτεται μερικά δευτερόλεπτα και λέει στον υπάλληλο:

Ιακώβ: Ωραία, τότε γράψε «Αβραάμ Κοέν πέθανε. Πωλείται DATSUN σε τιμή ευκαιρίας».

64η Ιστορία: Μεζέ δεν έχει μωρή;

ΚΑΙ ΑΥΤΗ την ιστορία τη διαβάσαμε στα «Νάκλια» του Μιχάλη Χουρδάκη-Νίσιπτα, στα «Διάφορα», όμως στο Β' τόμο αυτή τη φορά, τον οποίο μας είχε την ευγενή καλοσύνη να μας στείλει μετά την παρουσίαση που κάναμε του Γ' τόμου. Αυτή την αντιγράφουμε ως έχει, ως φόρο τιμής στον Νίσιπτα, που πέρα από τη συνεισφορά του στις λαογραφικές έρευνες του νησιού μας προσπαθεί να διασώσει με τα γραφτά του το μεραμπελιώτικο ιδίωμα.

«Οντεν ήτονε στα τελευταία ντου ο γέρο Πρινοκωνσταντής, επήε ο παπάς να τότε μεταλάβει, μα ο συγχωρεμένος δεν ήλεγε ν' ανοίξει το στόμα ντου.

-Ωφου παπά μου και κοντό να πάει αμεταλάβωτος ο Κωνσταντής μου! Εκαταχτύπα τα μεριά τζη η γρα ντου.

-Σώπα τουλόγου σου κι εγώ ίσα - ίσα που δ' ακουμπήσω στ' αχειλή ντου τη Θεία Κοινωνία, μα το ίδιο κάνει, λέει ο παπάς, κι εκούμπισε το νάμα στ' αχειλή του γέρου κι ήρχιξ' αυτός ν' αναγλείφεται, μα ήνοιξε και το στόμα ντου και ο παπάς τότε μετάλαβε κανονικά.

Σαν εκατάπιε τη μεταλαβούρα ο ετοιμοθάνατος, δεν ήλεγε να κλείσει το στόμα ντου.

-Κλείσε μπρε Κωνσταντή την παντέρμη σου μπούκα γιατί θα κάνεις άσκημο ποθαμένο, του λέει η κερά, μα 'κείνος, πράμα!

Μια κοπανιά ήνοιξε τα μάθια ντου.

-Ο Θεός Κωνσταντή να σ' αναπάψει μετά των δικαίων, μόνο κλείσε 'δα το στόμα και τα μάθια σου, να δεις και τσ' αγγέλους, κάνει ντου ο παπάς. 'Ηκλεισε αυτός τα μάθια, μα δεν ήλεγε να κλείσει το στόμα.

-Ίντα θες εδά άντρα μου και δεν κλείνεις την παντέρμη σου μπούκα; ρωτά η κερά.

-Μεζέ μωρή δεν έχει; Κάνει ο 'τοιμοθάνατος.

-Ήμαρτό Σε Θέ μου! σταυροκοπήθηκε ο παπάς».

Και θυμήθηκα μια άλλη ιστορία που την έγραψα στο blog μου στις 11 του Δεκέμβρη του 2010, πριν δυο χρόνια δηλαδή, βάζοντας ως τίτλο «Σαν ανέκδοτο». Την αντιγράφω από εκεί.

«Το Σαν ανέκδοτο ήταν στο μέσο της αφήγησης, αλλά θα το βάλουμε στο τέλος για να λειτουργήσει καθαρτικά, όπως καθαρτικά λειτουργούσε

και το σατυρικό δράμα σε κάθε παράσταση αρχαίας τραγωδίας μετά το τέλος της τριλογίας. Είμαστε σε μια εκδήλωση *Χαράς και Διασκέδασης* που διοργάνωσε ο καινουριοεκλεγμένος δήμαρχος Νέου Ηρακλείου Παντελής Βλασσόπουλος μαζί με τον συμπράξαντα μαζί του Γιώργο Βλαντή. (Στην επιστροφή χαρήκαμε: επί τέλους χιόνι!!!). Στην παρέα ο Γιάννης ο Δασκαλάκης, ο Μανόλης ο Πρατικάκης και εγώ. Ο Μανόλης ο Πρατικάκης βλέπει μια παλιά γνωστή του, χαιρετιούνται, και όταν αυτή απομακρύνεται μας λέει. –Αυτή ήταν χοντρή, και μόλις πέθανε ο άντρας της αδυνάτισε, θα πρέπει να έχασε πάνω από είκοσι κιλά. Ακολουθεί το *Σαν ανέκδοτο* που το είπε ο Γιάννης ο Δασκαλάκης, και στη συνέχεια, ο Μανόλης, ως ψυχίατρος και όχι ως ποιητής, μας αφηγείται μια κλινική περίπτωση, μια γυναίκα που έπασχε από έντονους φόβους ότι θα πέθαινε ο άντρας της. Ο Μανόλης κατάλαβε ότι αυτό ήταν ασυνείδητη επιθυμία να πεθάνει και της το είπε. Αυτή του έβαλε τις φωνές και έφυγε. Μετά από κανένα εξάμηνο, αφού κλωθογύρισε καλά στο νου της τα λόγια του, ήλθε και του είπε ότι πράγματι είχε δίκιο, ότι ήθελε το θάνατο του άντρα της γιατί την καταπίεζε με το σόι του. Ο Μανόλης τότε μας είπε ότι ήταν τυχερή για δυο λόγους, πρώτον γιατί ο άντρας της δεν πέθανε στο ενδιάμεσο και δεύτερο γιατί συνειδητοποίησε τους πραγματικούς λόγους του φόβου της. Αν ο άντρας της είχε πεθάνει και αυτή δεν είχε κάνει αυτή τη συνειδητοποίηση θα έπασχε για όλη της τη ζωή από *περιπελεγμένο πένθος*, γιατί η ασυνείδητη ενοχή τού ότι ήθελε το θάνατό του και ότι ίσως γι' αυτό πέθανε, δεν θα την άφηνε να δώσει τέλος σ' αυτό το πένθος.

Και τώρα το *Σαν ανέκδοτο*.

Μια γυναίκα ανεβαίνει στο λεωφορείο από τους Μύθους για την Ιεράπετρα. Σε μια στάση ενδιάμεσα ανεβαίνει μια γνωστή της και εκείνη τη ρωτάει:

–Είντα κάνει ορή ο άντρας σου.

–Είντα να κάνει! Εκεία κείτεται όλη μέρα στο κρεβάτι και χάσκει, και ούτε ο διάολος τον παίρνει ούτε καλά γίνεται.

Αυτά, για να μην τρέφουν οι παντρεμένοι ψευδαισθήσεις. Επίσης εκείνοι που ετοιμάζονται να πάρουν αλλοδαπές *νύφες-νοσοκόμες*.

Υπάρχει μια λαϊκή ρήση που λέει «Οι παντρεμένοι ζουν σαν σκύλοι και πεθαίνουν σαν άνθρωποι, ενώ οι ανύπαντροι ζουν σαν άνθρωποι και πεθαίνουν σαν σκύλοι». Κατά πόσο ο πραγματικός εκείνος άνθρωπος που αναφέρεται στον πραγματικό εκείνο διάλογο των πραγματικών εκείνων

γυναικών πέθανε σαν άνθρωπος είναι πολύ αμφισβητήσιμο».

(σημείωση: Για το «είντα» υπάρχουν και οι γραφές «ήντα» και «ίντα». Προτιμώ την πρώτη, του Ερωτόκριτου).

65η Ιστορία: Το στοίχημα

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΑΥΤΗ έχει κάποια ομοιότητα με την ιστορία «Προσδοκώ ανάσταση νεκρού». Την άκουσα χθες βράδυ σε μια παρέα.

Η χήρα μοιρολογιέται πάνω στον τάφο του άντρα της. Φαίνεται απαρηγόρητη. Δυο φίλοι παρατηρούν από μακριά. Λέει ο ένας:

-Βάζεις στοίχημα να πάω να την πηδήξω;

-Μας δουλεύεις; Το βρίσκεις τόσο εύκολο;

-Και εγώ σε ξαναρωτώ: πας στοίχημα; Αν είσαι σίγουρος πώς θα χάσω, γιατί φοβάσαι να βάλεις στοίχημα;

-Εν τάξει, βάζω στοίχημα.

-Και τι θα χάσεις;

-Το μουλάρι μου. Εσύ;

-Εγώ θα σου δώσω δυο χιλιάρικα. Πάει;

-Πάει.

Ικανοποιημένος με το στοίχημα, σίγουρος ότι θα κερδίσει, πηγαίνει στον διπλανό τάφο από αυτόν της χήρας και αρχίζει να μοιρολογιέται.

-Γυναικούλα μου, που με άφησες μόνο, και ποιος θα μου μαγειρεύει τώρα, και ποιος θα μου πλύνει τα ρούχα, και με ποια...

Όχι, αυτό δεν το γράφουμε.

Η χήρα κάποια στιγμή σταματάει το κλάμα και τον ρωτάει με θλιμμένο ύφος,

-Κι εσύ καημένη έχασες το ταίρι σου;

-Πάει ένας μήνας, και δεν μπορώ να συνηθίσω τη μοναξιά.

-Και πώς πέθανε η κακομοίρα;

-Άσε, πού να στα λέω. Είμαι φαρμακοψ@λ#ς και άθελά μου τη φαρμάκωσα στο τέτοιο της. Έτσι πέθανε.

-Αχ, να πέθαινα κι εγώ, δεν την θέλω πια αυτή τη ζωή τώρα που έχασα τον άντρα μου, αλλά δεν θέλω και να αυτοκτονήσω, είναι αμαρτία, το λέει η θρησκεία μας. Τι λες, μπορείς να με φαρμακώσεις κι εμένα για να πάω

να τον συναντήσω στον άλλο κόσμο;

-Αμέ; λέει αυτός προσπαθώντας να κρύψει τον ενθουσιασμό του.

Την πιάνει λοιπόν, την ξαπλώνει στην ταφόπλακα, και ξεκινάει τη δουλειά.

Η χήρα κάποια στιγμή φτάνει στον οργασμό και αρχίζει να ουρλιάζει.

-Άντρα μου, χάνομαι.

Ο φίλος που την ακούει από μακριά μουρμουρίζει αγανακτισμένος.

-Εσύ μωρή χάνεσαι ή εγώ χάνω το μουλάρι μου;

